

Bu kitaba sığmayan
daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

Karekodu okut, bu kitapla
ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz

**BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA
ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.**

ISBN: 978-975-11-6933-4

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin
İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşınması Zorunlu Değildir.

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

MEDENİ USUL VE İCRA İFLAS HUKUKU

HARİTA-TAPU-KADASTRO ALANI

MEDENİ USUL VE İCRA İFLAS HUKUKU 11

DERS MATERYALI

HARİTA-TAPU-KADASTRO ALANI

11

DERS
MATERYALI

MESLEKİ VE TEKNİK ANADOLU LİSESİ

HARİTA-TAPU-KADASTRO ALANI

MEDENİ USUL VE İCRA İFLAS HUKUKU

11

DERS MATERYALİ

YAZAR

Dr. Metin KÖSE

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI: 8570
YARDIMCI VE KAYNAK KİTAPLAR DİZİSİ: 2462

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Ders materyalinin metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

DİL UZMANI
Nihayet ÖZER

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME UZMANI
Hatice Gürdil EGE

PROGRAM GELİŞTİRME UZMANI
Şahinde Seval EZER

REHBERLİK UZMANI
Sümeyye Betül HALLAK

GÖRSEL TASARIM UZMANI
Ayşegül YILMAZ

ISBN: 978-975-11-6933-4

Millî Eğitim Bakanlığınının 24.12.2020 gün ve 18433886 sayılı oluru ile Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünce ders materyali olarak hazırlanmıştır.

BASKI
Ayrıntı Basım Yayım ve Mat. Hiz. Sanayi Ticaret A.Ş.
Saray Mahallesi 126. Cadde No: 20
Kahramankazan/Ankara
Sertifika No: 49599

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va' dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

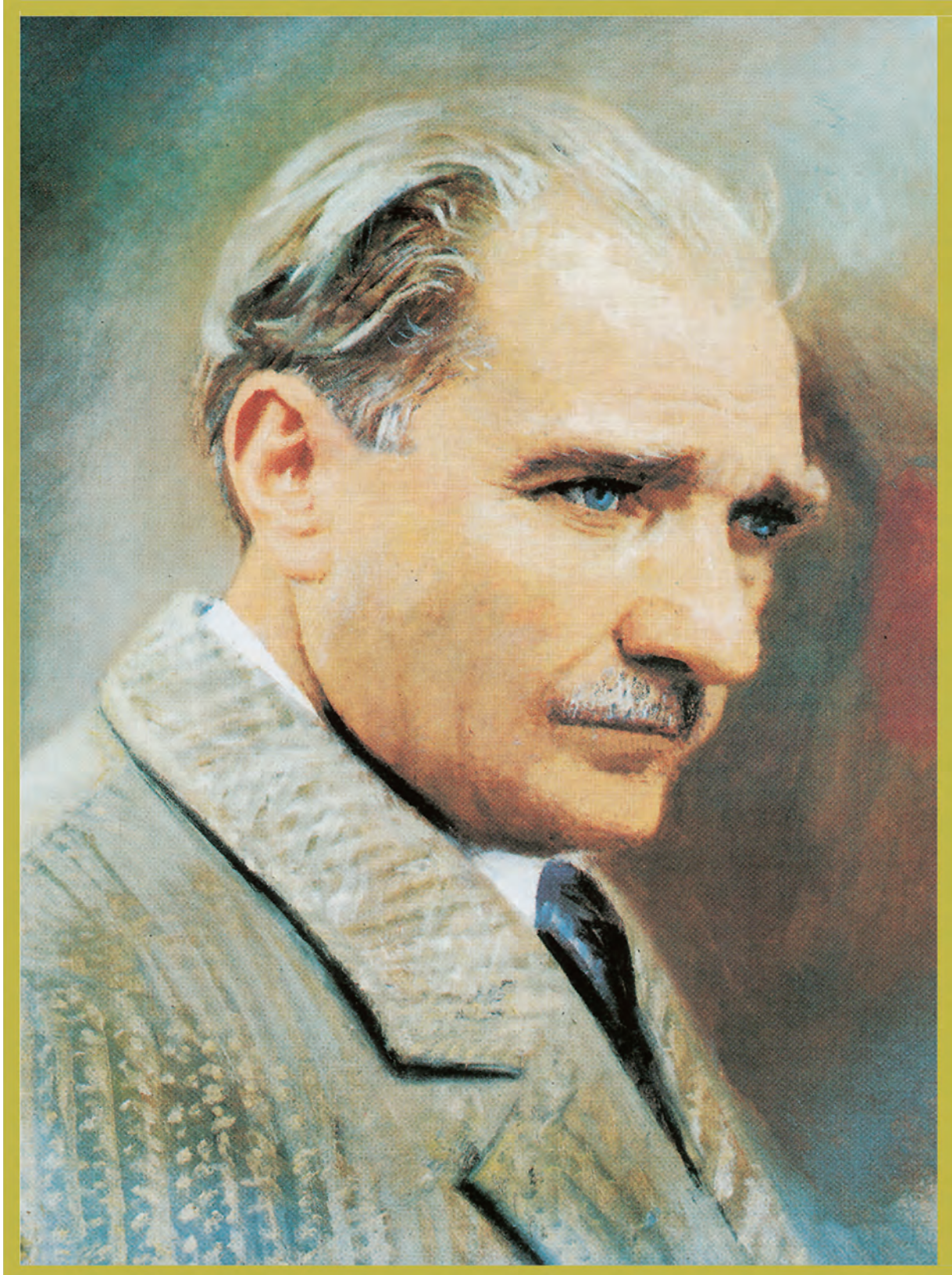
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaît bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

DERS MATERYALİNİN TANITIMI	14
----------------------------------	----

1. ÖĞRENME BİRİMİ: MEDENİ USUL HUKUKU

1. MEDENİ USUL HUKUKUNU MEYDANA GETİREN ESASLAR.....	18
1.1. MEDENİ USUL HUKUKUNUN TANIMI VE HUKUK SİSTEMİ İÇİNDEKİ YERİ	18
1.2. MEDENİ USUL HUKUKUNUN AMACI.....	19
1.3. MEDENİ USUL HUKUKUNUN ÖNEMİ	19
1.4. MEDENİ USUL HUKUKUNUN YER YÖNÜNDE UYGULANMASI.....	20
1.5. MEDENİ USUL HUKUKUNUN ZAMAN YÖNÜNDE UYGULANMASI	20
1.6. YARGI TEŞKİLATI	21
1.6.1. Yargı Kavramı.....	21
1.6.2. Yargı Kolları.....	21
1.6.2.1. Anayasa Yargısı.....	21
1.6.2.2. İdari Yargı	21
1.6.2.3. Adli Yargı	22
1.6.3. Mahkemeler	23
1.6.3.1. İlk Derece Mahkemeleri	23
1.6.3.2. Bölge Adliye Mahkemeleri (İstinaf Mahkemeleri).....	25
1.6.3.3. Yargıtay	25
1.6.4. Yargı Görevlileri	25
1.6.4.1. Hâkim	25
1.6.4.2. Savcılar	26
1.6.4.3. Avukatlar	26
1.6.4.4. Adliye Memurları	27
1.6.4.5. Noterler	27
1.7. MAHKEMELERİN GÖREV VE YETKİLERİ	27
1.7.1. Mahkemelerin Görevi	28
1.7.1.1. Asliye Hukuk Mahkemesinin Görevi	28
1.7.1.2. Sulh Hukuk Mahkemesinin Görevi	28
1.7.1.3. Asliye Ticaret Mahkemesinin Görevi.....	28
1.7.1.4. Kadastro Mahkemesinin Görevi	29
1.7.2. Görevsizlik Kararı Üzerine Yapılacak İşlemler	29
1.7.3. Yetki Kuralları	29
1.7.3.1. Genel Yetki Kuralı	30
1.7.3.2. Seçimlik Yetki Kuralları (Seçimlik Nitelikte Olan Özel Yetki Kuralları)	30
1.7.3.3. Kesin Yetki Kuralları (Kesin Nitelikte Olan Özel Yetki Kuralları).....	31
1.7.4. Yetki Sözleşmesi	32
1.7.5. Yetki İtirazı ve Yetkisizlik Kararı Üzerine Yapılacak İşlemler	33
1. UYGULAMA	33
2. YARGILAMAYA İLİŞKİN ESASLAR	34
2.1. YARGILAMAYA HÂKİM OLAN İLKELER	34
2.1.1. Tasarruf İlkesi	34

2.1.2. Taraflarca Getirilme İlkesi	34
2.1.3. Taleple Bağlılık İlkesi	34
2.1.4. Hukuki Dinlenme Hakkı	35
2.1.5. Aleniyet İlkesi	35
2.1.6. Dürüst Davranma ve Doğruyu Söyleme Yükümlülüğü	35
2.1.7. Usul Ekonomisi İlkesi	35
2.1.8. Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevi	35
2.1.9. Yargılamanın Sevk ve İdaresi	35
2.1.10. Hukukun Uygulanması	35
2.2. DAVA	36
2.2.1. Dava Çeşitleri	36
2.2.1.1. Eda Davası	36
2.2.1.2. Tespit Davası	36
2.2.1.3. Belirsiz Alacak Davası	36
2.2.1.4. İnşaf Dava	36
2.2.1.5. Kısmi Dava	36
2.2.1.6. Davaların Yiğilmesi	36
2.2.1.7. Terditli Dava	37
2.2.1.8. Seçimlik Dava	37
2.2.1.9. Topluluk Davası	37
2.2.2. Dava Şartları	37
2.3. TARAFLAR	38
2.3.1. Taraf Ehliyeti	38
2.3.2. Dava Ehliyeti	39
2.3.3. Dava Takip Yetkisi	39
2.4. DAVANIN AÇILMASI	39
2.5. DAVAYA CEVAP	40
2.6. ÖN İNCELEME	42
2.7. TAHKİKAT	43
2.7.1. Tahkikat Kavramı	43
2.7.2. Tahkikatın Konusu	43
2.7.3. Tarafların Dinlenilmesi	44
2.7.4. Sonradan Delil Gösterilmesi	44
2.7.5. Mevcut Delillerle Davanın Aydınlanması	44
2.7.6. Tahkikatın Yapılış Şekli	44
2.7.6.1. Duruşma	44
2.7.6.2. Tarafların Duruşmaya Daveti	44
2.7.6.3. Tarafların Duruşmaya Gelmemesi, Sonuçları ve Davanın Açılmamış Sayılması	45
2.7.6.4. Ses ve Görüntü Nakledilmesi Yoluyla Duruşma İcrası	45
2.7.6.5. Soru Yöneltilme	45
2.7.6.6. Tutanak	46
2.7.7. İsticvap	46
2.7.8. Islah	47

2.8. İSPAT VE DELİLLER	48
2.8.1. İspatın Tanımı ve Konusu	48
2.8.2. İkrar	48
2.8.3. İspat Hakkı.....	49
2.8.4. İspat Yükü	49
2.8.5. Somutlaştırma Yükü ve Delillerin Gösterilmesi	50
2.8.6. Delillerin Türleri.....	50
2.8.7. Senet	50
2.8.7.1. Belge ve Senet Kavramları	50
2.8.7.2. Senetle İspat Kuralı ve İstisnaları	51
2.8.7.3. Senetlerin İspat Gücü	52
2.8.8. Yemin	53
2.8.8.1. Yeminin Konusu	53
2.8.8.2. Yemin Teklifi	54
2.8.8.3. Yemin Etmemenin Sonuçları	54
2.8.8.4. Yemin Tutanağının Düzenlenmesi	54
2.8.9. Tanık	54
2.8.9.1. Tanıkların Davet Edilmesi	54
2.8.9.2. Tanıklıktan Çekinme Hakkı	55
2.8.9.3. Tanıklıktan Çekinme Hakkının İstisnaları	55
2.8.9.4. Tanıklıktan Çekinmenin Kabul Edilmemesi	56
2.8.9.5. Tanıkların Dinlenilmesi	56
2.8.10. Bilirkişi İncelemesi	57
2.8.10.1. Bilirkişilerin Görevlendirilmesi	57
2.8.10.2. Bilirkişilik Görevinin Kapsamı ve Yerine Getirilmesi	57
2.8.11. Keşif	58
2.9. TAHKİKATIN SONA ERMESİ VE SÖZLÜ YARGILAMA	58
2.9.1. Tahkikatın Sona Ermesi	58
2.9.2. Sözlü Yargılama	58
2.10. KARAR VE HÜKÜM	58
2.10.1. Hükmün Verilmesi ve Tefhimi	59
2.10.2. Hükmün Kapsamı	59
2.10.3. Hükmün Yazılması	59
2.10.4. Kesin Hüküm	60
2.11. DAVAYA SON VEREN TARAF İŞLEMLERİ.....	61
2.11.1. Davadan Feragat	61
2.11.2. Davayı Kabul	61
2.11.3. Sulh	61
2.12. DAVADA ÖZEL DURUMLAR	62
2.12.1. Ön Sorun ve Bekletici Sorun	62
2.12.2. Davaların Birleştirilmesi ve Ayrılması	63
2.12.3. Davanın İhbarı ve Davaya Müdahale	63
2.12.3.1. Davanın İhbarı	63
2.12.3.2. Davaya Müdahale	63

İÇİNDEKİLER

2.13. GEÇİCİ HUKUKİ KORUMALAR	64
2.13.1. İhtiyati Tedbir	64
2.13.2. Delil Tespiti	66
2.14. KANUN YOLLARI	66
2.14.1. İstinaf	67
2.14.1.1. İstinaf Yoluna Başvurulabilen Kararlar	67
2.14.1.2. İstinaf Yoluna Başvurulamayan Kararlar	67
2.14.1.3. İstinaf Yoluna Başvuru	67
2.14.2. İstinafta İnceleme ve Karar	68
2.14.3. Temyiz	69
2.14.3.1. Temyiz Edilebilen Kararlar	69
2.14.3.2. Temyiz Edilemeyen Kararlar	69
2.14.3.3. Temyiz Başvurusu	70
2.14.3.4. Temyiz İncelemesi ve Karar	70
2.14.3.5. Bozmaya Uyuma veya Direnme	71
2.14.4. Yargılamanın İadesi	71
2.14.4.1. Yargılamanın İadesi Sebepleri	71
2.14.4.2. Yargılamanın İadesi Talebinin İncelenmesi	72
2.14.4.3. Yeniden Yargılama veya Hükmün İptali	73
2. UYGULAMA	73
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	74

2. ÖĞRENME BİRİMİ: İCRA VE İFLAS HUKUKU

1. İCRA HUKUKUNU OLUŞTURAN ESASLAR	80
1.1. İCRA HUKUKU KAVRAMI	80
1.2. İCRA TEŞKİLATI	80
1.2.1. İcra Daireleri	80
1.2.2. İcra Mahkemesi	81
1.2.3. İcra Dairesi Görevlilerinin Yükümlülükleri	81
1.2.4. İcra Dairesi Görevlilerinin Sorumlulukları	81
1.3. GENEL HÜKÜMLER	82
1.3.1. Tutanakların Düzenlenmesi	82
1.3.2. Elektronik İşlemler	82
1.3.3. Paranın Ödenmesi ve Değerli Eşyanın Muhafazası	82
1.3.4. Harçlar	82
1.3.5. Şikâyet	82
1.4. İCRA TAKİBİ	83
1.4.1. İlamsız İcra	83
1.4.1.1. Genel Haciz Yolu	83
1.4.1.2. Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yolu	90
1.4.1.3. Kiralanan Taşınmazların İlamsız İcra Yoluyla Tahliyesi	91

1.4.2. İlamlı İcra	93
1.4.2.1. Para ve Teminattan Başka Borçlar Hakkında İlamların İcrası	93
1.4.2.2. Para ve Teminat Verilmesi Hakkındaki İlamların İcrası	93
1.4.2.3. İcranın Geri Bırakılması	94
1.4.3. Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip	94
1.4.3.1. Taşınır Rehnin Paraya Çevrilmesi	94
1.4.3.2. İpoteğin Paraya Çevrilmesi	94
1.4.3.3. Rehnin Satışı ve Rehin Açığı Belgesi	95
3. UYGULAMA	95
2. İFLAS YOLUYLA TAKİP	96
2.1. İFLAS HUKUKU KAVRAMI	96
2.2. İFLAS TEŞKİLATI	96
2.3. İFLAS YOLUYLA TAKİP ÇEŞİTLERİ	96
2.3.1. İflas Yoluyla Adi Takip	97
2.3.2. Kambiyo Senetlerine Dayalı İflas Yoluyla Takip	97
2.3.3. Doğrudan Doğruya İflas	98
2.3.3.1. Alacaklının Talebiyle	98
2.3.3.2. Borçlunun Müracaatıyla	98
2.3.4. İflasın Hukuki Sonuçları	99
2.3.4.1. Borçlunun Malları Hakkında	99
2.3.4.2. Alacaklıların Hakları Üzerine	100
2.3.5. İflasın Tasfiyesi	100
2.3.5.1. Masanın Oluşumu	100
2.3.5.2. Alacaklıları Davet	101
2.3.5.3. İlk Alacaklılar Toplantısı ve İflas İdaresinin Seçilmesi	101
2.3.5.4. Alacakların Tahkiki (Soruşturulması) ve Sıraların Belirlenmesi	102
2.3.5.5. Masanın Tasfiyesi	103
2.3.5.6. Paraların Paylaştırılması	103
2.3.5.7. İflasın Kapanması	103
2.4. KONKORDATO	103
2.4.1. Adi Konkordato	104
2.4.2. İflâstan Sonra Konkordato	105
2.4.3. Malvarlığının Terki Suretiyle Konkordato	106
4. UYGULAMA	106
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	107
KAYNAKÇA	111
GÖRSEL KAYNAKÇASI	112
CEVAP ANAHTARLARI	113

Öğrendiğiniz bilgiler ışığında Türk Hukukunda bulunan yargı kollarını gösteren bir şema hazırlayınız.

Sınıf içerisinde yapılan etkinlikleri gösterir.

1. UYGULAMA

İstanbul'da ikamet eden tacir T, Antalya'da ikamet eden meyve üreticisi M ile belirledikleri tür ve miktarda yaş meyvenin belirlenen bedel karşılığında satışı konusunda Antalya'da anlaşmaya varırlar. T, anlaşma sonrası İstanbul'a dönmek üzere Antalya hava alanına giderken A idaresindeki aracın, içinde bulunduğu ticari taksitli çarpması sonucu yaralanır. T, bir süre hastanede tedavi gördükten sonra İstanbul'a döner. T, kaza sonucu uğradığı zararlardan dolayı A aleyhine tazminat davası açmayı düşünmektedir. Bu arada meyve üreticisi M de sattığı ürünlerin bedelinin ödenmesi konusunda sorun yaşadığı için T aleyhine dava açmayı düşünmektedir. Davaların açılacağı görevli ve yetkili mahkemeleri belirtiniz.

Konu ile ilgili uygulama etkinliğini gösterir.

Karekod, materyalde kullanılan görsel kaynakça listesini gösterir.
<http://kitap.eba.gov.tr/karekod/Kaynak.php?KOD=1975>

Ölçme ve değerlendirme sorularını gösterir.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan yerlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise "D", yanlış ise "Y" yazınız.

1. (...) Dava konusunun değeri ve miktarına bakılmaksızın mahkûmî hâlinde işlerin devamlılığı kuralı olarak satış hukuk mahkemesinde görülür.
2. (...) Tahmin ve tasvir mal veya hakkin paylaşılmasına ve ortaklığın giderilmesine ilişkin davalar züh hukuk mahkemesinde görülür.
3. (...) Genel yetkili mahkeme, davanın ödevinin açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir.
4. (...) Yetkilinin kesin olduğu hâllerde, mahkemenin yetkili olup olmadığı davalı tarafından ilk itiraz olarak ileri sürülebilir.
5. (...) Mevcut hakların yararlanma ehliyetine sahip olan kişiler, dava ehliyetine de sahip olurlar.
6. (...) Dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra tahliat işlemine geçilir.
7. (...) Tarafların, duruşmaya gelip de davayı takip etmeyceklerini bildirdikleri durumda dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verilir.
8. (...) Dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra iddia ve savunmanın genişletip değiştirilmesine istah ile mümkündür.
9. (...) Sanetle işlemler gereken hususlarla kural olarak tanımlanabilir.
10. (...) Temyiz incelemesi bölge adliye mahkemelerince yapılır.

B) Aşağıdaki soruları okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

11. Aşağıdakilerden hangisi çekimle ilgili yargı alanına giren işlerden biri değildir?

- A) Tahmin mal ortaklığının giderilmesi
- B) Kıymetli evrakın iptali
- C) İflasın kaldırılması
- D) Velayetin kaldırılması
- E) Ad ve soyadın değiştirilmesi

Ölçme ve değerlendirme cevap anahtarlarını gösterir.

CEVAP ANAHTARLARI

1. ÖĞRENME BİRİMİ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
D	D	D	Y	Y	Y	D	D	Y	Y

2. ÖĞRENME BİRİMİ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Y	Y	Y	D	Y	D	D	D	Y	D

11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
C	B	A	D	C	B	D	A	Z	E

Yararlanılan kaynakları gösterir.

KAYNAKÇA

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası: 16/10/2002 tarihli <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetni/1.5.2709.pdf> (Erişim tarihi: 03.08.2021).

6100 sayılı: 12/2/2011 tarihli Hukuk Muhakemeleri Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetni/1.5.6100.pdf> (Erişim tarihi: 03.08.2021).

2577 sayılı: 6/1/1982 tarihli İdarî Yargılama Usulü Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetni/1.5.2577.pdf> (Erişim tarihi: 03.08.2021).

4721 sayılı: 23/11/2001 tarihli Türk Medeni Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetni/1.5.4721.pdf> (Erişim tarihi: 03.08.2021).

6102 sayılı: 18/12/2011 tarihli Türk Ticaret Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetni/1.5.6102.pdf> (Erişim tarihi: 03.08.2021).

2004 sayılı: 9/6/1982 tarihli İcra ve İflas Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetni/1.5.2004.pdf> (Erişim tarihi: 03.08.2021).

3402 sayılı: 21/6/1987 Ziraat Kadastro Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetni/1.5.3402.pdf> (Erişim tarihi: 03.08.2021).

5235 sayılı: 26/9/2004 tarihli Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetni/1.5.5235.pdf> (Erişim tarihi: 03.08.2021).

Türk Dil Kurumu Sözlükleri (Sözlük.gov.tr) <https://sozluk.gov.tr/>

MİLLî Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Anadolu Mesleki ve Anadolu Teknik Programı Harita-Tapu-Kadastro Alan Çerçeve Öğretim Programı (Mesleki Usul ve İcra İflas Hukuku 11. Sınıf Ders Öğretimi Formu).

ALANÖZTÜ M. YAVUZ, YILDIRIM M. KAMİL ve DEREN YILDIRIM Nevhis, Medeni Usul Hukuku Esasları, Genişletilmiş, Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, Beta, İstanbul, 2009.

ARSLAN Ramazan, YILMAZ Ejder, TAŞPINAR ARVAZ Sema ve HANİFİOĞLU Emel, Medeni Usul Hukuku Güncellenmiş 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

ATAKİ Murat ve İRİMEK İbrahim, Medeni Usul Hukuku Semel Hukuk Dersi 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.

BUDAK Ali Cemal ve KARASLAN Vahit, Medeni Usul Hukuku 5. Baskı, Filiz Kitabevi, 2021.

DÖRĞÖZ L. Şenel, BÖRÜ Levant ve KODAKOĞLU Malinur, Medeni Usul Hukuku 28.07.2020 Tarih ve 7251 Sayılı Kanunla Değiştirilmiş, Güncellenmiş 10. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

1.

ÖĞRENME BİRİMİ

MEDENİ USUL HUKUKU

KONULAR

1. MEDENİ USUL HUKUKUNU MEYDANA GETİREN ESASLAR
2. YARGILAMAYA İLİŞKİN ESASLAR

TEMEL KAVRAMLAR

- Yargı
- Yargı kolları
- Medeni yargı
- Çekişmeli yargı
- Çekişmesiz yargı
- Mahkeme
- İlk derece mahkemeleri
- Genel mahkemeler
- Özel mahkemeler
- Bölge adliye mahkemeleri
- Yargıtay
- Hâkim
- Görev
- Yetki
- Dava
- Taraf
- Taraf ehliyeti
- Dava ehliyeti
- Dava takip yetkisi
- Ön inceleme
- Tahkikat
- İsticvap
- İslah
- İspat
- İkrar
- Belge
- Senet
- Yemin
- Tanık
- Bilirkişi
- Keşif
- Karar
- Hüküm
- Kesin hüküm
- Davadan feragat
- Davayı Kabul
- Sulh
- Ön sorun
- Bekletici sorun
- Davanın ihbarı
- Asli müdahale
- Fer'î müdahale
- İhtiyati tedbir
- Delil tespiti
- Kanun yolu
- İstinaf
- Temyiz
- Yargılamanın iadesi

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- » Medeni usul hukukunun hukuk sistemi içindeki yeri
- » Medeni usul hukukunun amacı
- » Medeni usul hukukunun önemi
- » Medeni usul hukukunun yer yönünden uygulanması
- » Medeni usul hukukunun zaman yönünden uygulanması
- » Yargı teşkilatı
- » Mahkemelerin görev ve yetkileri
- » Yargılamaya hâkim olan ilkeler
- » Dava
- » Dava çeşitleri
- » Dava şartları
- » Taraflar
- » Davanın açılması
- » Davaya cevap
- » Ön inceleme
- » Tahkikat
- » İspat ve deliller
- » Tahkikatın sona ermesi ve sözlü yargılama
- » Karar ve hüküm
- » Davaya son veren taraf işlemleri
- » Davada özel durumlar
- » Geçici hukuki korumalar
- » Kanun yolları

1. MEDENİ USUL HUKUKUNU MEYDANA GETİREN ESASLAR

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Medeni, usul, görev ve yetki kavramları sizin için hangi anlamları ifade eder? Belirtiniz.

1.1. MEDENİ USUL HUKUKUNUN TANIMI VE HUKUK SİSTEMİ İÇİNDEKİ YERİ

Hukuk disiplinleri, özel hukuk, kamu hukuku ve karma nitelikli hukuk dalları olmak üzere üçlü bir ayrıma tabi tutulmaktadır. Özel hukukta bireylerin irade özgürlüğü (özerkliği-serbestliği) geçerlidir. Taraflar birbirleriyle eşit konumdadırlar. Kamu hukukunda emredici, kamu düzenine ilişkin ve aksi taraflarca kararlaştırılamayan kurallar geçerlidir. Kamu hukukunda tarafların eşitliği söz konusu olmayıp taraflardan birisi üstün güç (kamu gücü) konumundadır. Buna göre medeni hukuk, borçlar hukuku, ticaret hukuku gibi alanlar özel hukuka dahildir. Ceza hukuku, idare hukuku ve anayasa hukuku gibi alanlar kamu hukuku içerisinde yer alır. İş hukuku gibi bazı hukuk dallarının ise karma hukuk disiplinleri arasında yer aldığı kabul edilir (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021, 50).

Özel hukuk bireylere birtakım haklar tanımış ve çeşitli yükümlülükler yüklemiştir. Bireyler çoğu zaman herhangi bir dış zorlamaya gerek kalmaksızın bu haklara uyar ve yükümlülüklerini yerine getirir. Bunun temel nedeni bireylerin aksine davrandıkları takdirde devlet kuvveti ile haklara uymaya ve yükümlülükleri yerine getirmeye zorlanacaklarını biliyor olmalarıdır (ALANGOYA, YILDIRIM ve DEREN YILDIRIM, 2009, 3).

Görsel 1.1: Medeni usul hukuku

Bireylerin hukuk düzeninin kendilerine yüklediği yükümlülükleri gönüllü olarak yerine getirmeleri veya hukuk düzeninin belirlediği kurallara aykırı hareket etmeleri durumunda toplumsal düzen bozulur. Devlet bozulan bu toplumsal düzenin yeniden tesisini sağlamak amacıyla yargılama faaliyeti gerçekleştirir. Böylece devlet, evrensel ve anayasal olarak üstlendiği adalet dağıtma fonksiyonunu yerine getirir. Adaletin dağıtımında maddi hukuk kurallarının düzenlenmesi kadar bu kuralların tanındığı haklara ulaşılması ve bu hakların korunması da önem taşır. İşte bu haklara ulaşılmasının ve bu hakların korunmasının teminatı usul hukukudur (ATALI ve ERMENEK, 2021, 25).

Maddi (esas) hukuk kuralları, belirli bir şekilde davranmayı emreden veya belirli hususları yasaklayan ya da izin veren davranış normlarından oluşur. Medeni hukuk, borçlar hukuku, ticaret hukuku, ceza hukuku, idare hukuku, anayasa hukuku maddi hukuk kurallarına örnek verilebilir. Usul (şekli) hukuk kuralları ise hukukun öngördüğü veya düzenlediği hakların hayata geçmesine, uyuşmazlıkların çözülmesine hizmet eden kurallardan oluşur. Medeni usul hukuku, idari yargılama usulü veya ceza muhakemesi hukuku bu hukuk kurallarına örnek teşkil eder (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021, 50-51).

Medeni usul hukuku, kural olarak özel hukuktan kaynaklanan uyuşmazlıkların veya çekişmesiz yargı niteliğindeki başvuruların çözüm süreci ve yöntemlerini konu edinen bir hukuk dalıdır. Buradaki “medeni” terimi, özel hukuka ait olan (kamusal olmayan) anlamında, “usul” terimi ise yol, yordam, yöntem anlamında kullanılmaktadır (GÖRGÜN, BÖRÜ ve KODAKOĞLU, 2021, 52).

1.2. MEDENİ USUL HUKUKUNUN AMACI

Medeni usul hukukunun, maddi hukuka ilişkin hakları himaye etmek, adaleti sağlamak, taraflar arasındaki uyuşmazlığı ortadan kaldırmak, hukuki barışı sağlamak, hukuk güvenliği ve kesinliğini gerçekleştirmek, maddi gerçeğe ulaşmak gibi amaçlarının olduğu belirtilmektedir (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 3).

Subjektif hakların gerçekleşmesini sağlamak, medeni usul hukukunun en önemli amacıdır. Devlet bizzat hak elde etmeyi yasaklamıştır. Bu nedenle subjektif hakların yerine getirilmesi, ancak medeni usul hukukunun yardımıyla mümkün olmaktadır (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 8).

1.3. MEDENİ USUL HUKUKUNUN ÖNEMİ

Medeni usul hukuku kişilerin hangi yol, araç ve yöntemlerle, nerede hak arayacaklarını ve hukuki himayeye kavuşacaklarını düzenleyen hukuk kurallarından oluşmaktadır. Kişiler, maddi hukuk bakımından haklı oldukları halde, özellikle ispat hükümlerinin gereğinin yerine getirilmemesi veya başka usuli hatalar nedeniyle birtakım hak kayıpları yaşayabilirler. Dolayısıyla, bir kimsenin maddi hukuk bakımından haklı olması yeterli olmayıp bu hakkını, usulüne uygun ve doğru bir biçimde mahkeme önünde ispat etmesi gerekir. Çünkü, usul kuralları, katı ve biçimsel

özelliklere sahiptir. Ayrıca dava, zamana yayılan bir süreç olduğundan, tarafların hak ve yetkilerini belirli süreler içinde kullanmaları gerekir. Aksi halde bazı hak kayıplarıyla karşılaşmaları mümkündür (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021, 50-51).

1.4. MEDENİ USUL HUKUKUNUN YER YÖNÜNDEN UYGULANMASI

Medeni usul hukukunun yer yönünden uygulanmasında mülkilik ilkesi geçerlidir (ALANGOYA, YILDIRIM ve DEREN YILDIRIM, 2009, 15). Bu ilkeye göre hâkim, uyuşmazlığın taraflarının veya konusunun yabancı olup olmadığına bakmaksızın yargılamada kendi ülkesindeki usul kurallarını uygulayacaktır (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 16). Bir başka deyişle, Türkiye'deki mahkemeler, bir uyuşmazlık hakkında ister Türk ister yabancı maddi hukuku uygulansınlar, yargılamayı Türk Medeni Usul Hukuku kurallarını uygulayarak yapacaklardır (ALANGOYA, YILDIRIM ve DEREN YILDIRIM, 2009, 15).

1.5. MEDENİ USUL HUKUKUNUN ZAMAN YÖNÜNDEN UYGULANMASI

Zaman yönünden uygulanma ile, bir kanun hükmünün değişmesi durumunda eski kuralların mı yoksa yenilerinin mi uygulanması gerektiği ifade edilir (ALANGOYA, YILDIRIM ve DEREN YILDIRIM, 2009, 15).

Medeni usul hukuku kurallarının zaman bakımından uygulanmasında “derhal uygulanırlık” prensibi geçerli olup kanunda aksine bir düzenleme bulunmadığı sürece bu kurallar yürürlüğe girdikleri andan itibaren derhal uygulanırlar (ATALI ve ERMENEK, 2021, 34).

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 448. maddesinde, “*bu kanun hükümleri tamamlanmış işlemleri etkilememek kaydı ile derhal uygulanır*” hükmü bulunmaktadır. Buna göre yürürlüğe giren usul kanunu derdest davalar bakımından, o zamana kadar ilerleyen yargılama aşamasında yapılan usul işlemlerine etki etmez. Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren ileriye dönük olarak uygulanır (MUŞUL, 2012, 6-7). Bir başka deyişle görülmekte olan bir davaya ilişkin olarak Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı, bu kanun yürürlüğe girdiği sırada o davadaki usuli işlemlerin tamamlanıp tamamlanmadığı dikkate alınarak tespit edilir. Yani dava içindeki her bir usuli işlem ayrı ayrı değerlendirilerek dava devam ediyor olsa bile tamamlanmış işlemler bakımından Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanamaz (ATALI ve ERMENEK, 2021, 34).

1.6. YARGI TEŞKİLATI

1.6.1. Yargı Kavramı

Yargı kavramı, maddi ve şekli (organik) olmak üzere iki anlamda kullanılmaktadır. **Şekli (organik)** anlamda **yargı**, yargının geniş anlamda ele alınması olup mahkemelerin her türlü faaliyetinin yargısal sayılmasını ifade eder. **Maddi** anlamda **yargı** ise yargının dar ve teknik anlamda ele alınması olup bir hukuka aykırılık iddiasının veya uyuşmazlığın, kesin hüküm teşkil edecek şekilde çözümlenmesini ifade eder. Buna göre mahkemelerin, yazı işleri faaliyetlerinin yürütülmesi (örneğin dosya ve arşiv tutulması ya da tebligat işlemlerinin yapılması) gibi bir kısım idari faaliyetleri de vardır (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021, 64).

1.6.2. Yargı Kolları

Türk hukukunda üç temel yargı kolu bulunur. Bunlar, anayasa yargısı, idari yargı ve adli yargıdır. Adli yargı hukuk yargısı ve ceza yargısı olarak ikiye ayrılmaktadır. Hukuk yargısı (medeni yargı) ise çekişmeli yargı ve çekişmesiz yargı olarak ele alınmaktadır. Medeni usul hukukunun temel kaynağını oluşturan Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda esas olarak çekişmeli yargı kuralları düzenlenmekle birlikte çekişmesiz yargı kuralları da bulunmaktadır (ATALI ve ERMENEK, 2021, 36-40).

Yargı kolları arasında yargı yolu ilişkisi bulunmakta olup bu husus kamu düzenine ilişkindir. Dolayısıyla kendiliğinden gözetilir ve taraflarca üzerinde tasarruf edilemez. Bu durumda örneğin adli yargı kolu içerisindeki medeni yargıya ilişkin hukuk davası idari yargıda açılırsa davalı, yargı yolunun doğru seçilmediği konusunda itirazda bulunabilir (ALANGOYA, YILDIRIM ve DEREN YILDIRIM, 2009, 20).

1.6.2.1. Anayasa Yargısı

“Anayasa Mahkemesi, kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetler ve bireysel başvuruları karara bağlar” (AY m.148/1). Anayasa Mahkemesi ayrıca, Anayasa'da belirtilen üst düzey görevlerde bulunanları görevleriyle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan sıfatıyla yargılar (AY m.148/6).

Anayasa Mahkemesi, Yüce Divan sıfatıyla baktığı işler ile Anayasa Mahkemesi sıfatıyla baktığı işlerde 6216 sayılı Anayasa Mahkemesi Kanunu'nda düzenlenen özel yargılama usulünü uygulamaktadır (KURU, 2019, 2).

1.6.2.2. İdari Yargı

Anayasa'nın 125/1. maddesine göre *“idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.”* İdari yargı, idarenin eylem ve işlemlerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümüne yönelik yargı koludur (ALANGOYA, YILDIRIM ve DEREN YILDIRIM, 2009, 20).

İdarî işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı iptalleri için menfaatleri ihlâl edilenler tarafından açılan iptal davaları ile idari eylem ve işlemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları, idari yargı kolunda yer alan mahkemelerde görülür. İdari yargı kolunda yer alan mahkemeler, idare mahkemeleri, vergi mahkemeleri, bölge idare mahkemeleri ve Danıştay'dır. (2577 s. İYUK m.1, m.2/a-b). Bölge idare mahkemesi istinaf, Danıştay temyiz kanun yolunda görevli mahkemedir (2577 s. İYUK m.45-46).

“İdari davalar, Danıştay, idare mahkemesi ve vergi mahkemesi başkanlıklarına hitaben yazılmış imzalı dilekçelerle açılır” (2577 s. İYUK m.3/1). Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinin görevine giren uyuşmazlıkların çözümü, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda gösterilen usullere tabidir (2577 s. İYUK m.1). Bu Kanun'da hüküm olmayan hususlarda ise HMK'nın ilgili hükümleri uygulanır (2577 s. İYUK m.31).

1.6.2.3. Adli Yargı

Adli yargı, diğer yargı kollarının dışında kalan bütün yargısal faaliyetlerde uygulama alanı bulan yargı koludur. Adli yargı, ceza yargısı ve medeni yargı olmak üzere iki yargı faaliyetinden oluşur (GÖRGÜN, BÖRÜ ve KODAKOĞLU, 2021, 64).

a) Ceza yargısı

Ceza yargısı, ceza mahkemelerinin ceza hukuku alanındaki yargısal faaliyetini ifade eder. Ceza mahkemelerinde şahsi dava açılmadığı için ceza davası ile haksız fiilden doğan tazminat talebi birlikte incelenip karara bağlanamaz. Ceza mahkemesinin, hukuk mahkemesinin görev alanına giren bir uyuşmazlık hakkında bir karar vermesi halinde bu karar batıl olmayıp iptal edilebilir (GÖRGÜN, BÖRÜ ve KODAKOĞLU, 2021, 64).

b) Medeni yargı

Medeni yargı, özel hukuk ilişkilerinden doğan uyuşmazlıklar ile bireylerin hukuki durumlarını ilgilendiren bazı konularda karar verme usullerini düzenler. Medeni yargı, çekişmeli ve çekişmesiz yargı adı altında bir sınıflandırmaya tabi tutulur (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021, 75).

1) Çekişmeli yargı

Çekişmeli yargı, özel hukuktan doğan bir uyuşmazlık nedeniyle açılan davanın hangi mahkeme tarafından, hangi usullere göre incelenip karara bağlanacağını düzenler (GÖRGÜN, BÖRÜ ve KODAKOĞLU, 2021, 65).

2) Çekişmesiz yargı

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda çekişmesiz yargıya ilişkin ölçütlere yer verilmiştir. **Çekişmesiz yargı**, hukukun, mahkemelerce, aşağıdaki üç ölçütten birine veya birkaçına göre bu yargıya giren işlere uygulanmasıdır (HMK m.382/1).

- İlgililer arasında uyuşmazlık olmayan hâller
- İlgililerin, ileri sürülebileceği herhangi bir hakkının bulunmadığı hâller
- Hâkimin resen harekete geçtiği hâller

Kanuna göre ergin kılınma, ad ve soyadın değiştirilmesi, gaiplik kararı, velayetin kaldırılması, velayetin geri alınması, velayetin eşlerden birine verilmesi, mirasçılık belgesi verilmesi, terekenin resmi defterinin tutulması, taşınmaz üzerinde taraf oluşturulmasına ve hak ihlaline sebebiyet vermeyecek düzeltilmelerin yapılması, yetkisi sona eren temsilcinin temsil belgesini mahkemeye teslimi, borçluya ifa veya teminat göstermesi için süre verilmesi, ticari defterlerin zıyaı halinde belge verilmesi, kıymetli evrakın iptali, doğrudan doğruya iflas, iflasın kaldırılması, konkordatonun tasdiki, konkordato mühleti verilmesi çekişmesiz yargı işidir (HMK m.382/2).

Çekişmesiz yargı işlerinde görevli mahkeme, aksine bir düzenleme olmadığı sürece sulh hukuk mahkemesidir (HMK m.383). Yetkili mahkeme ise kanunda aksine hüküm olmadıkça çekişmesiz yargı işleri için talepte bulunan kişinin veya ilgililerden birinin oturduğu yer mahkemesidir (HMK m.384).

Çekişmesiz yargı işlerinde aksine bir hüküm bulunmadıkça, resen araştırma ilkesi geçerli olup niteliğine uygun düştüğü ölçüde, basit yargılama usulü uygulanır (HMK m.385).

Öğrendiğiniz bilgiler ışığında Türk Hukukunda bulunan yargı kollarını gösteren bir şema hazırlayınız.

1.6.3. Mahkemeler

“Yargı yetkisi, Türk milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır.” (AY m.9).

Mahkemeler, devletin yargı görevini yerine getirmek için kurduğu, hukuka ilişkin uyuşmazlıkları yargılama yaparak çözmekle görevli, bağımsız yargı organlarıdır. Medeni usul hukukunda bulunan mahkemeler, özel hukuka ilişkin uyuşmazlıkları çözmekle görevlidirler (PEKCANİTEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 37).

Türk Hukukunda üç dereceli mahkeme sistemi bulunmaktadır: İlk derece mahkemeleri, bölge adliye mahkemeleri (istinaf) ve Yargıtay’dır (temyiz); (KURU, ARSLAN ve YILMAZ, 2011, 81).

1.6.3.1. İlk Derece Mahkemeleri

Bir uyuşmazlığın çözümü için ilk olarak başvuru ve bu uyuşmazlığı inceyerek karara bağlayan mahkemeler, **ilk derece mahkemeleri**dir. İlk derece mahkemeleri, genel mahkemeler ve özel

mahkemeler olmak üzere ikiye ayrılır (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 38). Genel mahkemeler ile özel mahkemeler arasında görev ayrımı bulunmaktadır (MUŞUL, 2012, 20).

a) Genel mahkemeler

Genel mahkemeler, bakacağı işler (davalar) belirli kişi veya iş gruplarına göre sınırlandırılmamış olan, kanunda aksi belirtilmedikçe medeni usul hukukuna giren her türlü işe bakan mahkemelerdir (KURU, ARSLAN ve YILMAZ, 2011, 82).

Hukuk mahkemeleri, asliye hukuk ve sulh hukuk mahkemeleri ile özel kanunlarla kurulan diğer hukuk mahkemeleridir (5235 sayılı Kanun m.4). Asliye hukuk mahkemesi genel mahkeme olarak görevlidir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu yürürlüğe girmeden önce sulh hukuk mahkemeleri, asliye hukuk mahkemeleri gibi 5235 sayılı Kanun'da düzenlendiği için genel mahkeme olarak kabul edilmiştir (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 38-40). Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda, dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarla, şahıs varlığına ilişkin davalarda aksine bir düzenleme bulunmadıkça asliye hukuk mahkemesi görevli mahkeme olarak belirtilmiştir (HMK m.2/1). Bu durumda asliye hukuk mahkemesi medeni yargıda asıl görevli mahkeme olarak ifade edilebilir (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021, 100).

b) Özel mahkemeler

Özel mahkemeler, soyut ve genel bir biçimde belirli kişiler arasında ortaya çıkan uyuşmazlıklara ya da belirli türdeki uyuşmazlıklara bakmak üzere kurulmuş mahkemelerdir (TANRIVER, 2018, 105). Özel mahkemeler, yalnız özel kanunlarında belirtilmiş olan işlere ve davalara bakarlar. Bunun dışındaki işlere ve davalara genel mahkeme bakar (KURU, ARSLAN ve YILMAZ, 2011, 85).

Sulh hukuk mahkemeleri, asliye ticaret mahkemeleri, kadastro mahkemeleri, iş mahkemeleri, icra ve iflas işlerinde görevli icra mahkemeleri, tüketici mahkemeleri, fikri ve sınai haklar mahkemeleri ve aile mahkemeleri medeni yargıda bulunan özel mahkemelerdir (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 39).

Hukuk mahkemeleri, her il merkezi ile bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığı tarafından kurulur (5235 sayılı Kanun m.5/1).

Bununla birlikte, her yargı çevresinde bir özel mahkeme kurulamamıştır. Bazı ilçelerde ise sadece asliye hukuk ve sulh hukuk mahkemeleri bulunur. Özel mahkemelerin bulunmadığı yerlerde bu mahkemelerin bakacakları dava ve işlere asliye hukuk mahkemesi tarafından bakılır (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 47).

1.6.3.2. Bölge Adliye Mahkemeleri (İstinaf Mahkemeleri)

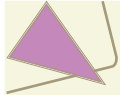
Bölge adliye mahkemeleri adlî yargının ikinci derece mahkemeleri olup ilk derece mahkemele-
rinde verilen ve kesin olmayan hüküm ve kararlara karşı yapılacak başvuruları inceleyip karara
bağlar (5235 sayılı Kanun m.3).

Bölge adliye mahkemeleri, bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak
belirlenen yerlerde, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Ba-
kanlığı tarafından kurulur (5235 sayılı Kanun m.25/1).

Bölge adliye mahkemeleri, hukuk ve ceza dairelerinden oluşur (5235 sayılı Kanun m.29). Bölge
adliye mahkemesi hukuk daireleri, adlî yargı ilk derece hukuk mahkemelerinden verilen ve
kesin olmayan hüküm ve kararlara karşı yapılan başvuruları inceleyip karara bağlar (5235 sayılı
Kanun m.36).

1.6.3.3. Yargıtay

Yargıtay, adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı
karar ve hükümlerin son inceleme mercii olup Kanun'da gösterilen belli davalara da ilk ve son
derece mahkemesi olarak bakar (AY m.154).

SIRA SİZDE

Öğrendiğiniz bilgiler ışığında Türk Hukukunda adli yargı kolunda
bulunan mahkemeleri gösteren bir şema hazırlayınız.

1.6.4. Yargı Görevlileri

Yargı görevlileri, yargılama sürecinin işleyişinde doğrudan görev alan veya dolaylı olarak bu sü-
rece katkıda bulunan kişilerdir (TANRIVER, 2018, 267). Yargılamayı yürüten kişi hâkim olmakla
birlikte yargılama kolektif bir faaliyet olduğundan yargılamada doğrudan veya dolaylı olarak
görev alan pek çok kişi bulunmaktadır (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021,
105).

1.6.4.1. Hâkim

Yargı yetkisi, millet adına Devleti temsil ederek mahkemeler eliyle ve mahkemelerin başında
bulunan hâkimler tarafından kullanılır (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 89). Hâkimler
yargılama faaliyetini yerine getirirken yasama ve yürütme organlarına karşı bağımsız, davanın
tarafına karşı da tarafsız olmalıdır (MUŞUL, 2012, 32).

Hâkimlerin, görevlerini huzur içinde, her türlü kaygı, maddi ve manevi baskı ve dış etkilerden uzak bir şekilde yapabilmeleri için bağımsız oldukları kabul edilmiş ve kendilerine birtakım teminatlar sağlanmıştır (KURU, 2019, 21).

Hâkimlerin bağımsızlığı Anayasa'nın 138. maddesinde, *"Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanı kanaatlerine göre hüküm verirler. Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz. Görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz. Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez."* şeklinde ifade edilmiştir.

Hâkimlerin bağımsızlığı hâkimlik teminatı ile gerçekleştirilir (MUŞUL, 2012, 33). Hâkimlik teminatı, hâkimlerin görevlerini her türlü maddi ve manevi baskıdan uzak olarak huzur içinde yapabilmelerini sağlamaya yönelik kişisel güvenceleri içerir (ALANGOYA, YILDIRIM ve DEREN YILDIRIM, 2009, 37). Bu güvenceler Anayasanın 139. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, *"Hâkimler ve savcılar azlolunamaz, kendileri istemedikçe Anayasada gösterilen yaştan önce emekliye ayrılamaz; bir mahkemenin veya kadronun kaldırılması sebebiyle de olsa, aylık, ödenek ve diğer özlük haklarından yoksun kılınamaz..."*

Hâkimlerin bağımsızlığı, hâkimlerin objektif bağımsızlığını ifade ederken hâkimlik teminatı hâkimlerin kişisel (subjektif) bağımsızlığını belirtir (KURU, 2019, 22).

1.6.4.2. Savcılar

Savcıların asıl görev alanı, ceza ve ceza muhakemesi hukuku olmakla birlikte istisnai hallerde savcılara hukuk davalarını açma görevi de verilmiştir. Savcılar, kamu düzenini ilgilendiren ve kanunda açıkça belirtilen hallerde hukuk davası açabilirler. Örneğin nesebin düzeltilmesine itiraz davası (TMK m.294), evlenmenin butlanı davası (TMK m.146), tanımanın iptali davası (TMK m.298) Cumhuriyet Savcısı tarafından açılabilir. Cumhuriyet Savcısı hukuk davalarında ceza muhakemesinde olduğu gibi iddia makamında değil, davacı tarafında yer alır. Ayrıca savcılar açılmış bu davalara taraf olarak da katılabilirler (HMK m.70); (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 112-113).

1.6.4.3. Avukatlar

Avukatlık; hukuki münasebetlerin düzenlenmesini, her türlü hukuki mesele ve anlaşmazlıkların adalet ve hakkaniyete uygun olarak çözümlenmesini ve hukuk kurallarının tam olarak uygulanmasını her derecede yargı organları, hakemler, resmi ve özel kişi, kurul ve kurumlar nezdinde sağlamayı amaçlar. Avukat bu amaçla hukuki bilgi ve tecrübelerini adalet hizmetine ve kişilerin yararlanmasına tahsis eder (Avukatlık Kanunu m.2/1 -2).

Hukumumuzda mahkemelerde dava, icra dairelerinde ise icra takip işlemlerini yapmak avukatlara tekel olarak verilmiş bir yetkidir. Avukat ile müvekkil arasında vekalet ilişkisi bulunur (ATALI ve ERMENEK, 2021, 123).

1.6.4.4. Adliye Memurları

Bir mahkeme ve savcılık teşkilatının olduğu yerde bir kalem teşkilatı bulunur. Her kalem teşkilatında bir yazı işleri müdürü, zabıt katibi ve yeteri kadar memur yer alır (GÖRGÜN, BÖRÜ ve KODAKOĞLU, 2021, 114).

a) Yazı işleri müdürü

Yazı işleri müdürü kalem teşkilatının amiri olup bütün kalem işlerinin bir sistem ve düzen içerisinde yürütülmesinden sorumludur (TANRIVER, 2018, 316).

b) Zabıt katibi

Zabıt katipleri, mahkemede yazı işleri müdürünün denetimi altında çalışırlar. Zabıt katipleri, duruşmalarda veya duruşma dışında tutanak düzenlemek ve kararları yazmakla görevlidirler. Zabıt katibi mahkemenin resmi tanığı durumunda olduğundan tutanak, hâkim ve taraflar yanında zabıt katibi tarafından da imzalanır (HMK m.155); (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 114-115).

c) Mübaşir

Mübaşirler, hâkimlerin emir ve gözetimi altında faaliyet gösterirler. Mübaşirler duruşma sırasında ve duruşma dışında mahkemelere yardımcı olurlar. Mübaşirlerin asli işleri ise tarafları ve tanıkları duruşma salonuna almaktır (GÖRGÜN, BÖRÜ ve KODAKOĞLU, 2021, 115).

1.6.4.5. Noterler

Noterler, mahkemelerin faaliyetine doğrudan doğruya katılmamakla birlikte yaptıkları işler ile dolaylı olarak yardımda bulunurlar (KURU, ARSLAN ve YILMAZ, 2011, 212). Noterlerin yargı faaliyetine dolayısıyla katılmaları, düzenledikleri veya onayladıkları işlemler sebebiyledir. Noterler, hukuki güvenliği sağlamak ve anlaşmazlıkları önlemek amacıyla işlemleri belgelendirirler (NK m.1); (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 119).

1.7. MAHKEMELERİN GÖREV VE YETKİLERİ

Görev ve yetki kuralları, hukuk davalarının hangi mahkemede açılacağını düzenleyen kurallardır (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 44). Görev kuralları bir davaya hukuk mahkemelerinden hangisinin bakacağını düzenler. Yetki kuralları ise davaya hangi yerdeki görevli mahkemenin bakacağını düzenler (KURU, ARSLAN ve YILMAZ, 2011, 119). Bir başka deyişle bir davaya görevli mahkeme olarak asliye hukuk mahkemesinde mi ya da özel görevli mahkemelerden birinde mi

bakılacağı hususu görev kurallarıyla düzenlenirken davaya bakacak görevli mahkemenin hangi il veya ilçedeki mahkeme olacağı hususu yetki kurallarıyla düzenlenir.

1.7.1. Mahkemelerin Görevi

“Mahkemelerin görevi, ancak kanunla düzenlenir. Göreve ilişkin kurallar, kamu düzenindedir.” (HMK m.1).

1.7.1.1. Asliye Hukuk Mahkemesinin Görevi

Asliye hukuk mahkemesi, aksine bir düzenleme bulunmadıkça dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarla, şahıs varlığına ilişkin davalarda görevli mahkemedir. Ayrıca, asliye hukuk mahkemesi Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda ve diğer kanunlarda aksine düzenleme bulunmadıkça diğer dava ve işler bakımından da görevlidir (HMK m.2).

1.7.1.2. Sulh Hukuk Mahkemesinin Görevi

Sulh hukuk mahkemeleri, dava konusunun değer veya tutarına bakılmaksızın

- Kiralanan taşınmazların, kira ilişkisinden doğan alacak davaları da dâhil olmak üzere tüm uyuşmazlıkları konu alan davalar ile bu davalara karşı açılan davaları,
- Taşınır ve taşınmaz mal veya hakkın paylaşılmasına ve ortaklığın giderilmesine ilişkin davaları,
- Taşınır ve taşınmaz mallarda, sadece zilyetliğin korunmasına yönelik olan davaları,
- Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile diğer kanunların, sulh hukuk mahkemesi veya sulh hukuk hâkimini görevlendirdiği davaları görürler (HMK m.4). (Örneğin HMK m.383 hükmü uyarınca sulh hukuk mahkemesi aksine bir düzenleme bulunmadığı sürece çekişmesiz yargı işlerinde görevli mahkeme olarak belirlenmiştir).

1.7.1.3. Asliye Ticaret Mahkemesinin Görevi

Asliye ticaret mahkemesi aksine hüküm bulunmadıkça, dava olunan şeyin değerine veya tutarına bakılmaksızın tüm ticari davalar ile ticari nitelikteki çekişmesiz yargı işlerine bakmakla görevlidir. Bir yerde asliye ticaret mahkemesi varsa asliye hukuk mahkemesinin görevi içinde bulunan ve Türk Ticaret Kanunu’nun 4. madde hükmünce ticari sayılan davalarla, özel hükümler uyarınca ticaret mahkemesinde görülecek diğer işlere asliye ticaret mahkemesinde bakılır. Asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi ve diğer hukuk mahkemeleri arasındaki ilişki görev ilişkisidir. Bununla birlikte asliye ticaret mahkemesi bulunmayan yargı çevresindeki bir ticari davada görev kuralına dayanılmamış olması, görevsizlik kararı verilmesini gerektirmez; asliye hukuk mahkemesi, davaya devam eder (TTK m.5).

1.7.1.4. Kadastro Mahkemesinin Görevi

3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 24. maddesine göre Kadastro Kanunu'nun uygulanması ile ilgili dava ve işlere belirlenen usul ve esaslara göre bakmak üzere her kadastro bölgesinde tek hâkimli ve Asliye Mahkemesi sıfatını haiz yeter sayıda kadastro mahkemesi kurulur. Kadastro mahkemesi; taşınmaz mal mülkiyetine ve sınırlı aynı haklara, tapuya tescil veya şerh edilecek ya da beyanlar hanesinde gösterilecek sair haklara, sınır ve ölçü uyumsuzluklarına, kadastroya ve tapu sicilini ilgilendiren benzeri davalara ve özel kanunlarca kendisine verilen işlere bakar. Kadastro mahkemesi, kadastroya veya kadastro ile ilgili verasete ait uyumsuzlukları çözümlenebileceği gibi, istek üzerine veraset belgesi de verebilir (3402 sayılı Kadastro Kanunu m.25).

1.7.2. Görevsizlik Kararı Üzerine Yapılacak İşlemler

Mahkemenin görevli olması dava şartıdır (HMK m.114/1-c). Mahkeme, dava şartlarının var olup olmadığını, davanın her aşamasında kendiliğinden araştırır. Ayrıca taraflar da dava şartı noksanlığını her zaman ileri sürebilirler. Mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir (HMK m.115/1-2).

Görevsizlik kararı verilmesi hâlinde, taraflardan birinin, bu karar verildiği anda kesin ise tebliğ tarihinden, süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten; kanun yoluna başvurulmuşsa bu başvurunun reddi kararının tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurarak dava dosyasının görevli mahkemeye gönderilmesini talep etmesi gerekir. Aksi takdirde dava açılmamış sayılır ve görevsizlik kararı veren mahkemece bu konuda resen karar verilir (HMK m.20/1).

1.7.3. Yetki Kuralları

Mahkemelerin yetkisine ilişkin kurallar dava ile ilgili tarafların veya dava konusunu oluşturan şeyin bulunduğu yer esas alınarak düzenlenmiştir (GÖRGÜN, BÖRÜ ve KODAKOĞLU, 2021, 160). Yetki kuralları, genel yetki kuralı ve özel yetki kuralları olarak ikiye ayrılır. Özel yetki kuralları da kesin yetki kuralları ve seçimlik yetki kuralları şeklinde ikiye ayrılır (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 54).

Genel yetki kuralı, kural olarak bütün davalar için uygulanan yetki kuralıdır. Özel yetki kuralları ise bazı davalar için kabul edilen istisnai nitelikte yetki kurallarıdır. Kesin yetki kuralları davanın mutlaka belli bir yer mahkemesinde açılması gerektiğini belirten yetki kurallarıdır (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021, 214). Dolayısıyla kesin yetki kuralları diğer yetki kurallarını bertaraf eder (ALANGOYA, YILDIRIM ve DEREN YILDIRIM, 2009, 101).

Yetkinin kesin olduğu hâllerde, mahkemenin yetkili bulunması dava şartlarındandır (HMK m.114/ç). Mahkeme, yetkinin kesin olduğu hâllerde, mahkemenin yetkili olup olmadığını davanın her aşamasında kendiliğinden araştırır. Taraflar da mahkemenin yetkisizliğini her zaman ileri sürebilirler (HMK m.115/1-2).

Seçimlik yetki kuralının bulunduğu hallerde davacıya, birden fazla mahkemeden birine başvurma konusunda seçim hakkı tanınır (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021, 214).

Genel yetki kuralı ve genel yetki kuralı yerine (davacının seçimine göre) yararlanılabilecek olan özel yetki kuralları mahkemeler tarafından kendiliğinden araştırılmaz. Yetki itirazı davalı tarafından ilk itiraz olarak ileri sürülebilir (HMK m.116,117); (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 54).

1.7.3.1. Genel Yetki Kuralı

Genel yetkili mahkeme, davalının davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir. Davalı gerçek veya tüzel kişinin yerleşim yeri, 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu hükümlerine göre belirlenir (HMK m.6).

Davalının birden fazla olması durumunda dava, bunlardan birinin yerleşim yeri mahkemesinde açılabilir. Ancak, dava sebebine göre kanunda, davalıların tamamı hakkında ortak yetkiyi taşıyan bir mahkeme öngörülmüşse davaya o yer mahkemesinde bakılır (HMK m.7/1).

Birden fazla davalının bulunduğu durumlarda, davanın, davalılardan birini sırf kendi yerleşim yeri mahkemesinden başka bir mahkemeye getirmek amacıyla açıldığı, deliller veya belirtilerle anlaşılırsa mahkeme, ilgili davalının itirazı üzerine onun hakkındaki davayı ayırarak yetkisizlik kararı verir (HMK m.7/2).

Davalının Türkiye’de yerleşim yeri bulunmuyorsa genel yetkili mahkeme, davalının Türkiye’deki mutad meskeninin bulunduğu yer mahkemesidir. Ancak, diğer özel yetki hâlleri saklı kalmak üzere, malvarlığı haklarına ilişkin dava, uyuşmazlık konusu malvarlığı unsurunun bulunduğu yerde de açılabilir (HMK m.9).

1.7.3.2. Seçimlik Yetki Kuralları (Seçimlik Nitelikte Olan Özel Yetki Kuralları)

a) Bir yerde geçici olarak oturanlara karşı açılacak davalarda yetki

Memur, işçi, öğrenci, asker gibi bir yerde geçici olarak oturanlara karşı açılacak alacak veya taşınır mal davaları için orada bulunmaları uzunca bir süre devam edebilecekse buldukları yer mahkemesi de yetkili olur (HMK m.8).

b) Sözleşmeden doğan davalarda yetki

Sözleşmeden doğan davalarda sözleşmenin ifa edileceği yer mahkemesi de yetkilidir (HMK m.10).

c) Mirastan doğan davalarda yetki

Terekede bulunan bir mal hakkında açılmak istenen istihkak davası, terekenin yazımı ve tespiti

zamanında malın bulunduğu yerde de açılabilir. Mirasçılık belgesinin iptali ve yeni mirasçılık belgesi verilmesine ilişkin davalarda mirasçılardan her birinin oturduğu yer mahkemesi de yetkilidir (HMK m.11).

ç) Karşı davada yetki

Kesin yetkinin söz konusu olmadığı durumlarda, asıl davaya bakan mahkeme, karşı davaya bakmaya da yetkilidir (HMK m.13).

d) Şubelerle ilgili davalarda yetki

Bir şubenin işlemlerinden doğan davalar, o şubenin bulunduğu yer mahkemesinde de açılabilir (HMK m.14).

e) Zarar sigortası sözleşmelerinden doğan davalarda yetki

Zarar sigortalarından doğan davalar, sigorta, bir taşınmaza veya niteliği gereği bir yerde sabit bulunması gereken ya da şart kılınan taşınıra ilişkinse malın bulunduğu yerde; bir yerde sabit bulunması gerekmeyen veya şart kılınmayan bir taşınıra ilişkinse rizikonun gerçekleştiği yerde de açılabilir (HMK m.15/1).

f) Haksız fiilden doğan davalarda yetki

Haksız fiilden doğan davalar, haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesinde de açılabilir (HMK m.14).

1.7.3.3. Kesin Yetki Kuralları (Kesin Nitelikte Olan Özel Yetki Kuralları)

a) Mirastan doğan davalarda yetki

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 11/1. maddesi uyarınca mirastan doğan aşağıdaki davalarda ölen kimsenin son yerleşim yeri mahkemesi kesin yetkilidir.

- Terekenin paylaşılmasına, yapılan paylaşma sözleşmesinin geçersizliğine, ölüme bağlı tasarrufların iptali ve tenkisine, miras sebebiyle istihkaka ilişkin davalar ile mirasçılar arasında terekenin yönetiminden kaynaklanan davalar.
- Terekenin kesin paylaşımına kadar mirasçılara karşı açılacak tüm davalar.

b) Taşınmazın aynından doğan davalarda yetki

Taşınmaz üzerindeki aynı hakka ilişkin veya aynı hak sahipliğinde değişikliğe yol açabilecek davalar ile taşınmazın zilyetliğine ya da alıkoyma hakkına ilişkin davalarda taşınmazın bulunduğu yer mahkemesi kesin yetkilidir. İrtifak haklarına ilişkin davalar, üzerinde irtifak hakkı kurulan taşınmazın bulunduğu yer mahkemesinde açılır. Bu davalar, birden fazla taşınmaza ilişkinse taşınmazlardan birinin bulunduğu yerde, diğerleri hakkında da açılabilir (HMK m.12).

c) Tüzel kişilerle ilgili davalarda yetki

Özel hukuk tüzel kişilerinin, ortaklık veya üyelik ilişkileriyle sınırlı olmak kaydıyla, bir ortağına veya üyesine karşı veya bir ortağın yahut üyenin bu sıfatla diğerlerine karşı açacakları davalarda, ilgili tüzel kişinin merkezinin bulunduğu yer mahkemesi kesin yetkilidir (HMK m.14/2).

ç) Can sigortası sözleşmelerinden doğan davalarda yetki

Can sigortalarında, sigorta ettirenin, sigortalının veya lehtarın leh ya da aleyhine açılacak davalarda onların yerleşim yeri mahkemesi kesin yetkilidir (HMK m.15/2).

Öğrendiğiniz bilgiler ışığında Türk Hukukunda adli yargı kolunda bulunan hukuk mahkemelerinin yetki kurallarına ilişkin bir şema hazırlayınız.

1.7.4. Yetki Sözleşmesi

Tacirler veya kamu tüzel kişileri, aralarında doğmuş veya doğabilecek bir uyuşmazlık hakkında, bir ya da birden fazla mahkemeyi sözleşmeyle yetkili kılabilirler. Bu durumda, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça dava sadece yetki sözleşmesiyle belirlenen mahkemelerde açılır (HMK m.17).

Yetki sözleşmesinin geçerli olması için aşağıdaki şartların bir arada bulunması gerekir (HMK m.18).

- Yetki sözleşmesinin tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri konularda yapılması
- Yetki sözleşmesinin kesin yetkinin bulunmadığı hâllerde yapılması
- Yetki sözleşmesinin yazılı olarak yapılması
- Yetki sözleşmesine konu olan uyuşmazlığın kaynaklandığı hukuki ilişkinin belirli veya belirlenebilir olması
- Yetki sözleşmesinde yetkili kılınan mahkeme veya mahkemelerin gösterilmesi

Belirtmek gerekir ki tarafların, bir ya da birden fazla mahkemeyi sözleşmeyle yetkili kılabilme-leri ayrı bir yetki sözleşmesi yapmak şeklinde olabileceği gibi yaptıkları bir sözleşmenin içeri-sine sözleşmenin uygulanmasından doğabilecek uyuşmazlıklar için belli bir yer mahkemesinin yetkili olacağına dair bir hüküm koymak (yetki şartı) şeklinde de olabilir (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021, 234).

1.7.5. Yetki İtirazı ve Yetkisizlik Kararı Üzerine Yapılacak İşlemler

Yetkinin kesin olduğu hâllerde, mahkemenin yetkili olması dava şartlarındandır (HMK m.114/ç). Mahkeme, yetkinin kesin olduğu davalarda, yetkili olup olmadığını davanın her aşamasında (davanın sonuna kadar) kendiliğinden araştırmak zorundadır. Taraflar da mahkemenin yetkisiz olduğunu her zaman ileri sürebilirler (HMK m.19/1, m.115/1-2).

Genel yetki kuralı ve genel yetki kuralı yerine (davacının seçimine göre) yararlanılabilecek olan seçimlik yetki kuralları mahkemeler tarafından kendiliğinden araştırılmaz. Yetki itirazı davalı tarafından ilk itiraz olarak ileri sürülebilir (HMK m.116, m.117); (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 54).

Yetki itirazının, yetkinin kesin olmadığı davalarda, cevap dilekçesinde ileri sürülmesi gerekir. Yetki itirazında bulunan taraf, yetkili mahkemeyi; birden fazla yetkili mahkeme varsa seçtiği mahkemeyi bildirmelidir. Aksi halde yetki itirazı dikkate alınmaz. Yetkisizlik kararı veren mahkeme, bu kararında yetkili mahkemeyi de gösterir (HMK m.19/2-3).

Davalı, yetkinin kesin olmadığı davalarda, süresi içinde ve usulüne uygun olarak yetki itirazında bulunmazsa davanın açıldığı mahkeme yetkili hâle gelir (HMK m.19/4).

Yetkisizlik kararı verilmesi hâlinde, taraflardan birinin, bu karar verildiği anda kesin ise tebliğ tarihinden, süresi içinde kanun yoluna başvurulmayarak kesinleşmiş ise kararın kesinleştiği tarihten; kanun yoluna başvurulmuşsa bu başvurunun reddi kararının tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurarak dava dosyasının yetkili mahkemeye gönderilmesini talep etmesi gerekir. Aksi takdirde dava açılmamış sayılır ve yetkisizlik kararı veren mahkemece bu konuda resen karar verilir (HMK m.20/1).

1. UYGULAMA

İstanbul'da ikamet eden tacir T, Antalya'da ikamet eden meyve üreticisi M ile belirledikleri tür ve miktarda yaş meyvenin belirlenen bedel karşılığı satışı konusunda Antalya'da anlaşmaya varırlar. T, anlaşma sonrası İstanbul'a dönmek üzere Antalya hava alanına giderken A idaresindeki aracın, içinde bulunduğu ticari taksiye çarpması sonucu yaralanır. T, bir süre hastanede tedavi gördükten sonra İstanbul'a döner. T, kaza sonucu uğradığı zararlardan dolayı A aleyhine tazminat davası açmayı düşünmektedir. Bu arada meyve üreticisi M de sattığı ürünlerin bedelinin ödenmesi konusunda sorun yaşadığı için T aleyhine dava açmayı düşünmektedir. Davaların açılacağı görevli ve yetkili mahkemeleri belirtiniz.

2. YARGILAMAYA İLİŞKİN ESASLAR

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Yargılama, ispat, delil ve kanun yolu kavramları sizin için hangi anlamları ifade etmektedir? Belirtiniz.

2.1. YARGILAMAYA HÂKİM OLAN İLKELER

Yargılamaya hâkim olan ilkeler 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 24-33. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

Görsel 1.2: Yargılama

2.1.1. Tasarruf İlkesi

Tasarruf ilkesi, iki taraftan birinin talebi olmaksızın hâkimin kendiliğinden bir davayı inceleyip karara bağlayamamasını ve kanunda açıkça belirtilmedikçe hiç kimsenin kendi lehine olan davayı açmaya veya hakkını talep etmeye zorlanamamasını ifade eder (HMK m.24).

2.1.2. Taraflarca Getirilme İlkesi

Taraflarca getirilme ilkesine göre kanunda öngörülen istisnalar dışında hâkim, iki taraftan birinin söylemediği şeyi veya vakiaları kendiliğinden dikkate alamaz ve onları hatırlatabilecek davranışlarda dahi bulunamaz. Hâkim, kanunla belirtilen durumlar dışında kendiliğinden delil toplayamaz (HMK m.25).

2.1.3. Taleple Bağlılık İlkesi

Taleple bağlılık ilkesi, hâkimin, tarafların talep sonuçlarıyla bağlı olduğunu, ondan fazlasına veya başka bir şeye karar verememesini belirtir. Bununla birlikte hâkim, duruma göre talep sonucundan daha azına karar verebilir (HMK m.26).

2.1.4. Hukuki Dinlenilme Hakkı

Davanın tarafları, müdahiller ve yargılamanın diğer ilgilileri, kendi hakları ile bağlantılı olarak hukuki dinlenilme hakkına sahiptirler.

Hukuki dinlenilme hakkı

- a) Yargılama ile ilgili olarak bilgi sahibi olunmasını,
- b) Açıklama ve ispat hakkını,
- c) Mahkemenin, açıklamaları dikkate alarak değerlendirmesini ve kararların somut ve açık olarak gerekçelendirilmesini içerir (HMK m.27).

2.1.5. Aleniyet İlkesi

Aleniyet ilkesinin gereği olarak duruşma ve kararların bildirilmesi alenidir. Duruşmaların bir kısmının veya tamamının gizli olarak yapılmasına ancak genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin ya da yargılama ile ilgili kişilerin korunmaya değer üstün bir menfaatinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde, ilgilinin talebi üzerine yahut resen mahkemece karar verilebilir. Tarafların gizlilik talebi gizli duruşmada incelenir ve karara bağlanır (HMK m.28).

2.1.6. Dürüst Davranma ve Doğruyu Söyleme Yükümlülüğü

Taraflar, dürüstlük kuralına uygun davranmak zorundadırlar. Taraflar, davanın dayanağı olan vakialara ilişkin açıklamalarını gerçeğe uygun bir şekilde yapmakla yükümlüdürler (HMK m.29).

2.1.7. Usul Ekonomisi İlkesi

Usul ekonomisi ilkesi uyarınca hâkim, yargılamanın makul süre içinde ve düzenli bir biçimde yürütülmesini ve gereksiz gider yapılmamasını sağlamakla yükümlüdür (HMK m.30).

2.1.8. Hâkimin Davayı Aydınlatma Ödevi

Hâkim, uyuşmazlığın aydınlatılmasının zorunlu kıldığı durumlarda maddi veya hukuki açıdan belirsiz ya da çelişkili gördüğü hususlar hakkında taraflara açıklama yapabilir, soru sorabilir ve delil gösterilmesini isteyebilir (HMK m.31).

2.1.9. Yargılamanın Sevk ve İdaresi

Hâkim, yargılamayı sevk ve idare eder, yargılama düzeninin bozulmaması için gerekli her türlü tedbiri alır (HMK m.32).

2.1.10. Hukukun Uygulanması

"Hâkim, Türk hukukunu resen uygular." (HMK m.33).

2.2. DAVA

Subjektif hakkı ihlal edilen veya tehlikeye düşen kimse ortaya çıkan uyuşmazlığı anlaşılarak çözümede, Devletin yetkili yargı organlarına başvurarak hukuki koruma talebinde bulunur (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 206). Subjektif hakkın mahkemeler vasıtasıyla ileri sürülme imkânına **dava** adı verilir (GÖRGÜN, BÖRÜ ve KODAKOĞLU, 2021, 292).

2.2.1. Dava Çeşitleri

2.2.1.1. Eda Davası

Eda davası, mahkemeden, davalının bir şeyi vermeye veya yapmaya ya da yapmamaya mahkûm edilmesinin talep edildiği davadır (HMK m.105).

2.2.1.2. Tespit Davası

Tespit davası, mahkemeden, bir hakkın veya hukuki ilişkinin varlığının ya da yokluğunun yahut bir belgenin sahte olup olmadığının belirlenmesinin talep edildiği davadır (HMK m.106).

2.2.1.3. Belirsiz Alacak Davası

Davanın açıldığı tarihte, alacağın miktarının ya da değerinin tam ve kesin olarak belirleyebilmesinin kendisinden beklenemeyeceği veya bunun imkânsız olduğu hâllerde, alacaklının, hukuki ilişkiyi ve asgari bir miktar ya da değeri belirterek açtığı davadır (HMK m.107/1).

2.2.1.4. İnşâî Dava

İnşâî dava, mahkemeden, yeni bir hukuki durum yaratılmasının veya mevcut bir hukuki durumun içeriğinin değiştirilmesinin ya da onun ortadan kaldırılmasının talep edildiği davadır (HMK m.108/1).

2.2.1.5. Kısmi Dava

Talep konusunun niteliği itibarıyla bölünebilir olduğu durumlarda, sadece bir kısmının ileri sürülebildiği davadır (HMK m.109/1).

2.2.1.6. Davaların Yığılması

Davacı, aynı davalıya karşı olan, birbirinden bağımsız birden fazla asli talebini, aynı dava dilekçesinde ileri sürebilir. Bunun için, birlikte dava edilen taleplerin tamamının aynı yargı çeşidi içinde yer alması ve taleplerin tümü bakımından ortak yetkili bir mahkemenin bulunması gerekir (HMK m.110).

2.2.1.7. Terditli Dava

Terditli dava, davacının, aynı davalıya karşı birden fazla talebini, aralarında aslilik-ferîlik ilişkisi kurmak suretiyle, aynı dava dilekçesinde ileri sürebildiği davadır. Bunun için, talepler arasında hukuki veya ekonomik bir bağlantının bulunması gerekir (HMK m.111/1).

2.2.1.8. Seçimlik Dava

Seçimlik borçlarda, seçim hakkı kendisine ait olan borçlu veya üçüncü kişinin bu hakkı kullanmaktan kaçınması durumunda, alacaklı seçimlik dava açabilir (HMK m.112/1).

2.2.1.9. Topluluk Davası

Dernekler ve diğer tüzel kişiler, statüleri çerçevesinde, üyelerinin veya mensuplarının ya da temsil ettikleri kesimin menfaatlerini korumak için, kendi adlarına, ilgililerin haklarının tespiti veya hukuka aykırı durumun giderilmesi yahut ilgililerin gelecekteki haklarının ihlal edilmesinin önüne geçilmesi için dava açabilir (HMK m.113).

2.2.2. Dava Şartları

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 114. maddesine göre dava şartları şunlardır.

- a) Türk mahkemelerinin yargı hakkının bulunması
- b) Yargı yolunun caiz olması
- c) Mahkemenin görevli olması
- ç) Yetkinin kesin olduğu hâllerde, mahkemenin yetkili bulunması
- d) Tarafların, taraf ve dava ehliyetine sahip olmaları; kanuni temsilin söz konusu olduğu hâllerde, temsilcinin gerekli niteliğe sahip bulunması
- e) Dava takip yetkisine sahip olunması
- f) Vekil aracılığıyla takip edilen davalarda, vekilin davaya vekâlet ehliyetine sahip olması ve usulüne uygun düzenlenmiş bir vekâletnamesinin bulunması
- g) Davacının yatırması gereken gider avansının yatırılmış olması
- ğ) Teminat gösterilmesine ilişkin kararın gereğinin yerine getirilmesi
- h) Davacının, dava açmakta hukuki yararının bulunması
- i) Aynı davanın, daha önceden açılmış ve hâlen görülmekte olmaması
- j) Aynı davanın, daha önceden kesin hükme bağlanmamış olması

Dava şartlarının mevcut olup olmadığı, davanın her aşamasında mahkemece kendiliğinden araştırılır. Taraflar da dava şartı noksanlığını her zaman ileri sürebilirler. Mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir. Ancak, dava şartı noksanlığının giderilmesi mümkün ise bunun tamamlanması için kesin süre verir. Bu süre içinde dava şartı noksanlığı giderilmemişse davayı dava şartı yokluğu sebebiyle usulden reddeder (HMK m.115).

2.3. TARAFLAR

Bir davada, davacı ve davalı olmak üzere daima iki taraf bulunur. Davacı veya davalı tarafta birden fazla kişi yer alabilir (KURU, 2019, 103). **Davacı**, bir davada kendi adına hukuki koruma isteyen taraftır. **Davalı** ise bir davada kendisine karşı hukuki koruma istenen taraftır (ALANGOYA, YILDIRIM ve DEREN YILDIRIM, 2009, 112).

Birden fazla kişinin birlikte dava açmaları veya davanın birden fazla kişiye karşı açılması durumunda dava arkadaşlığı söz konusu olur (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 119). Dava arkadaşlığı ihtiyari dava arkadaşlığı ve mecburi dava arkadaşlığı olarak ikiye ayrılır (HMK m.57-60).

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre ihtiyari dava arkadaşlığının söz konusu olduğu aşağıdaki hâllerde birden çok kişi birlikte dava açabilecekleri gibi aleyhlerine de birlikte dava açılabilir (HMK m.57).

- Davacılar veya davalılar arasında dava konusu olan hak veya borcun, elbirliği ile mülkiyet dışındaki bir sebeple ortak olması
- Ortak bir işlemle hepsinin yararına bir hak doğmuş olması veya kendilerinin bu şekilde yükümlülük altına girmeleri
- Davaların temelini oluşturan vakıaların ve hukuki sebeplerin aynı veya birbirine benzer olması

İhtiyari dava arkadaşlığında, davalar birbirinden bağımsız olup dava arkadaşlarından her biri, diğerinden bağımsız olarak hareket eder (HMK m.58).

Maddi hukuka göre, bir hakkın birden fazla kimse tarafından birlikte kullanılması veya birden fazla kimseye karşı birlikte ileri sürülmesi ve tamamı hakkında tek hüküm verilmesi gereken hâllerde, mecburi dava arkadaşlığı bulunur (HMK m.59). Mecburi dava arkadaşları, ancak birlikte dava açabilir veya aleyhlerine de birlikte dava açılabilir. Bu tür dava arkadaşlığında, dava arkadaşları birlikte hareket etmek zorundadır (HMK m.60).

Örneğin Kanunda açıkça yer almamasına rağmen bir taşınmazda birden fazla kiracının bulunması durumunda tahliye davasının bütün kiracılara karşı açılması gerekir (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021, 557).

Davada taraflar bakımından önem arz eden üç temel unsur bulunmaktadır. Bunlar taraf ehliyeti, dava ehliyeti ve dava takip yetkisidir (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 103).

2.3.1. Taraf Ehliyeti

Taraf ehliyeti, bir davada davacı veya davalı olarak yer alabilme ehliyetini belirtir (TANRIVER, 2018, 500). Medenî haklardan yararlanma ehliyetine sahip olan, davada taraf ehliyetine de sahip olur (HMK m.50). Bu durumda hak ehliyetine sahip her gerçek (TMK m.8) ve tüzel

(TMK m.48) kişi taraf ehliyetine de sahip olur (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021, 256).

2.3.2. Dava Ehliyeti

Dava ehliyeti kişinin bizzat ya da yetkili kılacağı bir temsilci (vekil) aracılığı ile bir davayı (davacı veya davalı olarak) takip etme ve usul işlemlerini yapabilme ehliyetini ifade eder (KURU, 2019, 112). Kişilerin dava ehliyeti, medenî hakları kullanma ehliyetine göre belirlenir (HMK m.51).

Fiil ehliyetine sahip bütün gerçek (TMK m.9) ve tüzel kişiler (TMK m.49-50) dava ehliyetine de sahiptir (GÖRGÜN, BÖRÜ ve KODAKOĞLU, 2021, 236). Tüzel kişiler davada yetkili organları tarafından temsil edilir (HMK m.52).

Fiil ehliyeti bakımından tam ehliyetliler, yani ayırt etme gücüne sahip ve kısıtlı olmayan her ergin kişi, tam dava ehliyetine sahiptir (HMK m.51; TMK.m.9 vd). Sınırlı ehliyetsizler, yani ayırt etme gücüne sahip küçükler (ergin olmayanlar) ile kısıtlılar ise kural olarak dava ehliyetine sahip değildir (HMK m.51; TMK m.19,I,c.2). Bunlar, davada yasal temsilcileri (veli, vasi) tarafından temsil edilir. Bununla birlikte sınırlı ehliyetsizler örneğin kişiye sıkı sıkıya bağlı haklarını kullanmak gibi bazı (istisnai) hallerde dava ehliyetine sahiptir. Tam ehliyetsizlerin yani ayırt etme gücünden yoksun (TMK m.13) kişilerin ise fiil ehliyeti (TMK m.14-15) ve dava ehliyeti yoktur (KURU, 2019, 112-113). Medenî hakları kullanma ehliyetine sahip olmayanlar davada kanuni temsilcileri tarafından temsil edilir (HMK m.52).

2.3.3. Dava Takip Yetkisi

Dava takip yetkisi, talep sonucu hakkında hüküm alabilme yetkisi olup bu yetki, kanunda belirtilen istisnai durumlar dışında, maddi hukuktaki tasarruf yetkisine göre belirlenir (HMK m.53).

Bir başka ifade ile dava takip yetkisi, bir kimsenin davada taraf olarak kendisine veya üçüncü kişiye ait bir hakkı kendi adına davada ileri sürebilme, davayı yürütebilme ve kendi adına esas hakkında hüküm alabilme yetkisidir (GÖRGÜN, BÖRÜ ve KODAKOĞLU, 2021, 252).

Kural olarak taraf ehliyetine ve dava ehliyetine sahip olan kişi dava takip yetkisine de sahip olmakla birlikte istisnai bazı durumlarda taraf ve dava ehliyetine sahip olan kişinin dava takip yetkisi olmayabilir. Örneğin hakkında iflas kararı verilen kişinin iflas masasına giren mallar üzerindeki tasarruf yetkisi sınırlandırıldığı için hukuk davalarında, istisnai durumlar dışında dava takip yetkisi iflas idaresine aittir (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021, 271-272).

2.4. DAVANIN AÇILMASI

İki taraftan birinin talebi olmaksızın hâkim kendiliğinden bir davayı inceleyip karara bağlayamaz (HMK m.24). Bu talep, dava dilekçesi ile ileri sürülebilir (KURU, 2019, 157). Davanın açılması ilk derece yargılamasının beş temel aşamasından birincisidir. Davanın açılması ve

karşılıklı dilekçelerin verilmesi aşamasından sonra sırasıyla ön inceleme aşaması, tahkikat aşaması, tahkikatın sona ermesi ve sözlü yargılama aşaması ve hüküm aşaması bulunmaktadır (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 278).

Dava dilekçesinin kaydedildiği tarihte dava açılmış sayılır (HMK m.118). Dava dilekçesinde bulunması gereken hususlar HMK m.119'da belirtilmiştir. Buna göre dava dilekçesinde aşağıdaki hususlar bulunur.

- a) Mahkemenin adı
- b) Davacı ile davalının adı, soyadı ve adresleri
- c) Davacının Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası
- ç) Varsa tarafların kanuni temsilcilerinin ve davacı vekilinin adı, soyadı ve adresleri
- d) Davanın konusu ve malvarlığı haklarına ilişkin davalarda, dava konusunun değeri
- e) Davacının iddiasının dayanağı olan bütün vakıaların sıra numarası altında açık özetleri
- f) İddia edilen her bir vakıanın hangi delillerle ispat edileceği
- g) Dayanılan hukuki sebepler
- ğ) Açık bir şekilde talep sonucu
- h) Davacının, varsa kanuni temsilcisinin veya vekilinin imzası

Dava dilekçesinde bulunması gereken hususlardan (a), (d), (e), (f) ve (g) bentleri dışında kalan hususların eksik olması hâlinde, hâkim davacıya eksikliği tamamlaması için bir haftalık kesin süre verir. Bu süre içinde eksikliğin tamamlanmaması hâlinde dava açılmamış sayılır (HMK m.119).

Dava dilekçesine davalı sayısı kadar örnek eklenmelidir (HMK m.118). Ayrıca dava dilekçesinde gösterilen ve davacının elinde bulunan belgelerin asıllarıyla birlikte davalı sayısından bir fazla düzenlenmiş örneklerinin veya sadece örneklerinin de dilekçeye eklenerek mahkemeye verilmesi zorunludur (HMK m.121).

Davacı, yargılama harçları ile her yıl Adalet Bakanlığınca çıkarılacak gider avansı tarifesinde belirlenecek olan tutarı da dava açarken mahkeme vizesine yatırmak zorundadır (HMK m.120/1).

Davacı, hüküm kesinleşinceye kadar, ancak davalının açık rızası ile davasını geri alabilir. Bu durumda davanın açılmamış sayılmasına karar verilir (HMK m.123).

2.5. DAVAYA CEVAP

Dava dilekçesi, mahkeme tarafından davalıya tebliğ edilir ve davalının iki hafta içinde davaya cevap verebileceği tebliğ zarfında gösterilir (HMK m.122).

Dava dilekçesi kendisine tebliğ edilen davalı, tebliğden itibaren iki haftalık cevap verme süresi içinde hareketsiz kalarak hiçbir cevap vermeyebilir ya da cevap dilekçesi verebilir (ATALI ve ERMENEK, 2021, 198).

Davalı, süresi içinde cevap dilekçesi vermez ise davacının dava dilekçesinde ileri sürdüğü vakıaların tamamını inkâr etmiş sayılır (HMK m.128).

Davalı, verdiği cevap dilekçesinde davacının bütün iddialarını inkar edebileceği gibi, bazılarını itiraz bazılarını da inkar edebilir. Ayrıca davalı yeni vakıalar da ileri sürebilir ve hatta ileri sürdüğü bu vakılara sonuç bağlayarak karşı dava da açabilir (ATALI ve ERMENEK, 2021, 198).

Davalı, cevap dilekçesini (davacı sayısı kadar örnek eklenerek), dava dilekçesinin kendisine tebliğinden itibaren iki haftalık süre zarfında davanın açılmış olduğu mahkemeye verir. Cevap dilekçesi, havale edildiği tarihte verilmiş sayılır (HMK m.126, m.127).

Cevap dilekçesinde bulunması gereken hususlar HMK m.129'da belirtilmiştir. Buna göre cevap dilekçesinde aşağıdaki hususlar bulunur.

- a) Mahkemenin adı
- b) Davacı ile davalının adı, soyadı ve adresleri; davalı yurt dışında ise açılan dava ile ilgili işlemlere esas olmak üzere yurt içinde göstereceği bir adres
- c) Davalının Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası
- ç) Varsa, tarafların kanuni temsilcilerinin ve davacı vekilinin adı, soyadı ve adresleri
- d) Davalının savunmasının dayanağı olan bütün vakıaların sıra numarası altında açık özetleri
- e) Savunmanın dayanağı olarak ileri sürülen her bir vakıanın hangi delillerle ispat edileceği
- f) Dayanılan hukuki sebepler
- g) Açık bir şekilde talep sonucu
- ğ) Davalının veya varsa kanuni temsilcisinin yahut vekilinin imzası

Cevap dilekçesinde bulunması gereken hususlardan (a), (b), (c), (ç) ve (ğ) bentlerinin cevap dilekçesinde eksik olması hâlinde, bunun giderilmesi için hâkim tarafından bir haftalık süre verilir; eksikliğin bu süre zarfında da giderilmemesi hâlinde cevap dilekçesi verilmemiş sayılır (HMK m.130).

Cevap dilekçesinin verilmesinden sonra, cevap süresi dolmamış olsa dahi ilk itirazlar ileri sürülemez (HMK m.131).

Mahkeme, cevap dilekçesinin örneğini davacıya tebliğ eder (HMK m.126/4). Davacı, cevap dilekçesinin kendisine tebliğinden itibaren iki hafta içinde cevaba cevap dilekçesi verebilir. Bunun üzerine davalı da davacının cevabının kendisine tebliğinden itibaren iki hafta içinde ikinci cevap dilekçesi verebilir (HMK m.136/1).

Taraflar, cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçeleri ile serbestçe iddia veya savunmalarını genişletebilir yahut değiştirebilirler. Ancak dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra iddia veya savunma genişletilemez yahut değiştirilemez. Bununla birlikte iddia ve savunmanın genişletilip değiştirilmesi konusunda ıslah ve karşı tarafın açık muvafakati hükümleri saklıdır (HMK m.141).

2.6. ÖN İNCELEME

Dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra ön inceleme aşamasına geçilir. Ön inceleme tamamlanmadan ve gerekli kararlar alınmadan tahkikata geçilemez ve tahkikat için duruşma günü verilemez. Ön incelemede mahkeme; dava şartlarını ve ilk itirazları inceler, uyuşmazlık konularını tam olarak belirler, hazırlık işlemleri ile tarafların delillerini sunmaları ve delillerin toplanması için gereken işlemleri yapar, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği davalarda onları sulhe veya arabuluculuğa teşvik eder ve bütün bu hususları tutanağa geçirir (HMK m.137).

Ön inceleme aşamasında mahkeme, öncelikle dava şartları ve ilk itirazlar hakkında dosya üzerinden karar verir; gerektiği takdirde kararını vermeden önce, bu konuda tarafları ön inceleme duruşmasında dinleyebilir (HMK m.138).

Mahkeme, dava şartları ve ilk itirazlar hakkında incelemeyi tamamladıktan sonra, ön inceleme için bir duruşma günü tespit ederek taraflara bildirir. Ön inceleme duruşması için çıkarılacak davetiyede aşağıdaki hususlar ihtar edilir (HMK m.139).

- Tarafların sulh için gerekli hazırlığı yapmaları
- Duruşmaya sadece taraflardan birinin gelmesi ve yargılamaya devam etmek istemesi durumunda gelmeyen tarafın yokluğunda yapılan işlemlere itiraz edemeyeceği
- Davetiyenin tebliğinden itibaren iki haftalık kesin süre içinde tarafların dilekçelerinde gösterdikleri, ancak henüz sunmadıkları belgeleri mahkemeye sunmaları veya başka yerden getirtilecek belgelerin getirtilebilmesi amacıyla gereken açıklamayı yapmaları, bu hususların verilen süre içinde yerine getirilmemesi hâlinde o delile dayanmaktan vazgeçmiş sayılacaklarına karar verileceği

Ön inceleme duruşmasında hâkim, dava şartları ve ilk itirazlar hakkında karar verebilmek için gerekli görürse tarafları dinler; daha sonra, tarafların iddia ve savunmaları çerçevesinde, anlaştıkları ve anlaşamadıkları hususları tek tek tespit eder. Uyuşmazlık konularının tespitinden sonra hâkim, tarafları sulh ve arabuluculuğun esasları, süreci ve hukuki sonuçları hakkında aydınlatarak sulhe veya arabuluculuğa teşvik eder. Duruşma sonunda, tarafların sulh veya arabuluculuk faaliyetinden bir sonuç alıp almadıkları, sonuç alamadıkları takdirde anlaşamadıkları hususların nelerden ibaret olduğu tutanakla tespit edilir (HMK m.140).

Ön inceleme duruşması için çıkarılacak davetiyede yapılan ihtara rağmen dilekçelerinde gösterdikleri belgeleri sunmayan veya belgelerin getirilmesi için gerekli açıklamayı yapmayan tarafın bu delillere dayanmaktan vazgeçmiş sayılmasına karar verilir (HMK m.140/5).

Ön inceleme duruşmasının tamamlanmasından sonra, hâkim tahkikata başlamadan önce, hak düşürücü süreler ile zamaşımı hakkındaki itiraz ve def'ileri inceleyerek karara bağlar (HMK m.142).

2.7. TAHKİKAT

2.7.1. Tahkikat Kavramı

Tahkikat, hakikati, doğru olanı ortaya çıkartma anlamına gelir. İddia ve savunmalar kapsamında ileri sürülen vakıaların gerçek olup olmadıkları tahkikat aşamasında anlaşılmaya çalışılır (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 237).

Tahkikat aşamasında delillerin incelenmesi, tartışılması ve değerlendirilmesi yapılır. Bu çerçevede, örneğin varsa belgenin/senedin sahteliği iddiası incelenir, tanıklar dinlenir, bilirkişi raporu alınır, keşif yapılır (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021, 388).

Delillerin incelenmesi ile hâkimin kendisinin bizzat görerek, koklayarak veya dokunarak delil üzerinde algı ve bilgi sahibi olması ifade edilir. Delillerin değerlendirilmesi ise davada hâkimin somut vakia iddialarını ispat edilmiş olarak görüp göremeyeceği, ispatın başarılı olup olmadığının denetimini belirtir (GÖRGÜN, BÖRÜ ve KODAKOĞLU, 2021, 480).

Deliller, kanunda belirtilen hâller dışında, davaya bakan mahkeme huzurunda, mümkün olduğu kadar birlikte ve aynı duruşmada incelenir. Zorunlu hâllerde, bazı delillerin incelenmesi başka bir duruşmaya bırakılabilir (HMK m.197/1). Hâkim, kanuni istisnalar dışında delilleri serbestçe değerlendirir (HMK m.198).

2.7.2. Tahkikatın Konusu

Tahkikatın konusunu tarafların davada ileri sürdükleri bütün iddia ve savunmalar oluşturur (HMK m.143/1). Tahkikat aşamasında tarafların davada ileri sürdükleri bütün iddia ve savunmalar birlikte incelenir. Ancak hâkim, muhakemeyi basitleştirmek veya kısaltmak için resen veya taraflardan birinin talebi üzerine iddia veya savunmalardan birinin veya bir kısmının diğerinden önce incelenmesine karar verebilir (HMK m.143).

Tahkikat, şekli tahkikat işlemleri ve maddi tahkikat işlemlerinden oluşur. Şekli tahkikat işlemleri, tahkikatın yürütülmesine ilişkin işlemler olup uyuşmazlık konusu iddia ve savunmaların incelenmesinin bir düzen içinde gerçekleştirilmesi için öngörülmüştür (örneğin duruşmaların yapılması, dosyaların tutulması, isticvap gibi). Maddi tahkikat işlemleri ise ispat ve delillere ilişkin yürütülen işlemlerdir (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 278,290).

2.7.3. Tarafların Dinlenilmesi

Mahkeme, tahkikat aşamasında her iki tarafı usulüne uygun olarak davet edip davada ileri sürülen vakıalar hakkında dinleyebilir. Mahkemenin, dinlenilmek üzere mahkemeye gelmeleri için iki tarafa vereceği süre iki haftadan az olamaz (HMK m.144).

2.7.4. Sonradan Delil Gösterilmesi

Davacı kural olarak tanık ve yemin dahil olmak üzere tüm delillerini dava dilekçesinde veya cevaba cevap dilekçesinde bildirmek ve yazılı delillerini de dilekçelerine eklemek zorundadır. Davalı ise kural olarak tanık ve yemin dahil olmak üzere tüm delillerini cevap dilekçesinde veya ikinci cevap dilekçesinde bildirmek ve yazılı delillerini de bu dilekçelerine eklemek zorundadır (KURU, 2019, 242). Taraflar, Kanun'da belirtilen süreden sonra delil gösteremezler. Ancak bir delilin sonradan ileri sürülmesi yargılamayı geciktirme amacı taşııyorsa ya da süresinde ileri sürülememesi ilgili tarafın kusurundan kaynaklanmıyorsa mahkeme o delilin sonradan gösterilmesine izin verebilir (HMK m.145).

2.7.5. Mevcut Delillerle Davanın Aydınlanması

Tahkikatın başında mahkeme, taraflarca gösterilmiş olan delillerin incelenmesinden sonra davanın muhakeme ve hüküm için yeterli derecede aydınlandığını anlarsa tahkikatın bittiğini kendilerine bildirir (HMK m.146) ve ardından sözlü yargılama aşamasına geçilir (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 293). Örneğin davada zamanaşımı söz konusu olduğunda ya da tarafların ileri sürdükleri delillerden başka delil sunulması gerekmediğinde tahkikat yapılmasına gerek olmayabilir (GÖRGÜN, BÖRÜ ve KODAKOĞLU, 2021, 363). Şayet yapılan ilk tahkikat duruşmasının sonunda hâkim, davanın muhakeme ve hüküm için yeterli derecede aydınlanmadığı kanaatinde olursa tahkikata devam için yeni bir duruşma günü ve saati belirleyerek bunu duruşmada hazır olan taraflara ve varsa vekillerine bildirir (KURU, 2019, 226).

2.7.6. Tahkikatın Yapılış Şekli

2.7.6.1. Duruşma

Tahkikat aşaması, özellikle delillerin değerlendirilmesi, tarafların da davet edilip dinlendiği duruşmalar şeklinde yürütülür (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021, 388). Mahkeme önünde yapılan tahkikat ve sözlü yargılama işlemleri için ayrılmış zaman dilimi **oturum (celse)**, tarafların hâkim karşısında buldukları yargılama evresi ise **duruşma** olarak adlandırılır. Tahkikat aşaması oturumlarda yürütülür. Oturumlar ise çoğunlukla duruşmalı olarak gerçekleştirilir (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 293).

2.7.6.2. Tarafların Duruşmaya Daveti

Taraflar veya vekilleri duruşmada hazır bulunur. Kural olarak her davada duruşma yapılması ve tarafların bu duruşmaya usulüne uygun şekilde davet edilmeleri zorunludur (KURU, 2019, 211).

Ön inceleme aşamasının tamamlanmasından sonra taraflar tahkikat ve sözlü yargılama için duruşmaya davet edilir. Taraflara gönderilecek davetiyede, belirlenen gün ve saatte geçerli bir özrü olmadan mahkemede hazır bulunmadıkları takdirde, duruşmaya yokluklarında devam edileceği ve yapılan işlemlere itiraz edemeyecekleri; tahkikatın sona erdiği duruşmada sözlü yargılamaya geçileceği, sözlü yargılama için duruşmanın ertelenmesi hâlinde taraflara ayrıca davetiye gönderilmeyeceği ve tarafların duruşmaya gelmemesi, sonuçları ve davanın açılmamış sayılmasına ilişkin 150. madde hükmü saklı kalmak kaydıyla, yokluklarında hüküm verileceği bildirilir (HMK m.147).

2.7.6.3. Tarafların Duruşmaya Gelmemesi, Sonuçları ve Davanın Açılmamış Sayılması

Taraflar, duruşmaya gelmedikleri veya gelip de davayı takip etmeyeceklerini bildirdikleri takdirde dosyanın işlemde kaldırılmasına karar verilir. Şayet taraflardan biri duruşmaya gelir, diğeri gelmezse gelen tarafın talebi üzerine, yargılamaya gelmeyen tarafın yokluğunda devam edilir veya dosya işlemde kaldırılır. Geçerli bir özrü bulunmaksızın duruşmaya gelmeyen taraf, yokluğunda yapılan işlemlere itiraz edemez. Dosyası işlemde kaldırılmış olan dava, işlemde kaldırıldığı tarihten başlayarak üç ay içinde taraflardan birinin dilekçe ile başvurusu üzerine yenilenebilir. Ancak işlemde kaldırıldığı tarihten başlayarak üç ay içinde yenilenmeyen davalar, sürenin dolduğu gün itibarıyla açılmamış sayılır ve mahkemece kendiliğinden karar verilerek kayıt kapatılır (HMK m.150).

2.7.6.4. Ses ve Görüntü Nakledilmesi Yoluyla Duruşma İcrası

Duruşmalar ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla da yapılabilir. Bu bağlamda mahkeme, taraflardan birinin talebi üzerine talep eden tarafın veya vekilinin, aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla buldukları yerden duruşmaya katılmalarına ve usul işlemleri yapabilmelerine karar verebilir. Mahkeme, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri dava ve işlerde ilgililerin, aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla buldukları yerden dinlenilmesine ise resen karar verebilir. Mahkeme, tanığın, bilirkişinin veya uzmanın aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla buldukları yerden dinlenilmesine de resen veya taraflardan birinin talebi üzerine karar verebilir (HMK m.149).

2.7.6.5. Soru Yönelme

Duruşmaya katılan taraf vekilleri; tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağrılan diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak doğrudan soru yöneltebilirler. Taraflar da hâkim aracılığıyla soru sorabilirler. Yöneltilen soruya itiraz edildiğinde, sorunun yöneltilmesinin gerekip gerekmediğine hâkim karar verir (HMK m.152/1).

2.7.6.6. Tutanak

Tahkikat ve yargılama işlemleri, ancak tutanakla ispat edilebilir (HMK m.156). Hâkim, tahkikat ve yargılama işlemlerinin icrasıyla, iki tarafın ve diğer ilgililerin sözlü açıklamalarını (gerekirse özet olarak) zabıt kâtabi aracılığıyla tutanağa kaydettirir. Taraflar veya diğer ilgililer sözlü açıklamalarını hâkimin izniyle doğrudan da tutanağa yazdırabilirler (HMK m.154/1-2). Tutanak, hâkim ve zabıt kâtabi tarafından imzalanır (HMK m.155).

2.7.7. İsticvap

İsticvabın sözlük anlamı **sorgulamadır**. Medeni usul hukukunda ise isticvap, tarafların aleyhine olan vakıalar hakkında mahkemece dinlenmesini ifade eder (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 239).

Mahkeme, kendiliğinden veya talep üzerine davanın temelini oluşturan vakıalar ve onunla ilişkisi bulunan hususlar hakkında taraflardan her birinin isticvabına karar verebilir (HMK m.169).

İsticvabına karar verilen kişi bizzat isticvap olunur (HMK m.173/1). Ergin olmayan veya kısıtlı bir kimse adına yapılmış bir işleme ilişkin olarak o kişinin kanuni temsilcisi isticvap olunur. Ergin olmayan veya kısıtlı kimselere dava hakkı tanınan hâllerde, bu kişiler bizzat isticvap olunur. Tüzel kişiler adına ise temsil yetkisine sahip kimseler isticvap olunur (HMK m.170).

İsticvabına karar verilen kişiye bizzat davetiye gönderilir ve belirlenen gün ve saatte isticvap olunmak üzere hazır bulunması gerektiği belirtilir. Davetiyede, ayrıca, isticvap konusu vakıalar gösterilir; ilgili tarafın geçerli bir özrü olmaksızın gelmediği veya gelip de sorulara cevap vermediği takdirde, isticvap konusu vakıaları ikrar etmiş sayılacağı ihtar da yapılır (HMK m.171/1).

İsticvap olunacak kişinin bizzat gelmesi gereklidir. Ancak, isticvap olunacak kişi, mahkemenin bulunduğu il dışında oturuyor ve bulunduğu yerde aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yolu ile isticvap olunması mümkün değil ise istinabe yolu ile isticvap olunur. Şayet isticvap olunacak kişi hastalık, engellilik veya benzeri sebeplerle mahkemeye bizzat gelemeyecek durumda ise bulunduğu yerde isticvap olunur (HMK m.172).

Çağrılan taraf özürsüz olarak gelmediği veya gelip de soruları cevapsız bıraktığı takdirde, mahkemece sorulan vakıalar ikrar edilmiş sayılır (HMK m.171/2).

İsticvap sırasında, karşı taraf ve taraf vekilleri hazır bulunabilirler (HMK m.173/3). İsticvaba başlamadan önce hâkim, isticvap olunan tarafa gerçeği söylemesi gerektiği hususunu hatırlatır. İsticvap olunan taraf, mahkemenin izni olmadıkça yazılı notlar kullanamaz (HMK m.173/2,4).

İsticvap sonunda bir tutanak düzenlenir. İsticvap olunan kişinin yaptığı açıklamalar, sorulan sorular ve verilen cevaplar tutanağa yazılır. Tutanak taraflar huzurunda okunduktan sonra altı isticvap olunan tarafa imzalatılır (HMK m.174).

2.7.8. Islah

Bir davada taraflar, cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçeleri ile serbestçe iddia veya savunmalarını genişletebilir ya da değiştirebilirler. Dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra iddia veya savunma genişletilemez ya da değiştirilemez. İddia ve savunmanın genişletilip değiştirilmesi islah ve karşı tarafın açık muvafakati ile mümkün olur (HMK m.141).

Islah, **düzeltilme** anlamına gelir. Taraflardan her biri, aynı davada ancak bir kez olmak üzere yapmış olduğu usul işlemlerini kısmen veya tamamen islah edebilir (HMK m.176).

Örneğin bir olayda dava ve cevaba cevap dilekçelerinde bazı vakıaları yazmayı unutan davacı, bunları sonradan ileri sürmek istese de karşı taraf bu duruma muvafakat etmediğinden dava dilekçesini islah ederek bu hususları yeniden vereceği dava dilekçesine yazar. Verdiği cevap ve ikinci cevap dilekçelerinde zamanaşımı def'inde bulunmayı unutan davalı da sonradan bunu ileri sürmek istese de davacı bu duruma muvafakat etmediğinden ikinci cevap dilekçesini islah ederek zamanaşımı def'inde bulunur (KURU, 2019, 423).

Islah, sözlü veya yazılı olarak tahkikat sona erinceye kadar yapılabilir (HMK m.177). Islah, bunu yapan tarafın kapsamına alacağı noktadan itibaren, bütün usul işlemlerinin yapılmamış sayılması sonucunu doğurur (HMK m.179/1).

Dava sebebinin değiştirilmesi veya genişletilmesi, dava konusunun değiştirilmesi veya genişletilmesi, talep sonucunun değiştirilmesi veya genişletilmesi, zamanaşımı def'i ileri sürülmesi, tüm iddia ve savunmaların ileri sürülmesi islah yoluyla yapılabilecek işlemlerdir (GÖRGÜN, BÖRÜ ve KODAKOĞLU, 2021, 430).

İkrar, tanık ifadeleri, bilirkişi rapor ve beyanları, keşif ve isticvap tutanakları, yerine getirilmiş olan veya henüz yerine getirilmemiş olmakla beraber, karşı tarafın yerine getireceğini islahtan önce bildirmiş olması koşuluyla, yeminin teklifi, reddi veya iadesi islah ile geçersiz kılınmaz (HMK m.179/2).

Dava tamamen veya kısmen islah edilebilir. Davasını tamamen islah ettiğini bildiren taraf, bu bildirimden itibaren bir hafta içinde yeni bir dava dilekçesi vermek zorundadır. Aksi durumda, islah hakkı kullanılmış sayılır ve islah hiç yapılmamış gibi davaya devam edilir (HMK m.180). Kısmen islahı başvuran tarafa ise islah ettiği usul işlemi yapması için bir haftalık süre verilir. Bu süre içinde islah edilen işlem yapılmazsa islah hiç yapılmamış gibi davaya devam edilir (HMK m.181).

Islahın davayı uzatmak veya karşı tarafı rahatsız etmek gibi kötü niyetli düşüncelerle yapıldığı deliller veya belirtilerle anlaşılırsa mahkeme, islahı dikkate almadan karar verir. Ayrıca hâkim, kötü niyetle islahı başvuranı, karşı tarafın bu yüzden uğradığı bütün zararlarını ödemeye ve kanunda belirtilen miktara kadar disiplin para cezasına mahkûm eder (HMK m.182).

Belirtmek gerekir ki tarafların veya mahkemenin dava dosyasında bulunan belgelerdeki açık yazı ve hesap hataları (maddi hatalar), karar verilinceye kadar düzeltilebilir (HMK m.183). Bu tür hataların düzeltilmesi için ıslah yoluna başvurmaya gerek yoktur. Davacının, maliki olduğu parselin numarasını yanlış yazmış olması, mahkemenin hata sonucu davacı yerine davalı yazmış olması maddi hatalara örnek gösterilebilir (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021, 574).

2.8. İSPAT VE DELİLLER

2.8.1. İspatın Tanımı ve Konusu

İspat, uyuşmazlığın çözümüne etkili olabilecek ve taraflar arasında çekişmeli olduğu tespit edilmiş olan maddi vakıaların doğruluğu ya da gerçekliği konusunda mahkemeyi inandırma faaliyetidir (TANRIVER, 2018, 759).

İspatın konusunu tarafların üzerinde anlaşamadıkları ve uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek çekişmeli vakıalar oluşturur. Herkesçe bilinen vakıalar ve ikrar edilmiş vakıalar çekişmeli sayılmaz (HMK m.187).

2.8.2. İkrar

Bir tarafın, karşı tarafın ileri sürdüğü vakıanın doğru olduğunu kabul etmesine **ikrar** adı verilir (GÖRGÜN, BÖRÜ ve KODAKOĞLU, 2021, 453). Tarafların ya da vekillerinin mahkeme önünde ikrar ettikleri vakıalar, çekişmeli olmaktan çıkar ve ispatı gerekmez (HMK m.188/1).

İkrar yapıldığı yere göre mahkeme içi ikrar ve mahkeme dışı ikrar olmak üzere ikiye ayrılır. Mahkeme içi ikrar mahkemeye karşı yapılan ikrardır. Bu ikrar mahkeme önünde sözlü olarak yapılabilir (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021, 421). Mahkeme dışı ikrarın içeriği içinde yer aldığı belge veya tanık beyanı kapsamında değerlendirilir (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 253).

İkrar basit ikrar, vasıflı ikrar ve bileşik ikrar olarak türlere ayrılır. Karşı tarafın ileri sürdüğü olayın doğruluğunun hiçbir ekleme yapılmaksızın beyan edilmesi durumunda basit ikrar söz konusu olur. Davacının davalıya bir bilgisayar sattığını ileri sürmesi üzerine, davalının “evet, davacıdan bilgisayar satın aldım” beyanında bulunması basit ikrara örnek verilebilir (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 339).

Karşı tarafın iddia ettiği vakıaların kabul edilmesi ancak niteliğinin farklı olduğunun belirtilmesi halinde vasıflı ikrar söz konusu olur. Davacının davalıya borç olarak para gönderdiğini ileri sürmesi karşısında davalının bu paranın kendisinin daha önce davacıya verdiği borcun geri ödemesi olduğunu beyan etmesi vasıflı ikrara örnek gösterilebilir (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 254-255).

Karşı tarafın ileri sürdüğü vakıaların kabul edilmesi ancak ikrara bu vakıadan çıkan hukuki sonucu hükümden düşüren bir başka vakıanın eklenmesi durumunda bileşik ikrar söz konusu olur. (KURU, 2019, 251).

İkrar beyanına eklenen husus vasıflı ikrarda borcun doğumu ile ilgiliyken bileşik ikrarda hukuki ilişkinin doğumundan sonra ortaya çıkıp onun sona ermesine ilişkindir (TANRIVER, 2018, 772).

Bileşik ikrarda ikrara eklenen vakıa, ikrar edilen vakıa ile ilişkili ise bağlantılı bileşik ikrardan, ikrar edilen vakıadan bağımsız ise bağlantısız bileşik ikrardan söz edilir (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 255). Davalının, davacının belirttiği parayı ödünç aldığını, fakat bu parayı kendisine ödediğini beyan etmesi bağlantılı bileşik ikrara; davalının, davacının belirttiği parayı ödünç aldığını, fakat kendisinin de davacıdan aynı miktarda alacağı olduğunu, bu alacağı ile borcunu takas ettiğini beyan etmesi de bağlantısız bileşik ikrara örnek verilebilir (KURU, 2019, 251-252).

2.8.3. İspat Hakkı

Uyuşmazlığın tarafları, kanunda belirtilen süre ve usule uygun olarak ispat hakkına sahiptir. Hukuka aykırı şekilde elde edilmiş olan deliller, mahkeme tarafından bir vakıanın ispatında dikkate alınmaz. Kanunun belirli delillerle ispatını emrettiği hususlar, başka delillerle ispat olunamaz. Bir vakıanın ispatı için gösterilen delilin uygun olup olmadığına mahkemece karar verilir (HMK m.189).

Belirtmek gerekir ki taraflar yazılı olarak veya mahkeme önünde tutanağa geçirilecek imzalı beyanlarıyla kanunda belirli delillerle ispatı öngörülen vakıaların başka delil veya delillerle ispatını kararlaştırabilecekleri gibi; belirli delillerle ispatı öngörülmemeyen vakıaların da sadece belirli delil veya delillerle ispatını kabul edebilirler (HMK m.193).

2.8.4. İspat Yükü

İspat faaliyeti sonucunda taraflarca ileri sürülmüş olan vakıaların hukuk normunun uygulanmasını mümkün kılacak şekilde ispatlanamaması durumunda hâkim hükmünü ispat yükü kurallarına göre verir (ALANGOYA, YILDIRIM ve DEREN YILDIRIM, 2009, 293).

İspat yükü, tarafların iddia ve savunmalarını dayandırdıkları bir vakıanın gerçekleşmiş olup olmadığının ispat edilememesi durumunda aleyhe bir kararla karşılaşmak tehlikesini ifade eder (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 351).

İspat yükü üzerinde olan taraf, bu yükün gereğini kanunda belirtildiği şekilde yerine getiremediği takdirde, diğer bir deyişle iddiasını veya savunmasını dayandırdığı vakıaların doğruluğunun ispat edilememesi durumunda dava aleyhte sonuçlanır (MUŞUL, 2012, 321).

Kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça ispat yükü, iddia edilen vakiya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir (HMK m.190/1). Karşı ispat faaliyeti için delil sunan taraf, ispat yükünü üzerine almış olmaz (HMK m.191).

Kanuni bir karineye dayanan taraf, sadece karinenin temelini oluşturan vakiya ilişkin ispat yükü altındadır. Kanunda belirtilen istisnalar dışında, karşı taraf, kanuni karinenin aksini ispat edebilir (HMK m.190/2).

2.8.5. Somutlaştırma Yükü ve Delillerin Gösterilmesi

Davanın tarafları, dayandıkları vakıaları ispata elverişli şekilde somutlaştırmalıdır (HMK m.194/1). Somutlaştırmak, tarafların iddia veya savunmalarını zaman, yer, kişi ve oluş şekli gibi unsurlarla algılamaya, anlamaya, tartışmaya elverişli hale getirmektir. Örneğin bir olayda trafik kazası sonucu aracına çarpıldığının beyan edilmesi yeterli olmayıp trafik kazasının nerede, ne zaman ve nasıl meydana geldiği, karşı tarafın kim olduğu gibi hususlar belirtilerek olay somutlaştırılmalıdır (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 350).

Taraflar, dayandıkları delilleri (ispat araçlarını) ve hangi delilin hangi vakianın ispatı için gösterildiğini de açıkça belirtmek zorundadır (HMK m.194/2). Tarafların ellerinde bulunmayan ve incelenmesine karar verilen delillerin getirilmesi için, mahkemece ilgili resmî makam ve mercilerle üçüncü kişilere bu husus bildirilir. Mahkemeye getirilmesi mümkün olmayan deliller ise bulunduğu yerde incelenebilir veya dinlenebilir (HMK m.195).

2.8.6. Delillerin Türleri

Deliller, kesin deliller ve takdiri deliller olmak üzere iki gruba ayrılırlar. Kesin delillerin şartları, hükümleri ve sonuçları kanunda belirlenmiş olup söz konusu şartların gerçekleşmesi halinde hâkimin takdir yetkisi yoktur. Takdiri deliller ise şartları ve hükümleri kanunda belirlenmeyen delillerdir. Hâkim bu delilleri serbestçe değerlendirir (GÖRGÜN, BÖRÜ ve KODAKOĞLU, 2021, 474-475).

Kesin deliller senet, maddi anlamda kesin hüküm ve yemin şeklinde sıralanabilir. Takdiri deliller ise tanık beyanı, bilirkişi görüşü ve keşif incelemesi şeklinde sıralanabilir (TANRIVER, 2018, 845-846).

2.8.7. Senet

2.8.7.1. Belge ve Senet Kavramları

Belge, iradenin dış alemde varlık kazanmasını sağlayan veri taşıyıcısıdır (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 379). Bu durumda bir bilgiyi taşıyan yazılı, görsel, işitsel her şey belge niteliğindedir (GÖRGÜN, BÖRÜ ve KODAKOĞLU, 2021, 484).

Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre uyuşmazlık konusu vakıaları ispata elverişli yazılı veya basılı metin, senet, çizim, plan, kroki, fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler ile elektronik ortamdaki veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcıları belgedir (HMK m.199).

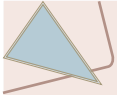
Senet, bir kimsenin düzenlediği (vücuda getirdiği veya getirttiği) ve kendi aleyhine delil teşkil eden yazılı belge olarak ifade edilir (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021, 426). Bir belgenin senet vasfına sahip olabilmesi için yazı ve imza unsurunu içermesi gerekir (MUŞUL, 2012, 333).

2.8.7.2. Senetle İspat Kuralı ve İstisnaları

a) Senetle ispat zorunluluğu

Bir hakkın doğumu, düşürülmesi, devri, değiştirilmesi, yenilenmesi, ertelenmesi, ikrarı ve itfası amacıyla yapılan hukuki işlemlerin, yapıldıkları zamanki miktar veya değerleri dörtbinsekizyüzseksen Türk Lirasını geçtiği takdirde senetle ispat olunması gerekir. Bu hukuki işlemlerin miktar veya değeri ödeme veya borçtan kurtarma gibi bir nedenle dörtbinsekizyüzseksen Türk Lirasından aşağı düşse bile senetsiz ispat olunamaz (HMK m.200/1).

Senetle ispatı gereken hususlarda bu kural hatırlatılarak karşı tarafın açık muvafakati hâlinde tanık dinlenebilir (HMK m.200/2).

ARAŞTIRINIZ

İçinde bulunduğunuz yıl için hukuki işlemlerin senetle ispat zorunluluğunda parasal sınırın ne kadar olduğunu araştırınız.

b) Senede karşı tanıkla ispat yasağı

Senede bağlı her çeşit iddiaya karşı ileri sürülen ve senedin hüküm ve kuvvetini ortadan kaldıracak veya azaltacak nitelikte bulunan hukuki işlemler dörtbinsekizyüzseksen Türk Lirasından az bir miktara ait olsa bile tanıkla ispat olunamaz (HMK m.201).

c) Delil başlangıcı

Senetle ispat zorunluluğu bulunan hâllerde delil başlangıcı varsa tanık dinlenebilir. Delil başlangıcı, iddia konusu hukuki işlemin tamamen ispatına yeterli olmamakla birlikte, söz konusu hukuki işlemi muhtemel gösteren ve kendisine karşı ileri sürülen kimse veya temsilcisi tarafından verilmiş ya da gönderilmiş belgedir (HMK m.202).

ç) Senetle ispat zorunluluğunun istisnaları

Senetle ispat zorunluluğunun istisnaları Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 203. maddesinde gösterilmiştir. Buna göre aşağıdaki hâllerde tanık dinlenebilir.

- a) Altsoy ve üstsoy, kardeşler, eşler, kayınbaba, kaynana ile gelin ve damat arasındaki işlemler
- b) İşin niteliğine ve tarafların durumlarına göre, senede bağlanmaması teamül olarak yerleşmiş bulunan hukuki işlemler
- c) Yangın, deniz kazası, deprem gibi senet alınmasında imkânsızlık veya olağanüstü güçlük bulunan hâllerde yapılan işlemler
- ç) Hukuki işlemlerde irade bozukluğu ile aşırı yararlanma iddiaları
- d) Hukuki işlemlere ve senetlere karşı üçüncü kişilerin muvazaa iddiaları
- e) Bir senedin sahibi elinde beklenmeyen bir olay veya zorlayıcı bir nedenle ya da usulüne göre teslim edilen bir memur elinde veya noterlikte herhangi bir şekilde kaybolduğu kanısını kuvvetlendirecek delil veya emarelerin bulunması hâli

2.8.7.3. Senetlerin İspat Gücü

Senetler, adi senet ve resmî senet olarak ikiye ayrılır. **Adi senet**, resmî bir makam veya memurun katılması olmaksızın düzenlenen senettir. **Resmî senet** ise resmî bir makam veya memurun katılması ile düzenlenen senettir (KURU, 2019, 257-261). Bir belgeye resmiyet kazandırmak hususunda öncelikli makam noterlerdir. Dolayısıyla resmî senetlerin en çok bilineni noter senetleridir. Noter senetleri, düzenleme şeklindeki noter senetleri ve onaylama şeklindeki noter senetleri olmak üzere ikiye ayrılır (GÖRGÜN, BÖRÜ ve KODAKOĞLU, 2021, 491-492).

Düzenleme şeklindeki noter senetleri, ilgilinin başvurusu üzerine bizzat noter tarafından bir tutanak şeklinde düzenlenen senetlerdir. Onaylama biçimindeki noter senetleri ise dışarıda düzenlenen, yalnız imza onaylaması için notere getirilen senetlerdir (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021, 434-435).

a) İlamların ve resmî senetlerin ispat gücü

İlamlar ve düzenleme şeklindeki noter senetleri, sahteliği ispat olunmadıkça kesin delil sayılırlar. İlgililerin beyanına dayanılarak noterlerin tasdik ettikleri senetlerle diğer yetkili memurların görevleri içinde usulüne uygun olarak düzenledikleri belgeler ise aksi ispatlanıncaya kadar kesin delil sayılırlar (HMK m.204).

b) Adi senetlerin ispat gücü

Mahkeme huzurunda ikrar edilen veya mahkemece inkâr edenden sadır olduğu kabul edilen adi senetler, aksi ispat edilmedikçe kesin delil sayılırlar. Usulüne göre güvenli elektronik imza ile oluşturulan elektronik veriler senet hükmünde olup hâkim, mahkemeye delil olarak sunulan elektronik imzalı belgenin güvenli elektronik imza ile oluşturulmuş olup olmadığını resen inceler (HMK m.205).

c) Senette çıkıntı, kazıntı ve silinti bulunması

Senetteki çıkıntı, kazıntı veya silinti ayrıca onanmamışsa inkâr hâlinde göz önünde tutulmaz. Bu tür çıkıntı, kazıntı veya silinti mahkemece senedin geçerliliğine ve anlamına etkili olacak nitelikte görülürse senet kısmen ya da tamamen hükümsüz sayılabilir (HMK m.207).

ç) Yazı veya imza inkârı ve sonuçları

Kendisi tarafından düzenlendiği iddia edilen bir belgedeki yazı veya imzayı inkâr etmek isteyen kimse sahtelik iddiasında bulunmalıdır; aksi hâlde belge, aleyhine delil olarak kullanılır. Bir belgenin sahteliğini iddia eden taraf bunu aynı mahkemede ön sorun şeklinde ileri sürebilir ya da bu konuda ayrı bir dava da açabilir. Resmî bir senetteki yazı veya imzayı inkâr eden tarafın bu iddiası, ancak ilgili evraka resmiyet kazandıran kişiyi de taraf göstermek suretiyle açacağı ayrı bir davada incelenip karara bağlanabilir (HMK m.208).

Adi bir senetteki yazı veya imza inkâr edildiğinde, bu konuda bir karar verilinceye kadar senet herhangi bir işleme esas alınmaz. Resmî senetlerdeki yazı veya imza inkâr edildiğinde ise senetteki yazı veya imzanın sahteliği ancak mahkeme kararıyla sabit olursa senet herhangi bir işleme esas alınmaz (HMK m.209).

Bir senedin sahte olduğuna karar verilirse söz konusu karar kesinleştikten sonra senedin altına sahte olduğu yazılarak senet iptal edilir (HMK m.212). Şayet senedin sahte olmadığına karar verilirse sahtelik iddiasında bulunan taraf kötü niyetli ise bu sebeple ertelenen her bir duruşma için celse harcına ve talep hâlinde bu sebeple diğer tarafın uğradığı zararları tazmin etmeye mahkûm edilir (HMK m.213).

2.8.8. Yemin

Yemin, taraflardan birinin davanın çözümü bakımından önem taşıyan, çekişmeli olan ve kendisinden kaynaklanan vakıalar hakkında mahkeme huzurunda kendisine sorulan sorulara gerçeğe uygun cevap vereceğine ve hiçbir şey saklamayacağına namusu, şerefi ve kutsal saydığı bütün inanç ve değerler üzerine yemin etmesidir (HMK m.225, m.233).

2.8.8.1. Yeminin Konusu

Yeminin konusunu, davanın çözümü bakımından önem taşıyan, çekişmeli olan ve kişinin kendisinden kaynaklanan vakıalar oluşturur (HMK m.225). Bununla birlikte aşağıdaki hususlar yemine konu olamaz (HMK m.226).

- Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyeceği vakıalar
- Bir işlemin geçerliliği için, kanunen iki tarafın irade açıklamalarının yeterli görülmediği hâller
- Yemin edecek kimsenin namus ve onurunu etkileyecek veya onu ceza soruşturması ya da kovuşturması ile karşı karşıya bırakacak vakıalar

2.8.8.2. Yemin Teklifi

Yemin, davada ispat yükü üzerinde olan tarafça teklif edilebilir (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 405). Uyuşmazlık konusu vakianın ispatı için yeminden başka delili olduğunu beyan etmiş olan taraf dahi yemin teklifinde bulunabilir. Kendisine yemin teklif edilen kimse, yemini edaya hazır olduğunu bildirdikten sonra, diğer taraf teklifinden vazgeçerek başka bir delile dayanamaz ve yeni bir delil de gösteremez (HMK m.227).

2.8.8.3. Yemin Etmemenin Sonuçları

Yemin için davet edilen kimse, belirlenen gün ve saatte mahkemede geçerli bir özrü olmaksızın bizzat hazır bulunmaz yahut hazır bulunup da yemini iade etmez ya da yemini eda etmekten kaçınırsa yemin konusu vakıaları ikrar etmiş sayılır (HMK m.229/1).

Yeminin iade edilmesi, kendisine yemin teklif edilen tarafın bu teklifi ters çevirmesi, bir başka deyişle yemin konusu vakıa hakkında kendisine yemin teklif etmiş olan taraftan yemin etmesini istemesi demektir (TANRIVER, 2018, 884). Kendisine yemin iade edilen kimse, yemin etmekten kaçınırsa yemin konusu vakıa ispat edilememiş sayılır (HMK m.229/2).

Belirtmek gerekir ki yeminin konusunu oluşturan vakıa, her iki tarafın değil, yalnızca kendisine yemin teklif edilen tarafın şahsından kaynaklanıyorsa yemin iade edilemez (HMK m.230).

2.8.8.4. Yemin Tutanağının Düzenlenmesi

“Hâkim, yemin eden kimsenin beyanını dinleyip tutanağa geçirir ve yazılanları yüksek sesle huzurunda okur; beyanında ısrar edip etmediğini sorar ve verilen cevabı tutanağa kaydeder.” (HMK m.238).

2.8.9. Tanık

Tanık gösteren taraf, tanık dinletmek istediği vakıayı ve dinlenilmesi istenen tanıkların adı ve soyadı ile tebliğe elverişli adreslerini içeren listeyi mahkemeye sunar (HMK m.240/2).

2.8.9.1. Tanıkların Davet Edilmesi

Tanık davetiye ile çağrılır. Bununla birlikte tanığı davet, gerektiğinde telefon, faks, elektronik posta gibi araçlardan yararlanılmak suretiyle de yapılabilir. Ayrıca davetiye gönderilmeden taraflarca duruşmada hazır bulundurulan tanık da dinlenir (HMK m.243).

Kural olarak tanıklık için çağrılan herkes gelmek zorundadır. Usulüne uygun olarak çağrıldığı hâlde mazeret bildirmeksizin gelmeyen tanık zorla getirilir, gelmemesinin sebep olduğu giderlere ve disiplin para cezasına hükmolunur. Zorla getirtilen tanık, daha önce gelmemesini haklı gösterecek sebepleri sonradan bildirirse aleyhine hükmedilen giderler ve disiplin para cezası kaldırılır (HMK m.245).

2.8.9.2. Tanıklıktan Çekinme Hakkı

Tanık olarak çağrılmış olan kimse Kanun'da açıkça belirtilmiş olan hâllerde tanıklık yapmaktan çekinebilir. (HMK m.247/1).

Kanunda tanıklıktan çekinme nedenleri üç başlık altında düzenlenmiştir. Bunlar, kişisel nedenlerle tanıklıktan çekinme, sır nedeniyle tanıklıktan çekinme ve menfaat ihlali tehlikesi nedeniyle tanıklıktan çekinmedir.

Aşağıdaki kimseler kişisel nedenlerle tanıklıktan çekinebilirler (HMK m.248).

- İki taraftan birinin nişanlısı
- Evlilik bağı ortadan kalkmış olsa dahi iki taraftan birinin eşi
- Kendisi veya eşinin altsoy veya üstsoyu
- Taraflardan biri ile arasında evlatlık bağı bulunanlar
- Üçüncü derece de dâhil olmak üzere kan veya kendisini oluşturan evlilik bağı ortadan kalkmış olsa dahi kayın hısımları
- Koruyucu aile ve onların çocukları ile koruma altına alınan çocuk

Kişisel nedenlerle tanıklıktan çekinme sebeplerinin varlığı hâlinde, hâkim tanık olarak çağrılmış kimsenin çekinme hakkı bulunduğunu önceden hatırlatır (HMK m.247/2).

Kanun gereği sır olarak korunması gereken bilgiler hakkında tanıklığına başvurulacak kimseler, bu hususlar hakkında tanıklıktan çekinebilirler (HMK m.249).

Aşağıdaki hâllerde menfaat ihlali tehlikesi nedeniyle tanıklıktan çekinilebilir (HMK m.250).

- Tanığın beyanı kendisine veya 248. maddede yazılı kimselerden birine doğrudan doğruya maddi bir zarar verecekse
- Tanığın beyanı kendisinin veya 248. maddede yazılı kimselerden birinin şeref veya itibarını ihlal edecek ya da ceza soruşturmasına veya kovuşturmasına sebep olacaksa
- Tanığın beyanı, meslek veya sanatına ait olan sırların ortaya çıkmasına sebebiyet verecekse

2.8.9.3. Tanıklıktan Çekinme Hakkının İstisnaları

Tanıklıktan çekinme hakkının istisnaları Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 251. maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre kişisel nedenlerle tanıklıktan çekinme, sır nedeniyle tanıklıktan çekinme ve tanığın beyanı kendisine veya 248. maddede yazılı kimselerden birine doğrudan doğruya maddi bir zarar vereceği hallerde;

- Bir hukuki işlemin yapılması sırasında tanık olarak bulundurulmuş olan kimse o işlemin esası ve içeriği hakkında,
- Aile bireylerinin doğum, ölüm veya evlenmelerinden kaynaklanan olaylar hakkında,

- Aile bireyleri arasında, ailevi ilişkilerden kaynaklanan mali uyuşmazlıklara ilişkin vakıalar hakkında,
- Taraflardan birinin hukuki selefi veya temsilcisi olarak kendisinin yaptığı işler hakkında tanıklıktan çekinilemez.

2.8.9.4. Tanıklıktan Çekinmenin Kabul Edilmemesi

Tanıklıktan çekinen kimse, çekinme sebebini ve bu sebebi haklı gösterecek delilini, dinleneceği gündün önce yazılı olarak veya davet edildiği duruşmada sözlü olarak bildirmek zorundadır (HMK m.252).

Tanık, kanuni bir sebep göstermeden tanıklıktan çekinir, yemin etmez veya göstermiş olduğu sebep mahkemece kabul edilmemesine rağmen tanıklık yapmaktan çekinirse kanunda öngörülen disiplin para cezasına ve bu yüzden doğan giderleri ödemesine hükmedilerek yeniden dinlenilmek üzere yargılama başka güne bırakılır. Tanık kendisine sorulan sorulara cevap vermez veya yemin etmemekte direnirse o mahkemece Kanun'da öngörülen sürede disiplin hapsine mahkûm edilir (HMK m.253).

2.8.9.5. Tanıkların Dinlenilmesi

Tanıklar davaya bakan mahkemede dinlenir. Mahkeme, gerçeğin ortaya çıkması için gerekliyse tanığın olayın gerçekleştiği veya şeyin bulunduğu yerde dinlenilmesine karar verebilir. Hasta veya engelli olmasından dolayı gelemeyen tanık bulunduğu yerde dinlenir. Mahkemenin yargı çevresi dışında bulunan tanığın ise bulunduğu yer mahkemesi tarafından dinlenmesine karar verilebilir (HMK m.259).

Tanığa dinlenmeden önce görevinin önemini anlatılır ve bu bağlamda aşağıdaki hususlar hatırlatılır (HMK m.256).

- Gerçeği söylemesinin önemi
- Gerçeği söylememesi hâlinde yalan tanıklık suçundan dolayı cezalandırılacağı
- Doğruyu söyleyeceği hususunda yemin edeceği (HMK m.257'ye göre dinlendiği sırada onbeş yaşını bitirmemiş olanlar ile yeminin niteliğini ve önemini kavrayamayacak derecede ayırt etme gücüne sahip olmayanlar yeminsiz dinlenir)
- Duruşmada mahkeme başkanı veya hâkimin açık izni olmadan mahkeme salonunu terk edemeyeceği ve gerekirse diğer tanıklarla yüzleştirilebileceği

Hâkim, tanığa, hakkında tanıklık yapacağı olayla ilgili olarak bilgi verir ve tanıklık edeceği konulara ilişkin bildiklerini söylemesini ister (HMK m.260).

Tanık, bildiğini sözlü olarak açıklar ve sözü kesilmeden dinlenir. Dinlenme sırasında, tanık, yazılı notlar kullanamaz. Hâkim, tanık sözünü bitirdikten sonra, ifade ettiği hususların açıklanması veya tamamlanması amacıyla başka sorular da sorabilir. Tanığın sözleri tutanağa yazılarak

önünde okunur ve tutanağın altı kendisine imzalatılır. Tanıklar, hâkim tarafından ayrı ayrı dinlenir ve biri dinlenirken henüz dinlenmemiş olanlar salonda bulunamazlar. Tanıklar gerektiğinde yüzleştirilirler (HMK m.261).

2.8.10. Bilirkişi İncelemesi

Mahkeme, çözümü hukuk dışında, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir. Ancak genel bilgi veya tecrübeyle ya da hâkimlik mesleğinin gerektirdiği hukukî bilgiyle çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişiye başvurulamaz (HMK m.266).

2.8.10.1. Bilirkişilerin Görevlendirilmesi

Bilirkişiler, bölge adliye mahkemelerinin yargı çevreleri esas alınmak suretiyle bilirkişilik bölge kurulu tarafından hazırlanan listede yer alan kişiler arasından seçilir. Ancak bölge kurulunun hazırladığı listede bilgisine başvurulacak uzmanlık dalında bilirkişi bulunmaması hâlinde, diğer bölge kurullarının listelerinden; burada da bulunmaması hâlinde, Bilirkişilik Kanunu'nda yer alan şartları da taşımak kaydıyla listelerin dışından bilirkişi görevlendirilebilir (HMK m.268).

Aşağıdaki kişiler bilirkişilik görevini kabul etmekle yükümlü olup ancak tanıklıktan çekinme sebeplerine veya mahkemece kabul edilebilir diğer bir sebebe dayanarak bilirkişilikten çekinebilirler (HMK m.270).

- Resmî bilirkişiler ile bilirkişilik bölge kurulu tarafından hazırlanan listelerde yer almış olanlar
- Bilgisine başvurulacak konuyu bilmeksizin, meslek veya zanaatlarını icra etmesine olanak bulunmayanlar
- Bilgisine başvurulacak konu hakkında, meslek veya sanat icrasına resmen yetkili kılınmış olanlar

2.8.10.2. Bilirkişilik Görevinin Kapsamı ve Yerine Getirilmesi

Bilirkişilik görevi, mahkemece yapılan davete uyup belirlenen gün ve saatte mahkemede hazır bulunmayı, yemin etmeyi ve bilgisine başvurulacak konuda süresinde oy ve görüşünü mahkemeye bildirmeyi kapsar (HMK m.269).

Bilirkişi, görevini, mahkemenin sevk ve idaresi altında yürütür (HMK m.278). Mahkeme, bilirkişinin oy ve görüşünü yazılı veya sözlü olarak bildirmesine karar verir. Raporda, bilirkişinin görevlendirildiği hususlar, gözlem ve inceleme konusu yapılan maddi vakıalar, gerekçe ve varılan sonuçlarla bilirkişinin imzasının bulunması gerekir. Mahkeme, bilirkişinin oy ve görüşünü sözlü olarak açıklamasına karar verirse bilirkişinin açıklamaları tutanağa geçirilir ve tutanağın altına bilirkişinin de imzası alınır (HMK m.279).

Taraflar, bilirkişi raporunun, kendilerine tebliği tarihinden itibaren iki hafta içinde, raporda ek-sik gördükleri hususların, bilirkişiye tamamlattırılmasını; belirsizlik gösteren hususlar hakkında ise bilirkişinin açıklama yapmasının sağlanmasını ya da yeni bilirkişi atanmasını mahkemeden talep edebilirler. Mahkeme, bilirkişi raporundaki eksiklik veya belirsizliğin tamamlanması ya da açıklığa kavuşturulmasını sağlamak için bilirkişiden, yeni sorular düzenlemek suretiyle ek rapor alabileceği gibi, belirleyeceği duruşmada, sözlü olarak açıklamalarda bulunmasını da kendiliğinden isteyebilir. Mahkeme ayrıca gerçeğin ortaya çıkması için gerekli görürse yeni görevlendireceği bilirkişi aracılığıyla tekrar inceleme de yaptırabilir (HMK m.281).

2.8.11. Keşif

Hâkim, uyuşmazlık konusu hakkında bizzat duyu organları yardımıyla bulunduğu yerde veya mahkemede inceleme yaparak bilgi sahibi olmak amacıyla keşif yapılmasına karar verebilir. Keşif kararı, mahkemece, taraflardan birinin talebi üzerine veya resen alınır (HMK m.288).

Keşfin yeri, kapsamı ve zamanı mahkeme tarafından belirlenir. Keşif, taraflar hazır iseler huzurlarında, aksi takdirde yokluklarında yapılır. Keşif sırasında tanık ve bilirkişi dinlenebilir. Keşif sırasında yapılan tüm işlemleri ve beyanları, hâkimin keşif konusu ve mahalliyle ilgili gözlemlerini içeren bir tutanak düzenlenir. Tutanağa, plan, çizim, fotoğraf gibi belgeler eklenir (HMK m.290).

2.9. TAHKİKATIN SONA ERMESİ VE SÖZLÜ YARGILAMA

2.9.1. Tahkikatın Sona Ermesi

Hâkim, tarafların iddia ve savunmalarıyla toplanan delilleri inceledikten sonra, duruşmada hazır bulunan taraflara tahkikatın tümü hakkında açıklama yapabilmeleri için söz verir. Tarafların tahkikatın tümü hakkındaki açıklamalarından sonra tahkikatı gerektiren bir husus kalmadığını görürse tahkikatın bittiğini taraflara tefhim eder (açıklar, bildirir) (HMK m.184).

2.9.2. Sözlü Yargılama

Tahkikatın bittiğinin tefhim edilmesinden (bildirilmesinden) sonra aynı duruşmada sözlü yargılama aşamasına geçilir. Bu durumda taraflardan birinin talebi üzerine duruşma iki haftadan az olmamak üzere ertelenir. Hazır bulunsun veya bulunmasın sözlü yargılama için taraflara ayrıca davetiye gönderilmez. Sözlü yargılamada mahkeme, taraflara son sözlerini sorar ve hükmünü verir (HMK m.186).

2.10. KARAR VE HÜKÜM

Mahkeme kararları, hâkimin dava dosyasıyla ilişkisini kesip kesmemesine göre ara kararlar ve nihai kararlar olarak ikiye ayrılır. Ara kararlar, hâkimin davadan elini çekmesi sonucunu doğurmayan, yargılamanın yürütülüp ilerletilmesine yardımcı olan kararlardır (TANRIVER,

2018, 1028). Görev veya yetki itirazının reddi kararları ara kararlara örnek gösterilebilir (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 325).

Nihai kararlar ise yargılamaya son veren ve hâkimin davadan elini çekmesi sonucunu doğuran kararlardır (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021, 505). Mahkeme, usule veya esasa ilişkin bir nihai kararla davayı sona erdirir (HMK m.294/1). Usule ilişkin nihai kararlar (örneğin görevsizlik kararı ve yetkisizlik kararı gibi) uyuşmazlığı nihai olarak esastan çözümlen kararlardır (GÖRGÜN, BÖRÜ ve KODAKOĞLU, 2021, 630). Yargılama sonunda uyuşmazlığın esası hakkında verilen nihai karar, hükümdür (HMK m.294/1).

Tahkikatın sona ermesinin tefhiminden sonra geçilen sözlü yargılama ve hüküm aşamasında taraflara son defa söz verilmek suretiyle bütün dosya kapsamı incelenir ve tahkikat sonucunda tespit edilen maddi vakıaların hukuk normları karşısında değerlendirilmesiyle bir sonuç ve karara ulaşılır (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 324).

2.10.1. Hükümün Verilmesi ve Tefhimi

Hüküm, yargılamanın sona erdiği duruşmada verilir ve alenen tefhim edilir. Hükümün tefhimi hüküm sonucunun duruşma tutanağına geçirilerek okunması suretiyle olur. Zorunlu nedenlerle sadece hüküm sonucunun tefhim edildiği hâllerde, gerekçeli kararın tefhim tarihinden başlayarak bir ay içinde yazılması gerekir (HMK m.294/2-4, m.295).

2.10.2. Hükümün Kapsamı

Hüküm “Türk Milleti Adına” verilir ve aşağıdaki hususları kapsar (HMK m.297/1).

- Tarafların iddia ve savunmalarının özeti, anlaşmış ve anlaşamadıkları hususlar, çekişmeli vakıalar hakkında toplanan deliller, delillerin tartışılması ve değerlendirilmesi, sabit görülen vakıalarla bunlardan çıkarılan sonuç ve hukuki sebepler
- Hüküm sonucu, yargılama giderleri ile taraflardan alınan avansın harcanmayan kısmının iadesi, varsa kanun yolları ve süresi
- Hükümün verildiği tarih ve hâkimin ve zabıt kâtabinin imzaları
- Gerekçeli kararın yazıldığı tarih

Hükümün sonuç kısmında, gerekçeye ait herhangi bir söz tekrar edilmeksizin taleplerden her biri hakkında verilen hükümlerle, taraflara yüklenen borç ve tanınan haklar, sıra numarası altında; açık, şüphe ve tereddüt uyandırmayacak şekilde gösterilmelidir (HMK m.297/2).

2.10.3. Hükümün Yazılması

Hüküm, hükümü veren hâkim, toplu mahkemelerde başkan veya hükme katılmış olan hâkimlerden başkanın seçeceği bir üye tarafından yazılır. Gerekçeli karar, tefhim edilen hüküm sonucuna aykırı olamaz. Hükümde gerekçesi ile birlikte karşı oy da yer alır (HMK m.298).

Hüküm yazılıp imzalandıktan ve mahkeme mühürü ile mühürlendikten sonra, nüshaları yazı işleri müdürü tarafından taraflardan her birine makbuz karşılığında verilir ve bir nüshası da gecikmeksizin diğer tarafa tebliğ edilir. Hükümün bir nüshası da dosyasında saklanır (HMK m.301).

2.10.4. Kesin Hüküm

Bir mahkemenin verdiği kararla davadan elini çekmesi halinde nihai karar (hüküm) söz konusu olur. Bu nihai kararlardan bazıları hakkında kanun yoluna başvurulması mümkün değildir. Dolayısıyla verildikleri anda kesin kararlardır. Bazıları ise ancak kanun yoluna başvuru geçtikten veya kanun yoluna başvurulup gerekli prosedür işletildikten sonra kesinleşir (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 455). Kesin hüküm ile kişiler arasındaki uyuşmazlıkların kesin bir şekilde çözümlenmesi amaçlanır. Bu amaç şekli anlamda kesin hüküm ve maddi anlamda kesin hüküm olmak üzere iki şekilde gerçekleşir (KURU, 2019, 533-534).

Şekli anlamda kesin hüküm, bir hükme karşı başvurulabilecek kanun yolunun bulunmamasını veya var olanların tüketilmesini ifade eder (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021, 726).

Bir hükmün şekli anlamda kesinleşmesi şu hallerde olur (GÖRGÜN, BÖRÜ ve KODAKOĞLU, 2021, 637):

- Hükme karşı başvurulabilecek kanun yolunun kapalı olması
- Tarafların süresi içinde ve geçerli bir şekilde kanun yoluna başvurmaması
- Tüm kanun yollarının tüketilmiş olması

Şekli anlamda kesin hükümün etkisi, mevcut yargılanmaya son vermesi bir başka deyişle tamamlanmış olan yargılamanın devamına (aynı yargılamanın daha fazla uzatılmasına) engel olmasıdır (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 330).

Maddi anlamda kesin hüküm bir uyuşmazlığın mahkeme tarafından hükme bağlandıktan sonra yeniden mahkeme önüne getirilememesini ifade eder (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 330).

Maddi anlamda kesin hükmün etkileri şunlardır (TANRIVER, 2018, 881):

- Kesin biçimde hükme bağlanmış olan bir davanın ikinci kez açılmaması
- Hakkı kesin bir şekilde hükme bağlanmış olan bir kimsenin hakkının yeniden tartışma konusu yapılamaması

Bir davaya ait şekli anlamda kesinleşmiş olan hükmün, başka bir davada maddi anlamda kesin hüküm oluşturabilmesi için, her iki davanın taraflarının, dava sebeplerinin ve ilk davanın hüküm fıkrası ile ikinci davaya ait talep sonucunun aynı olması gerekir (HMK m.303).

2.11. DAVAYA SON VEREN TARAF İŞLEMLERİ

Çekişmeli yargıda kural olarak tasarruf ilkesi geçerli olduğundan (HMK m.24) taraflar, dava konusu üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilirler. Taraflar dava konusu üzerinde tasarrufta bulunarak davadan feragat, davayı kabul ve sulh yolu ile davaya son verebilirler (KURU, 2019, 386).

2.11.1. Davadan Feragat

Feragat, davacının, talep sonucundan kısmen ya da tamamen vazgeçmesidir (HMK m.307). Feragat dilekçeyle veya yargılama sırasında sözlü olarak yapılır. Feragatın hüküm ifade etmesi karşı tarafın ve mahkemenin muvafakatine bağlı değildir. Feragat kayıtsız ve şartsız olmalıdır. Kısmen feragatta, feragat edilen kısmın dilekçede yahut tutanakta açıkça gösterilmesi gerekir (HMK m.309).

Feragat, hüküm kesinleşinceye kadar her zaman yapılabilir (HMK m.310) ve kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğurur. İrade bozukluğu hâllerinde feragatın iptali istenebilir (HMK m.311).

2.11.2. Davayı Kabul

Kabul, davacının talep sonucuna, davalının kısmen ya da tamamen muvafakat etmesidir. Kabul, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri davalarda hüküm doğurur (HMK m.308). Kabul, dilekçeyle veya yargılama sırasında sözlü olarak yapılır. Kabulün hüküm ifade etmesi karşı tarafın ve mahkemenin muvafakatine bağlı değildir. Kabul kayıtsız ve şartsız olmalıdır. Kısmen kabulde, kabul edilen kısmın dilekçede yahut tutanakta açıkça gösterilmesi gerekir (HMK m.309).

Kabul, hüküm kesinleşinceye kadar her zaman yapılabilir (HMK m.310) ve kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğurur. İrade bozukluğu hâllerinde kabulün iptali istenebilir (HMK m.311).

2.11.3. Sulh

Sulh, görülmekte olan bir davada, tarafların aralarındaki uyuşmazlığı kısmen veya tamamen sona erdirmek amacıyla, mahkeme huzurunda yapmış oldukları sözleşmedir. Sulh, ancak tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıklara ilişkin davalarda yapılabilir (HMK m.313). Sulh, hüküm kesinleşinceye kadar her zaman yapılabilir (HMK m.314).

Sulh, ilgili bulunduğu davayı sona erdirir ve kesin hüküm gibi hukuki sonuç doğurur. Taraflar sulhe göre karar verilmesini isterlerse mahkeme, sulh sözleşmesine göre karar verir. Taraflar sulhe göre karar verilmesini istemezlerse mahkeme, karar verilmesine yer olmadığına karar verir (HMK m.315).

2.12. DAVADA ÖZEL DURUMLAR

2.12.1. Ön Sorun ve Bekletici Sorun

Ön sorun, bir davada esasa ilişkin inceleme yapılabilmesi için öncelikle halledilmesi gereken sorunlardır. Örneğin iş kazası sebebiyle tazminat davasında maluliyet oranının tespiti ya da fer'î müdahale talebi bunlardandır (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 244).

Mahkeme, kendisine açılmış olan davayı bütün yönleriyle inceleyip karara bağlamakla görevlidir. Bu nedenle yargılama sırasında davaya ilişkin olarak ortaya çıkabilecek ön sorunları da kendisi inceleyip karara bağlayacaktır (KURU, 2019, 357).

Yargılama sırasında, davaya ilişkin bir ön sorunun ortaya çıkması durumunda, ilgili taraf, bunu dilekçe vermek suretiyle yahut duruşma sırasında sözlü olarak ileri sürebilir (HMK m.163). Hâkim, taraflardan birinin ileri sürdüğü ön sorunu incelemeye değer bulursa belirleyeceği süre içinde, varsa delilleriyle birlikte cevabını bildirmesi için diğer tarafa tefhim veya tebliğ eder. Ön sorun hakkında iki taraf arasında uyuşmazlık söz konusuysa hâkim gerekirse tarafları davet edip dinledikten sonra kararını verir (HMK m.164).

Bir dava hakkında karar verilebilmesi için çözümlenmesi gereken ön sorunun başka bir mahkeme veya idari makam tarafından karara bağlanmasının gerektiği hallerde bekletici sorundan söz edilir (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 309).

Bekletici sorun bağlamında iki farklı olasılık söz konusu olabilir. Buna göre görülmekte olan bir dava bekletici sorun yapılabileceği gibi yeni açılacak bir dava da bekletici sorun yapılabilir (TANRIVER, 2018, 738-740).

Bir davada hüküm verilebilmesi, başka bir davaya, idari makamın tespitine ya da dava konusuyla ilgili bir hukuki ilişkinin mevcut olup olmadığına kısmen veya tamamen bağlı ise mahkemece o davanın sonuçlanmasına veya idari makamın kararına kadar yargılama bekletilebilir (HMK m.165/1).

Örneğin hukuk mahkemesinin ortaklığın giderilmesi davasında, imar uygulamasının iptali için idare mahkemesinde açılmış ve görülmekte olan iptal davasının sonuçlanması bekletilebilir (KURU, 2019, 357).

Bir davanın incelenmesi ve sonuçlandırılması başka bir davanın veya idari makamın çözümüne bağlı ise mahkeme, ilgili tarafa görevli mahkemeye veya idari makama başvurması için uygun bir süre verir. Bu süre içinde görevli mahkemeye veya idari makama başvurulmaz ise ilgili taraf bu husustaki iddiasından vazgeçmiş sayılarak esas dava hakkında karar verilir (HMK m.165/2).

Örneğin bir davada resmî senedi inkâr eden tarafın kendisine verilen iki haftalık süre içinde ayrı bir sahtelik davası açması durumunda bu davanın sonuçlanması bekletici sorundur (KURU, 2019, 358).

2.12.2. Davaların Birleştirilmesi ve Ayrılması

Aynı yargı çevresinde yer alan aynı düzey ve sıfattaki hukuk mahkemelerinde açılmış davalar, aralarında bağlantı bulunması durumunda, davanın her aşamasında, talep üzerine veya kendiliğinden ilk davanın açıldığı mahkemede birleştirilebilir. Birleştirme kararı, ikinci davanın açıldığı mahkeme tarafından verilir ve bu karar, diğer mahkemeyi bağlar (HMK m.166/1).

Davalar, aynı yargı çevrelerinde yer alan aynı düzey ve sıfattaki hukuk mahkemelerinde açılmış ise bağlantı sebebiyle birleştirme, ikinci davanın açıldığı mahkemeden talep edilebilir. Birinci davanın açıldığı mahkeme, talebin kabulü ile davaların birleştirilmesine ilişkin kararın kesinleşmesinden itibaren, bununla bağlı olur (HMK m.166/2).

Örneğin müteselsil borçlulara karşı ayrı ayrı açılmış olan davaların, haksız fiil sebebiyle birden çok kişiye karşı açılmış ayrı davaların birleştirilmesine karar verilebilir (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 249).

Mahkeme, yargılamanın iyi bir şekilde yürütülmesini sağlamak için, birlikte açılmış ya da sonradan birleştirilmiş davaların ayrılmasına, davanın her aşamasında, talep üzerine veya kendiliğinden karar verebilir. Bu durumda mahkeme, ayrılmasına karar verilen davalara bakmaya devam eder (HMK m.167/1).

2.12.3. Davanın İhbarı ve Davaya Müdahale

2.12.3.1. Davanın İhbarı

Taraflardan biri davayı kaybettiği takdirde, üçüncü kişiye veya üçüncü kişinin kendisine rücu edeceğini (geri döneceğini) düşünüyorsa tahkikat sonuçlanıncaya kadar davayı üçüncü kişiye ihbar edebilir. Dava kendisine ihbar edilen kişinin de aynı şartlarda bir başkasına ihbarda bulunması mümkündür ve bu şekilde ihbar art arda devam edebilir (HMK m.61). İhbar yazılı şekilde yapılır (HMK m.62).

2.12.3.2. Davaya Müdahale

Davaya müdahale, üçüncü kişinin görülmekte olan bir davanın taraflarına dava açarak müdahale etmesi (asli müdahale) veya davanın taraflarından biri yanında ona yardımcı olmak üzere katılması (fer'î müdahale) durumunda söz konusu olabilir (KURU, ARSLAN ve YILMAZ, 2011, 514).

a) Asli müdahale

Bir yargılamanın konusu olan hak veya şey üzerinde kısmen ya da tamamen hak iddia eden üçüncü kişi, hüküm verilinceye kadar bu durumu ileri sürerek yargılamanın taraflarına karşı aynı mahkemede dava açabilir. Bu durumda asli müdahale davası ile asıl yargılama birlikte yürütülür ve karara bağlanır (HMK m.65).

Örneğin B ile C arasında görülen tapu kütüğünün düzeltilmesi davasına asli müdahil olarak katılan A, dava konusu taşınmazın malikinin B ya da C değil, kendisi olduğunu iddia eder (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 133).

b) Fer'î müdahale

Üçüncü kişi, davayı kazanmasında hukuki yararı bulunan taraf yanında ve ona yardımcı olmak amacıyla, tahkikat sona erinceye kadar, davada fer'î müdahil olarak yer alabilir (HMK m.66).

Örneğin A, B'den bir taşınır mal satın alır. C, bu malın kendisine ait olduğunu ileri sürerek A'ya karşı dava açar. B, A'nın yanında ve ona yardımcı olmak amacıyla davaya katılır (KURU, ARSLAN ve YILMAZ, 2011, 514).

Fer'î müdahale talebinde bulunan üçüncü kişi, yanında katılmak istediği tarafı, müdahale sebebini ve bunun dayanaklarını belirten bir dilekçeyle mahkemeye başvurur (HMK m.67). Müdahale talebinin kabulü hâlinde müdahil, yanında katıldığı tarafın yararına olan iddia veya savunma vasıtalarını ileri sürebilir; onun işlem ve açıklamalarına aykırı olmayan her türlü usul işlemlerini yapabilir (HMK m.68/1).

Fer'î müdahilin de bulunduğu asıl davada hüküm, taraflar hakkında verilir. Fer'î müdahilin, tarafla rücu ilişkisinde, asıl davadaki uyuşmazlık hakkında yanlış karar verildiği iddiası kabul edilmez. Ancak, müdahil, zamanında ihbar yapılmadığı için davaya geç katıldığını veya yanında katıldığı tarafın iddia ve savunma imkânlarını kullanmasını engellediğini ya da kendisince bilinmeyen iddia ve savunma imkânlarının, tarafın ağır kusuru sebebiyle kullanılmadığını belirterek yanında katıldığı tarafın yargılamayı hatalı yürüttüğünü ileri sürebilir (HMK m.69).

2.13. GEÇİCİ HUKUKİ KORUMALAR

2.13.1. İhtiyati Tedbir

İhtiyati tedbir, davadan önce veya dava devam ederken dava konusu şeyin bir başkasına devrini engellemek için mahkeme tarafından verilen ve geçici koruma sağlayan tedbirlerdir (ATALI ve ERMENEK, 2021, 368).

İhtiyati tedbir olarak örneğin dava konusu taşınır malın bir yediemine (güvenilir üçüncü kişiye) teslimine, bozulmak üzere olan malların satılmasına ve bedelinin saklanmasına, boşanma

davası devam ederken kadın ve çocukların geçimi için onlara bir miktar nafaka ödenmesine karar verilebilir (ARSLAN, YILMAZ, TAŞPINAR AYVAZ ve HANAĞASI, 2021, 607).

a) İhtiyati tedbirin şartları

Mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşacağından ya da tamamen imkânsız hâle geleceğinden veya gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğacağından endişe edilmesi durumlarında uyuşmazlık konusu hakkında ihtiyati tedbir kararı verilebilir (HMK m.389).

b) İhtiyati tedbir talebi

İhtiyati tedbir, dava açılmadan önce esas hakkında görevli ve yetkili olan mahkemeden, dava açıldıktan sonra ise ancak asıl davanın görüldüğü mahkemeden talep edilir (HMK m.390). İhtiyati tedbir talep eden taraf haksız çıktığı takdirde karşı tarafın ve üçüncü kişilerin bu yüzden uğrayacakları muhtemel zararlara karşılık teminat göstermek zorundadır (HMK m.392).

c) İhtiyati tedbir kararı ve uygulanması

Mahkeme, tedbire konu olan mal veya hakkın muhafaza altına alınması veya bir yediemine tevdi ya da bir şeyin yapılması veya yapılmaması gibi, sakıncayı ortadan kaldıracak veya zararı engelleyecek her türlü tedbire karar verebilir (HMK m.391).

İhtiyati tedbir kararının uygulanması, bu kararın, tedbir isteyen tarafa tefhim veya tebliğinden itibaren bir hafta içinde talep edilmek zorundadır. Aksi hâlde, kanuni süre içinde dava açılmış olsa bile tedbir kararı kendiliğinden kalkar (HMK m.393/1). Kararın uygulanması, kararı veren mahkemenin yargı çevresinde bulunan veya tedbir konusu mal ya da hakkın bulunduğu yer icra dairesinden talep edilir (HMK m.393/2). İhtiyati tedbir kararının uygulanmasına ilişkin emre uymayan ya da tedbir kararına aykırı davranan kimse, ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren altı ay içinde şikâyet edilmesi üzerine altı aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılır (HMK m.398).

ç) İhtiyati tedbir kararına itiraz edilmesi ve tedbirin değiştirilmesi veya kaldırılması

Karşı taraf dinlenmeden verilmiş olan ihtiyati tedbir kararlarına itiraz edilebilir. Aksine karar verilmedikçe itiraz edilmesi kararın icrasını durdurmaz (HMK m.394/1).

İhtiyati tedbirin uygulanması sırasında karşı taraf hazır bulunuyorsa tedbirin uygulanmasından itibaren, hazır bulunmuyorsa tedbirin uygulanmasına ilişkin tutanağın tebliğinden itibaren bir hafta içinde ihtiyati tedbirin şartlarına, mahkemenin yetkisine ve teminata ilişkin olarak kararı veren mahkemeye itirazda bulunulabilir (HMK m.394/2).

Durum ve koşulların değiştiği sabit olursa talep üzerine ihtiyati tedbirin değiştirilmesine veya kaldırılmasına karar verilebilir (HMK m.396).

2.13.2. Delil Tespiti

Delil tespiti, açılmış ya da ileride açılacak olan bir dava ile ilgili delillerin bazı şartlarda zamanından önce toplanıp güvence altına alınmasını sağlar. Örneğin bir trafik kazasında hasar gören otomobil davanın sonuna kadar hasarlı şekilde bekletilmek yerine delil tespiti suretiyle hasarı tespit ettirildikten sonra onarılarak kullanılmaya devam edilir (KURU, 2019, 459).

Taraflardan her biri, görülmekte olan bir davada henüz inceleme sırası gelmemiş veya ileride açacağı davada ileri süreceği bir vakianın tespiti amacıyla keşif yapılması, bilirkişi incelemesi yaptırılması ya da tanık ifadelerinin alınması gibi işlemlerin yapılmasını talep edebilir (HMK m.400/1).

Delil tespiti istenebilmesi için hukuki yararın bulunması gerekir. Kanunda açıkça öngörülen hâller dışında, delilin hemen tespit edilmemesi hâlinde kaybolacağı veya ileri sürülmesinin önemli ölçüde zorlaşacağı ihtimal dâhilinde bulunuyorsa hukuki yarar var sayılır (HMK m.400/2).

Delil tespiti henüz dava açılmamış olan hâllerde esas hakkındaki davaya bakacak olan mahkemenin veya üzerinde keşif yahut bilirkişi incelemesi yapılacak olan şeyin bulunduğu veya tanık olarak dinlenilecek kişinin oturduğu yer sulh mahkemesinden istenir (HMK m.401).

2.14. KANUN YOLLARI

Kanun yolları, bir mahkeme kararının kural olarak bir üst mahkeme tarafından denetim usulidir (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 393). Kanun yolunda mahkeme kararlarının hukuka uygunluğunun denetlenerek varsa eksik ve hataların giderilmesi sağlanır. Kanun yoluna başvuru imkânı taraflara tanınmış olup mahkemelerin nihai kararları için kabul edilmiştir (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 474); (KURU, 2019, 468).

Kanun yolları, aleyhine kanun yoluna başvurulmuş kararın kesinleşip kesinleşmediğine göre olağan kanun yolları ve olağanüstü kanun yolları olarak ikiye ayrılır. Olağan kanun yolları şekli anlamda kesinleşmemiş kararlara karşı başvurulabilen kanun yoludur. İstinaf ve temyiz kanun yolları olağan kanun yoludur. Olağanüstü kanun yolları ise en azından şekli anlamda kesinleşmiş kararlara karşı başvurulabilen kanun yoludur. Kanun yararına temyiz ve yargılamanın iadesi (yenilenmesi) kanun yolları, olağanüstü kanun yoludur (ATALI ve ERMENEK, 2021, 323).

İstinaf incelemesinde üst mahkeme olan Bölge adliye mahkemesi, ilk derece mahkemesi kararını hukuka aykırı bulduğunda yeniden yargılama yaparak bir karar verir. Temyiz incelemesinde üst mahkeme olan Yargıtay, alt derece mahkemesi hükmünü hukuka aykırı bulduğunda sadece bozar, yeniden yargılama yaparak bir karar vermez (PEKCANITEZ, ATALAY ve ÖZEKES, 2021, 474-475). Yargılamanın iadesinde ise kesinleşmiş mahkeme kararı, kanunda belirtilen sebeplerin bulunması halinde iptal edilir ve dava yeniden görülerek hükme bağlanır (BUDAK ve KARAASLAN, 2021, 460).

2.14.1. İstinaf

İstinaf kanun yolunda ilk derece mahkemelerinin istinaf yolu açık olarak verilen nihai kararlarının bölge adliye mahkemeleri tarafından hem hukuka uygunluk hem de maddi vakıa bakımından incelemesi yapılmaktadır (ATALI ve ERMENEK, 2021, 324).

2.14.1.1. İstinaf Yoluna Başvurulabilen Kararlar

İlk derece mahkemelerinin aşağıdaki kararlarına karşı istinaf yoluna başvurulabilir (HMK m.341/1).

- Nihai kararlar
- İhtiyati tedbir ve ihtiyati haciz taleplerine ilişkin kararlar

2.14.1.2. İstinaf Yoluna Başvurulamayan Kararlar

İlk derece mahkemelerinin, miktar veya değeri beşbinsekizyüzseksen Türk Lirasını geçmeyen malvarlığı davalarına ilişkin kararları kesindir (ancak manevi tazminat davalarında verilen kararlara karşı, miktar veya değere bakılmaksızın istinaf yoluna başvurulabilir); (HMK m.341/2).

2.14.1.3. İstinaf Yoluna Başvuru

İstinaf yoluna başvuru süresi iki haftadır. Bu süre, ilamın usulen taraflardan her birine tebliğiyle işlemeye başlar (HMK m.345). İstinaf yoluna başvurma, dilekçeyle yapılır. İstinaf dilekçesinde başvuru sebepleri ve gerekçesi gösterilir (HMK m.342). İstinaf dilekçesi, kararı veren mahkemeye veya başka bir yer mahkemesine verilebilir. İstinaf dilekçesi hangi mahkemeye verilmişse, o mahkemece bölge adliye mahkemesi başvuru defterine kaydedilir. Kararı veren mahkemeden başka bir mahkemeye verilmiş olan istinaf dilekçesi, bu mahkemece kararı veren mahkemeye örnekleriyle birlikte gönderilir. Kararı veren mahkeme de dosyayı ilgili bölge adliye mahkemesine gönderir (HMK m.343).

İstinaf dilekçesi, kanuni süre geçtikten sonra verilir veya kesin olan bir karara ilişkin olursa kararı veren mahkeme istinaf dilekçesinin reddine karar verir (HMK m.346).

İstinaf dilekçesi, kararı veren mahkemece karşı tarafa tebliğ edilir. Karşı taraf, tebliğden itibaren iki hafta içinde cevap dilekçesini kararı veren mahkemeye veya bu mahkemeye gönderilmek üzere başka bir yer mahkemesine verebilir (HMK m.347). İstinaf dilekçesi kendisine tebliğ edilen taraf, başvurma hakkı bulunmasa veya başvuru süresini geçirmiş olsa dahi, vereceği cevap dilekçesi ile istinaf yoluna başvurabilir (HMK m.348).

İstinaf yoluna başvurma, kararın icrasını durdurmaz. Ancak kişiler hukuku, aile hukuku ve taşınmaz mal ile ilgili aynı haklara ilişkin kararlar kesinleşmedikçe yerine getirilemez (HMK m.350).

2.14.2. İstinafta İnceleme ve Karar

Bölge adliye mahkemesi hukuk dairesince dosya üzerinde yapılacak ön inceleme sonunda aşağıdaki durumlardan birinin tespiti hâlinde öncelikle gerekli karar verilir (HMK m.352).

- İncelemenin başka bir dairece veya bölge adliye mahkemesince yapılmasının gerekli olması
- Kararın kesin olması
- Başvurunun süresi içinde yapılmaması
- Başvuru şartlarının yerine getirilmemesi
- Başvuru sebeplerinin veya gerekçesinin hiç gösterilmemesi

Ön inceleme sonunda eksiklik bulunmadığı anlaşılan dosya incelemeye alınır (HMK m.352).

İnceleme, istinaf dilekçesinde belirtilen sebeplerle sınırlı olarak yapılır. Ancak, bölge adliye mahkemesi kamu düzenine aykırılık gördüğü takdirde bunu resen dikkate alır (HMK m.355). Kural olarak inceleme duruşmalı şekilde yapılır (HMK m.356). Ancak kanunda öngörülen durumlarda duruşma yapılmadan karar verilebilir. Bu durumlar usule veya esasa ilişkin olabilir.

Ön inceleme sonunda dosyada eksiklik bulunmadığı anlaşılırsa aşağıdaki durumlarda bölge adliye mahkemesi, esas incelemeyi kaldırılmasına ve davanın yeniden görülmesi için dosyanın kararı veren mahkemeye veya kendi yargı çevresinde uygun göreceği başka bir yer mahkemesine ya da görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesine duruşma yapmadan kesin olarak karar verir (HMK m.353/1a).

- Davaya bakması yasak olan hâkimin karar vermiş olması
- İleri sürülen haklı ret talebine rağmen reddedilen hâkimin davaya bakmış olması
- Mahkemenin görevli ve yetkili olmasına rağmen görevsizlik veya yetkisizlik kararı vermiş olması veya mahkemenin görevli ya da yetkili olmamasına rağmen davaya bakmış bulunması
- Diğer dava şartlarına aykırılık bulunması
- Mahkemece usule aykırı olarak davanın veya karşı davanın açılmamış sayılmasına, davaların birleştirilmesine veya ayrılmasına karar verilmiş olması
- Mahkemece, uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek ölçüde önemli delillerin toplanmamış veya değerlendirilmemiş olması ya da talebin önemli bir kısmı hakkında karar verilmemiş olması

Aşağıdaki durumlarda ise davanın esasıyla ilgili olarak

- İncelenen mahkeme kararının usul veya esas yönünden hukuka uygun olduğu anlaşıldığı takdirde başvurunun esastan reddine,
- Yargılamada eksiklik bulunmamakla beraber, kanunun olaya uygulanmasında hata edilip de yeniden yargılama yapılmasına ihtiyaç duyulmadığı takdirde veya kararın gerekçesinde hata edilmiş ise düzelterek yeniden esas hakkında,

- Yargılamada bulunan eksiklikler duruşma yapılmaksızın tamamlanacak nitelikte ise bunların tamamlanmasından sonra başvurunun esastan reddine veya yeniden esas hakkında duruşma yapılmadan karar verilir (HMK m.353/1b).

İncelemenin duruşmalı olarak yapılması halinde, duruşma sonunda bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmek veya ilk derece mahkemesi hükmünü kaldırarak yeniden hüküm kurmak dâhil gerekli kararları verir (HMK m.356).

2.14.3. Temyiz

Temyiz kanun yolunda bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinden verilen temyizi kabil (temyiz edilebilir) nihai kararlar ile hakem kararlarının iptali talebi üzerine verilen kararların (HMK m.361) Yargıtay tarafından hukuka uygunluk denetimi yapılmaktadır (HMK m.365).

2.14.3.1. Temyiz Edilebilen Kararlar

Bölge adliye mahkemesi hukuk dairelerinden verilen temyizi kabil nihai kararlar ile hakem kararlarının iptali talebi üzerine verilen kararlara karşı temyiz yoluna başvurulabilir (HMK m.361).

2.14.3.2. Temyiz Edilemeyen Kararlar

Bölge adliye mahkemelerinin bazı kararlarına karşı temyiz yoluna başvurulamaz. Hakkında temyiz yoluna başvurulamayan kararlar şunlardır (HMK m.362).

- Miktar veya değeri 78.630 Türk Lirasını (bu tutar dâhil) geçmeyen davalara ilişkin kararlar
- Kira ilişkisinden doğan ve miktar veya değeri itibarıyla temyiz edilebilen alacak davaları ile kira ilişkisinden doğan diğer davalardan üç aylık kira tutarı temyiz sınırının üzerinde olanlar hariç olmak üzere 4'üncü maddede gösterilen davalar ile (23/6/1965 tarihli ve 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'ndan doğup taşınmazın aynına ilişkin olan davalar hariç) özel kanunlarda sulh hukuk mahkemesinin görevine girdiği belirtilen davalarla ilgili kararlar
- Yargı çevresi içinde bulunan ilk derece mahkemelerinin görev ve yetkisi hakkında verilen kararlar ile yargı yeri belirlenmesine ilişkin kararlar
- Çekişmesiz yargı işlerinde verilen kararlar
- Soy bağına ilişkin sonuçlar doğuran davalar hariç olmak üzere, nüfus kayıtlarının düzeltilmesine ilişkin davalarla ilgili kararlar
- Yargı çevresi içindeki ilk derece mahkemeleri hâkimlerinin davayı görmeye hukuki veya fiilî engellerinin çıkması hâlinde, davanın o yargı çevresi içindeki başka bir mahkemeye nakline ilişkin kararlar
- Geçici hukuki korumalar hakkında verilen kararlar
- Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 353'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında verilen kararlar

ARAŞTIRINIZ

İçinde bulunduğunuz yıl için geçerli parasal temyiz sınırını araştırınız.

2.14.3.3. Temyiz Başvurusu

Temyize başvuru süresi, hakkında temyiz yoluna başvurulacak kararın tebliğ tarihinden itibaren iki haftadır (HMK m.361). Temyiz başvurusu dilekçe ile yapılır ve dilekçede temyiz sebepleri ve gerekçesi belirtilir (HMK m.364). Temyiz dilekçesi, kararı veren bölge adliye mahkemesi hukuk dairesine veya Yargıtay'ın bozması üzerine hüküm veren ilk derece mahkemesine yahut temyiz edenin bulunduğu yer bölge adliye mahkemesi hukuk dairesine veya ilk derece mahkemesine verilebilir. Temyiz dilekçesi, kararı veren mahkemeden başka bir mahkemeye verildiğinde temyiz defterine kaydedilerek durum derhâl kararı temyiz edilen mahkemeye bildirilir (HMK m.365). Temyiz, kural olarak kararın icrasını durdurmaz (HMK m.365).

ARAŞTIRINIZ

Medeni hukukun hangi alanındaki mahkeme kararlarının kesinleşmedikçe yerine getirilemeyeceğini araştırınız.

2.14.3.4. Temyiz İncelemesi ve Karar

Yargıtay, tarafların ileri sürdükleri temyiz sebepleriyle bağlı olmayıp kanunun açık hükmüne aykırı gördüğü diğer hususları da inceleyebilir. Yargıtay temyiz incelemesini kural olarak dosya üzerinde yapar. Bunun istisnası Yargıtay'ın bilgi almak üzere resen duruşma yapılmasına karar vermesi ve kanunda öngörülen hallerde taraflardan birinin temyiz veya cevap dilekçesinde duruşma yapılmasını talep etmiş olmasıdır (HMK m.365).

Yargıtay temyiz incelemesi sonunda temyiz edilen kararlar hakkında onama, düzelterek onama ve bozma kararları verir (HMK m.370-371).

Yargıtay, onama kararında, onadığı kararın hukuk kurallarına uygunluk gerekçesini göstermek zorundadır. Temyiz edilen kararın, esas yönünden kanuna uygun olup da kanunun olaya uygulanmasında hata edilmiş olmasından dolayı bozulması gerektiği ve kanuna uymayan husus hakkında yeniden yargılama yapılmasına ihtiyaç duyulmadığı takdirde Yargıtay, kararı düzelterek onayabilir (HMK m.370).

Yargıtay, aşağıda belirtilen nedenlerden dolayı gerekçe göstererek temyiz edilen kararı kısmen veya tamamen bozar (HMK m.371).

- a) Hukukun veya taraflar arasındaki sözleşmenin yanlış uygulanmış olması
- b) Dava şartlarına aykırılık bulunması
- c) Taraflardan birinin davasını ispat için dayandığı delillerin kanuni bir sebep olmaksızın kabul edilmemesi
- ç) Karara etki eden yargılama hatası veya eksiklikleri bulunması

2.14.3.5. Bozmaya Uyma veya Direnme

Yargıtay ilgili dairesinin tamamen veya kısmen bozma kararı, başvurunun bölge adliye mahkemesi tarafından esastan reddi kararına ilişkin ise bölge adliye mahkemesi kararı kaldırılarak dosya, kararı veren ilk derece mahkemesine veya uygun görülecek diğer bir ilk derece mahkemesine gönderilir (HMK m.371/1). İlk derece mahkemesince bozmaya uygun olarak karar verildiği takdirde, bu karara karşı temyiz yoluna başvurulabilir (HMK m.371/4).

Bölge adliye mahkemesinin düzelterek veya yeniden esas hakkında verdiği karar Yargıtay tarafından tamamen veya kısmen bozulduğu takdirde dosya, kararı veren bölge adliye mahkemesi veya uygun görülen diğer bir bölge adliye mahkemesine gönderilir (HMK m.371/2). Bölge adliye mahkemesi, kendiliğinden tarafları duruşmaya davet edip dinledikten sonra Yargıtay'ın bozma kararına uyulup uyulmayacağına karar verir (HMK m.371/3).

İlk derece mahkemesi veya bölge adliye mahkemesi kararında direnirse direnme kararının temyiz edilmesi durumunda inceleme, kararına direnilen dairece yapılır. Direnme kararı öncelikle incelenir. Daire, direnme kararını yerinde görürse kararını düzeltir; görmezse dosyayı Yargıtay Hukuk Genel Kuruluna gönderir (HMK m.371/5). Hukuk Genel Kurulunun verdiği karara uymak zorunludur (HMK m.371/7).

Kanun yararına temyiz konusunu araştırınız.

2.14.4. Yargılamanın İadesi

Yargılamanın iadesi, maddi anlamda kesinleşmiş hükümlere karşı başvurulabilen olağanüstü bir kanun yolu olup bazı ağır yargılama hatalarından ve eksikliklerinden dolayı yeniden yargılama ve inceleme yapılmasını sağlar (GÖRGÜN, BÖRÜ ve KODAKOĞLU, 2021, 705).

Yargılamanın iadesi, kesin olarak verilen veya kesinleşmiş olan hükümlere karşı talep edilebilir (HMK m.374).

2.14.4.1. Yargılamanın İadesi Sebepleri

Yargılamanın iadesi sebepleri Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 375. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre aşağıdaki sebeplere dayanılarak yargılamanın iadesi istenebilir.

- a) Mahkemenin kanuna uygun olarak teşekkül etmemiş olması
- b) Davaya bakması yasak olan ya da hakkındaki ret talebi, merciince kesin olarak kabul edilen hâkimin karar vermiş veya karara katılmış bulunması
- c) Vekil veya temsilci olmayan kimselerin huzuruyla davanın görülmüş ve karara bağlanmış olması
- ç) Yargılama sırasında, aleyhine hüküm verilen tarafın elinde olmayan nedenlerle elde edilemeyen bir belgenin kararın verilmesinden sonra ele geçirilmiş olması
- d) Karara esas alınan senedin sahteliğine karar verilmiş veya senedin sahte olduğunun mahkeme veya resmî makam önünde ikrar edilmiş olması
- e) İfadesi karara esas alınan tanığın, karardan sonra yalan tanıklık yaptığının sabit olması
- f) Bilirkişi veya tercümanın, hükme esas alınan husus hakkında kasten gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu sabit olması
- g) Lehine karar verilen tarafın, karara esas alınan yemini yalan yere ettiğinin ikrar veya yazılı delille sabit olması
- ğ) Karara esas alınan bir hükmün, kesinleşmiş başka bir hükümle ortadan kalkmış olması
- h) Lehine karar verilen tarafın, karara tesir eden hileli bir davranışta bulunmuş olması
- i) Bir dava sonunda verilen hükmün kesinleşmesinden sonra tarafları, konusu ve sebebi aynı olan ikinci davada, öncekine aykırı bir hüküm verilmiş ve bu hükmün de kesinleşmiş olması
- j) Kararın, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlali suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması veya karar aleyhine Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvuru hakkında dostane çözüm ya da tek taraflı deklarasyon sonucunda düşme kararı verilmesi

Yargılamanın iadesini talep etme süresi, öğrenme veya tebliğ tarihinden itibaren üç ay ve her hâlde iade talebine konu olan hükmün kesinleşmesinden itibaren on yıldır. HMK'nın 375/1-ı. maddesinde yazılan sebepten dolayı yargılamanın yenilenmesi süresi ilama ilişkin zamanaşımı süresi kadardır (HMK m.377).

2.14.4.2. Yargılamanın İadesi Talebinin İncelenmesi

Yargılamanın iadesi talebini içeren dilekçe, kararı veren mahkeme tarafından incelenir (HMK m.378). Mahkeme, tarafları davet edip dinledikten sonra;

- a) Talebin kanuni süre içinde yapılmış olup olmadığını,
- b) Yargılamanın iadesi yoluyla kaldırılması istenen hükmün kesin olarak verilmiş veya kesinleşmiş olup olmadığını,

- c) İleri sürülen yargılamanın iadesi sebebinin kanunda yazılı sebeplerden olup olmadığını kendiliğinden inceler.

Hâkim, koşullardan biri eksik ise davayı esasa girmeden reddeder (HMK m.379). Koşullarda eksiklik bulunmuyorsa davayı esastan inceler.

2.14.4.3. Yeniden Yargılama veya Hükümün İptali

Yapılan inceleme sonunda, dayanılan yargılamanın iadesi sebebi sabit görülürse yeniden yargılama yapılarak ortaya çıkacak duruma göre verilmiş olan karar onanır veya kısmen ya da tamamen değiştirilir. Ancak, davacının açık veya zımni muvafakati olmaksızın vekil veya temsilci olmayan kimselerin huzuruyla dava görülmüş ve karara bağlanmış ya da HMK m.375/1-ı maddesine dayalı olarak yargılamanın iadesi dilekçesi kabul edilirse başka bir inceleme yapılmaksızın hüküm iptal edilir (HMK m.380).

2. UYGULAMA

A, C'nin de bulunduğu bir ortamda bilgisayarını 10000 TL bedelle B'ye satar. Taraflar satış bedelinin 5000 lirasının peşin geri kalanının bir ay sonra ödenmesi konusunda anlaşılırlar. A, bilgisayarını B'ye teslim eder B'de satış bedelinin peşin ödeme olarak belirlenen 5000 lirasını A'ya öder. Taraflar tüm hukuki işlemleri sözlü şekilde gerçekleştirirler. A, satış bedelinin vadeye bağlanan kısmının vadesi gelmesine rağmen ödenmediğini iddia ederek B'ye karşı dava açar.

- a) Davada görevli ve yetkili mahkemeyi belirtiniz.
- b) A iddiasını hangi delillerle ispatlayabilir? Belirtiniz.
- c) B'nin, A'ya bilgisayar satış işleminden dolayı 5000 TL borcu olduğunu, ancak bunun A'nın kendisine olan aynı miktardaki kira borcu ile takas ettiğini beyan etmesi ne anlama gelir? Belirtiniz.
- ç) Davada mahkemenin nihai kararına karşı taraflar hangi kanun yoluna başvurabilir? Belirtiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan yerlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise “D”, yanlış ise “Y” yazınız.

1. (.....) Dava konusunun değer ve miktarına bakılmaksızın malvarlığı haklarına ilişkin davalarda kural olarak asliye hukuk mahkemesi görevlidir.
2. (.....) Taşınır ve taşınmaz mal veya hakkın paylaşılmasına ve ortaklığın giderilmesine ilişkin davalar sulh hukuk mahkemesinde görülür.
3. (.....) Genel yetkili mahkeme, davalının davanın açıldığı tarihteki yerleşim yeri mahkemesidir.
4. (.....) Yetkinin kesin olduğu hâllerde, mahkemenin yetkili olup olmadığı davalı tarafından ilk itiraz olarak ileri sürülebilir.
5. (.....) Medenî haklardan yararlanma ehliyetine sahip olan kişiler, dava ehliyetine de sahip olurlar.
6. (.....) Dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra tahkikat aşamasına geçilir.
7. (.....) Tarafların, duruşmaya gelip de davayı takip etmeyeceklerini bildirdikleri durumda dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verilir.
8. (.....) Dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra iddia ve savunmanın genişletilip değiştirilmesi ıslah ile mümkündür.
9. (.....) Senetle ispatı gereken hususlarda kural olarak tanık dinlenebilir.
10. (.....) Temyiz incelemesi bölge adliye mahkemelerince yapılır.

B) Aşağıdaki soruları okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

11. Aşağıdakilerden hangisi çekişmesiz yargı alanına giren işlerden biri değildir?

- A) Taşınmaz mal ortaklığının giderilmesi
- B) Kıymetli evrakın iptali
- C) İflasın kaldırılması
- D) Velayetin kaldırılması
- E) Ad ve soyadın değiştirilmesi

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

- 12. Aşağıdakilerden hangisi kiralanan taşınmazlara ilişkin uyuşmazlıklarda görevli mahkemedir?**
- A) Asliye hukuk mahkemesi
 - B) Asliye ticaret mahkemesi
 - C) Kadastro mahkemesi
 - D) Sulh hukuk mahkemesi
 - E) Tüketici mahkemesi
- 13. Aşağıdakilerden hangisinin görüleceği yer mahkemesi için kesin yetki kuralı bulunmaktadır?**
- A) Şubelerle ilgili davalar
 - B) Bir yerde geçici olarak oturanlara karşı açılacak davalar
 - C) Taşınmazın aynından doğan davalar
 - D) Zarar sigortası sözleşmelerinden doğan davalar
 - E) Haksız fiilden doğan davalar
- 14. Kanunda öngörülen istisnalar dışında hâkimin, iki taraftan birinin söylemediği şeyi veya vakıaları kendiliğinden dikkate alamaması aşağıdaki ilkelerden hangisinin bir gereğidir?**
- A) Tasarruf ilkesi
 - B) Taraflarca getirilme ilkesi
 - C) Taleple bağlılık ilkesi
 - D) Hukuki dinlenilme hakkı
 - E) Usul ekonomisi ilkesi

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

15. Dava dilekçesi mahkeme tarafından kendisine tebliğ edilen davalının, davaya cevap verme süresi aşağıdakilerden hangisidir?
- A) Üç gün
B) Beş gün
C) Bir hafta
D) On gün
E) İki hafta
16. Aşağıdakilerden hangisi ön inceleme aşamasında yapılan işlemlerden biri değildir?
- A) Dava şartlarının incelenmesi
B) İlk itirazların incelenmesi
C) Uyuşmazlık konularının belirlenmesi
D) Delillerin değerlendirilmesi
E) Tarafların sulhe teşvik edilmesi
17. Mahkemenin, kendiliğinden veya talep üzerine davanın temelini oluşturan vakıalar ve onunla ilişkisi bulunan hususlar hakkında taraflardan her birini dinlemesine ne ad verilir?
- A) İsticvap
B) İkrar
C) Tahkikat
D) Islah
E) İstinaf

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

18. Aşağıdakilerden hangisi hâkimin serbestçe değerlendirebileceği delillerden biri değildir?

- A) Tanık beyanı
- B) Taraf yemini
- C) Fotoğraf
- D) Bilirkişi görüşü
- E) Keşif incelemesi

19. İstinaf kanun yolunda görevli mahkeme aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Asliye hukuk mahkemesi
- B) Sulh hukuk mahkemesi
- C) Bölge adliye mahkemesi
- D) Yargıtay
- E) Anayasa mahkemesi

20. Temyiz kanun yoluna başvuru süresi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Üç gün
- B) Beş gün
- C) Bir hafta
- D) On gün
- E) İki hafta

2.

ÖĞRENME BİRİMİ

İCRA VE İFLAS HUKUKU

KONULAR

1. İCRA HUKUKUNU OLUŞTURAN ESASLAR
2. İFLAS YOLUYLA TAKİP

TEMEL KAVRAMLAR

- Cebri icra
- İcra hukuku
- İcra dairesi
- İcra mahkemesi
- İcra takibi
- İlamsız icra
- İlamlı icra
- Takip talebi
- Ödeme emri
- İtiraz
- Mal beyanı
- Haciz
- Hacze iştirak
- Paraya çevirme
- Sıra cetveli
- Aciz vesikası
- İflas hukuku
- İflas dairesi
- İflas yoluyla takip
- Müflis
- İflasın açılması
- İflas masası
- İflas idaresi
- İflasın tasfiyesi
- Pay cetveli
- İflasın kapanması
- Konkordato

NELER ÖĞRENECEKSİNİZ?

- » İcra hukuku kavramı
- » İcra teşkilatı
- » İcra takibi
- » İlamsız icra
- » Genel haciz yolu
- » Kambiyo senetlerine özgü haciz yolu
- » Kiralanan taşınmazların ilamsız icra yoluyla tasfiyesi
- » İlamlı icra
- » Rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip
- » İflas yoluyla takip
- » İflas yoluyla adi takip
- » Kambiyo senetlerine dayalı iflas yoluyla takip
- » Doğrudan doğruya iflas
- » İflasın hukuki sonuçları
- » İflasın tasfiyesi
- » İflasın kapanması
- » Konkordato
- » Adi konkordato
- » İflastan sonra konkordato
- » Malvarlığının terki suretiyle konkordato

1. İCRA HUKUKUNU OLUŞTURAN ESASLAR

HAZIRLIK ÇALIŞMALARI

Kişilerin alacaklarını hukuki yollarla nasıl tahsil edebileceği konusunda bildiklerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.1. İCRA HUKUKU KAVRAMI

Borçlu, borçlarını kendi arzusuyla yerine getirmediğinde, bizzat ihkak-ı hak (kendiliğinden hak almak) yasaklandığı için alacaklı Devletten yardım talep eder (YILDIRIM ve DEREN YILDIRIM, 2021, 3). Borçların Devlet kuvveti yardımı ile (zorla) yerine getirilmesi cebri icra olarak ifade edilir. Cebri icra, cüz'î (ferdi) icra ve küllî (toplu) icra olmak üzere iki çeşittir. Cüz'î icra ile icra hukuku, küllî icra ile de iflas hukuku ifade edilir (KURU, 2018, 18,20). İcra takibinde (cüz'î, ferdi icrada) borçlunun karşısında bir veya birkaç alacaklı yer alır. Borçlunun malvarlığındaki şeylerden bir veya birkaçı cebri icranın konusu olup bunlardan alacağa yeter miktarı haczedilip satılarak alacak ödenir (PEKCANITEZ, ATALAY, SUNGURTEKİN ÖZKAN ve ÖZEKES, 2021, 7).

Görsel 2.1: İcra hukuku

1.2. İCRA TEŞKİLATI

İcra teşkilatı (organları), asıl organlar (yalnız icra işleri için kurulmuş) ve yardımcı organlar (asıl görevinin dışında icra işlerine de bakan) olarak ikiye ayrılır. Asıl organlar icra dairesi, icra mahkemesi, Bölge Adliye Mahkemesi'nin ve Yargıtay'ın icra-iflas işleri ile görevli hukuk dairesidir. Yardımcı organlar ise genel mahkemeler (asliye ve sulh hukuk mahkemeleri), Cumhuriyet Savcıları ve adalet müfettişleridir (KURU, 2018, 27,30).

1.2.1. İcra Daireleri

Her asliye mahkemesinin yargı çevresinde yeteri kadar icra dairesi bulunur. Her icra dairesinde de Adalet Bakanlığı tarafından atanacak bir icra müdürü, yeteri kadar icra müdür yardımcısı,

icra kâtibi ile adli yargı ilk derece mahkemesi adalet komisyonları tarafından görevlendirilecek mübaşir ve hizmetli bulunur (İİK m.1).

İş yoğunluğunun veya icra dairesi sayısının fazla olduğu illerde Adalet Bakanlığı tarafından, yetki çevresi de belirlenmek suretiyle bir veya birden fazla icra daireleri başkanlığı kurulabilir. Başkanlık, icra dairelerinin gözetim ve denetimlerini yapar (İİK m.3/a).

1.2.2. İcra Mahkemesi

İcra ve iflas dairelerinin işlemlerine karşı yapılan şikâyetler ile itirazların incelenmesi icra mahkemesi hâkimi tarafından yapılır. İcra mahkemesi hâkimi ayrıca icra daireleri başkanlığı kurulmayan yerlerde bu dairelerin gözetim ve denetimlerini yapar, idarî işlerine bakar. İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü ile Adalet Bakanlığınca icra mahkemesinin birden fazla dairesi kurulabilir (İİK m.4).

1.2.3. İcra Dairesi Görevlilerinin Yükümlülükleri

İcra ve iflas işlerinde görevli memur ve çalışanlar

1. Kendisinin,
2. Karı veya kocasının, nişanlısının yahut kan ve kayın üst ve alt soyunun veya üçüncü derece dahil olmak üzere bu dereceye kadar olan kan ve kayın yan soy hısımlarının,
3. Kanuni temsilcisi veya vekili yahut çalışanı olduğu bir şahsın menfaati olan işleri göremeyip derhal icra mahkemesine haber vermek zorundadırlar. İcra mahkemesi müracaatı yerinde görürse o işi diğer bir memura, bulunmayan yerlerde katiplerinden birine verir (İİK m.10).

Tetkik görevini yerine getiren hâkimler ve icra ve iflas memur ve çalışanları, dairelerince takip edilmekte olan bir alacak veya satılmakta bulunan bir şey hakkında kiminle olursa olsun kendileri veya başkaları hesaplarına bir sözleşme yapamazlar. Yaparlarsa hükümsüzdür (İİK m.11).

1.2.4. İcra Dairesi Görevlilerinin Sorumlulukları

İcra ve iflas dairesi görevlilerinin kusurlarından doğan tazminat davaları, ancak idare aleyhine açılabilir. Devletin, zararın meydana gelmesinde kusuru olan görevlilere rücu hakkı saklıdır (İİK m.5).

İcra dairesine verilen veya bu dairece tahsil edilen ya da muhafaza altına alınan paraların, ilgili memur tarafından zimmete geçirilmesi halinde, zimmete geçirilen miktar, ceza kovuşturmasının sonucu beklenmeden ve tazmine ilişkin bir hükme gerek olmaksızın hazine tarafından derhal icra veznesine yatırılır. Devletin, asıl sorumlulara rücu hakkı saklıdır (İİK m.6).

1.3. GENEL HÜKÜMLER

1.3.1. Tutanakların Düzenlenmesi

İcra ve iflas daireleri yaptıkları işlemlerle, kendilerine yönelik talep ve beyanlar hakkında bir tutanak hazırlarlar. Sözlü itirazlar ile talep ve beyanların altları ilgililer ve icra memuru veya yardımcısı veya kâtabi tarafından imzalanır. İcra ve iflas dairelerince verilen kararlar gerekçeli olarak tutanıklara yazılır. İlgililer bu tutanakları görebilir ve bunların örneğini alabilir. İcra ve iflas dairelerinin tutanakları, aksi sabit oluncaya kadar geçerlidir (İİK m.8).

1.3.2. Elektronik İşlemler

İcra ve iflas dairelerince yapılacak her türlü icra ve iflas iş ve işlemlerinde Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi kullanılır. Her türlü veri, bilgi, belge ve karar Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi vasıtasıyla işlenir, kaydedilir ve saklanır (İİK m.8/a).

Usulüne göre güvenli elektronik imza ile oluşturulan elektronik veriler senet hükmündedir. Güvenli elektronik imza, elle atılan imza ile aynı ispat gücüne sahiptir. Güvenli elektronik imza, kanunlarda güvenli elektronik imza ile yapılamayacağı açıkça belirtilmiş olan işlemler dışında, elle atılan imza yerine kullanılabilir (İİK m.8/a).

1.3.3. Paranın Ödenmesi ve Değerli Eşyanın Muhafazası

İcra ve iflas dairelerine yapılacak her türlü nakdî ödeme, Adalet Bakanlığı tarafından uygun görülecek bankalarda icra ve iflas dairesi adına açılan hesaba yapılır. Haciz sırasında, borçlu veya üçüncü kişiler tarafından yapılan ödeme nedeniyle tahsil edilen paralar, en geç tahsilatın yapıldığı günü takip eden ilk iş günü çalışma saati sonuna kadar banka hesabına yatırılmak üzere icra veya mahkeme kasalarında muhafaza edilir (İİK m.9/1).

İcra ve iflas dairelerince yapılması gereken her türlü nakdî ödeme, ilgisinin gösterdiği banka hesabına aktarılmak üzere, icra müdürü tarafından resen bankaya verilecek talimat gereği yapılır (İİK m.9/2).

İcra ve iflas daireleri aldıkları kıymetli evrak ve değerli şeyleri kasalarında, zorunlu hâllerde ise kiralanacak banka kasalarında muhafaza ederler (İİK m.9/3).

1.3.4. Harçlar

İcra ve iflas harçları kanunda öngörülür. Kanunda aksi yazılı değilse bütün harç ve masraflar borçluya ait olup ayrıca hüküm ve takibe gerek olmadan tahsil edilir (İİK m.15).

1.3.5. Şikâyet

Kanunun çözümünü mahkemeye bıraktığı hususlar hariç olmak üzere icra ve iflas dairelerinin

yaptığı işlemler hakkında kanuna aykırı olmasından veya hadiseye uygun olmamasından dolayı icra mahkemesine şikâyetle bulunulabilir. Şikâyet bu işlemlerin öğrenildiği tarihten itibaren yedi gün içinde yapılır. Bir hakkın yerine getirilmemesinden veya sebepsiz sürüncemede bırakılmasından dolayı her zaman şikâyetle bulunulabilir (İİK m.16).

Şikâyet icra mahkemesince kabul edilirse şikâyet edilen işlem ya bozulur ya da düzeltilir. Memurun sebepsiz yapmadığı veya geciktirdiği işlerin yerine getirilmesi emredilir (İİK m.17). Şikâyet, icra mahkemesince karar verilmedikçe icrayı durdurmaz (İİK m.12).

1.4. İCRA TAKİBİ

İcra takibi ilamsız icra, ilamlı icra ve rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip olmak üzere üçlü ayrıma tabi tutulmaktadır (PEKCANİTEZ, ATALAY, SUNGURTEKİN ÖZKAN ve ÖZEKES, 2021, 7-8).

1.4.1. İlamsız İcra

İlamsız icra kural olarak yalnız para ve teminat alacakları için kabul edilmiştir. Kiralanan taşınmazların kira bedelinin ödenmemesi ve kira süresinin bitmesi hallerinde ilamsız icra yoluyla tahliyesi bu kuralın istisnasıdır (KURU, 2018, 24-25).

İlamsız icra genel haciz yolu, kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ve kiralanan taşınmazların ilamsız icra yoluyla tahliyesi olmak üzere üç çeşittir (KURU, 2018, 78).

1.4.1.1. Genel Haciz Yolu

a) Takip talebi

Bir paranın ödenmesine veya bir teminatın verilmesine ilişkin icralar takip talebiyle başlar (İİK m. 42). Takip talebi icra dairesine yazılı veya sözlü olarak ya da elektronik ortamda yapılır. Talepte aşağıdaki hususlar yer alır.

- Alacağın veya istenen teminatın Türk parasıyla tutarı ve faizli alacaklarda faizin miktarı ile işlemeye başladığı gün, alacak veya teminat yabancı para ise alacağın hangi tarihteki kur üzerinden talep edildiği ve faizi
- Senet, senet yoksa borcun sebebi
- Takip yollarından hangisinin seçildiği

Alacak belgeye dayanıyorsa belgenin aslının veya alacaklı ya da temsilcisi tarafından onaylanmış, borçlu sayısından bir fazla örneği takip talebi anında icra dairesine verilir (İİK m.58).

b) Ödeme emri

İcra müdürü takip talebinin Kanun'da öngörülen şartları içerdiğine karar verirse ödeme emri düzenler. Talebin kabul edilmemesi halinde ise verilen karar tutanağa yazılır (İİK m.60). Ödeme

emri borçluya takip talebinden itibaren nihayet (en geç) 3 gün içinde tebliğe gönderilir (İİK m.61). Ödeme emrinde aşağıdaki hususlar yer alır (İİK m.60).

- Borcun ve masrafların yedi gün içinde icra dairesine ait ödeme emrinde yazılı olan banka hesabına ödenmesi, borç, teminat verilmesi yükümlülüğü ise teminatın bu süre içinde gösterilmesi ihtarı
- Takibin dayandığı senet altındaki imza kendisine ait değilse yine bu yedi gün içinde bu hususun ayrıca ve açıkça bildirilmesi; aksi halde icra takibinde senedin kendisinden sadır (çıkan) sayılacağı, senet altındaki imzayı reddettiği takdirde icra mahkemesi önünde yapılacak duruşmada hazır bulunması; buna uymazsa yapılmış itirazın geçici olarak kaldırılmasına karar verileceği, borcun tamamına veya bir kısmına ya da alacaklının takip yapma hakkına ilişkin bir itirazı varsa bunu da aynı süre içinde beyan etmesi ihtarı
- Senet veya borca itirazını bildirmediği takdirde yedi günlük süre içinde 74'üncü maddeye göre mal beyanında bulunması ve bulunmazsa hapisle tazyik olunacağı; gerçeğe aykırı beyanda bulunursa ayrıca hapisle cezalandırılacağı ihtarı
- Borç ödenmez veya itiraz edilmezse cebri icraya devam edileceği

c) İtirazın yapılması

İtiraz etmek isteyen borçlu, itirazını, ödeme emrinin tebliği tarihinden itibaren yedi gün içinde dilekçe ile veya sözlü olarak icra dairesine yapar. Takibe itiraz edildiği, üç gün içinde alacaklıya tebliğ edilir. Borcun bir kısmına itiraz eden borçlu, itiraz ettiği borç miktarını ayrıca ve açıkça göstermelidir. Aksi takdirde itiraz edilmemiş sayılır. Borçlu, takibin dayanağı olan senedin altındaki imzayı reddediyorsa bunu itirazında ayrıca ve açıkça beyan etmelidir. Aksi takdirde icra takibi yönünden senetteki imzayı kabul etmiş sayılır (İİK m.62).

Süresi içinde yapılan itiraz, takibi durdurur. İtiraz, süresinde yapılmamışsa alacaklının talebi üzerine icra memuru takip işlemlerine alacağın tamamı için devam eder. Borçlu, borcun yalnız bir kısmına itirazda bulunmuşsa takibe, kabul ettiği miktar için devam edilir (İİK m.66).

ç) İtirazın hükümden düşürülmesi

İtirazın hükümden düşürülmesi, itirazının iptali veya kesin ya da geçici olarak kaldırılması suretiyle gerçekleştirilir.

Takip talebine itiraz edilen alacaklı, itirazın tebliği tarihinden itibaren bir yıl içinde mahkemeye başvurarak, genel hükümlere göre alacağının varlığını ispat ederek itirazın iptalini dava edebilir (İİK m.67).

Talebine itiraz edilen alacaklının takibi, imzası ikrar veya noterlikçe tasdik edilen borç ikrarını içeren bir senede ya da resmî dairelerin veya yetkili makamların yetkileri dahilinde ve usulüne göre verdikleri bir makbuz veya belgeye dayanıyorsa alacaklı itirazın kendisine tebliği tarihinden itibaren altı ay içinde itirazın kaldırılmasını isteyebilir. Bu durumda borçlu itirazını

geçerli gösterecek hiçbir belge ortaya koyamazsa icra mahkemesi itirazın kaldırılmasına karar verir. İtiraz senet veya makbuz ya da belgeye dayanıyorsa itirazın kaldırılması talebi reddedilir (İİK m.68).

Takibin dayandığı senetteki imza itiraz sırasında borçlu tarafından reddedilmişse alacaklı itirazın kendisine tebliği tarihinden itibaren altı ay içinde itirazın geçici olarak kaldırılmasını isteyebilir. İcra mahkemesi, yapılacak incelemelerden reddedilen imzanın borçluya ait olduğuna kanaat getirirse itirazın geçici olarak kaldırılmasına karar verir (İİK m.68a).

İtirazın geçici olarak kaldırılmasına karar verilir ve ödeme emrindeki süre geçmiş olursa alacaklının talebi ile borçlunun malları üzerine geçici haciz konur. İtirazın geçici olarak kaldırılması kararının tefhim veya tebliğinden itibaren yedi gün içinde borçlu, takibin yapıldığı yer veya alacaklının yerleşim yeri mahkemesinde borçtan kurtulma davası açabilir. Borçlu bu süre içinde dava açmaz veya açtığı dava reddedilirse itirazın kaldırılması kararı ve varsa geçici haciz kesinleşir (İİK m.69).

d) İcra mahkemesinin kararıyla takibin ertelenmesi veya iptali

Borçlu, takibin kesinleşmesinden sonraki zaman diliminde borcun sona erdiğini ya da alacaklının kendisine bir süre verdiğini noterden onaylı veya imzası ikrar edilmiş bir belge ile ispat ederse takibin iptalini veya ertelenmesini her zaman icra mahkemesinden isteyebilir (İİK m.71).

e) Mal beyanında bulunması

İtirazının iptaline veya kesin ya da geçici olarak kaldırılmasına karar verilen borçlu, bu kararın kendisine tebliğinden itibaren üç gün içinde mal beyanında bulunmak zorundadır (İİK m.75).

Mal beyanı, borçlunun gerek kendisinde gerek üçüncü kişilerde bulunan mal, alacak ve haklarında borcuna yetecek miktarın cins ve niteliklerini ve her türlü kazanç ve gelirlerini ve yaşayış tarzına göre geçim kaynaklarını ve buna göre borcu hangi yolla ödeyebileceğini yazı ile veya sözlü olarak icra dairesine bildirmesidir (İİK m.74).

Mal beyanında bulunmayan borçlu, alacaklının talebi üzerine beyanda bulununcaya kadar icra mahkemesi hâkimi tarafından bir defaya mahsus olmak üzere hapisle zorlanır. Ancak bu hapis üç ayı geçemez (İİK m.76).

İcra dairesine gerçekleşen beyanda malı olmadığını bildirmiş veya borcuna yetecek mal göstermemiş ya da beyandan kaçınmış olan borçlu sonradan kazandığı malları ve kazancında ve gelirinde meydana gelen artışları yedi gün içinde adı geçen daireye taahhütlü mektupla veya sözlü olarak bildirmek zorundadır (İİK m.77).

f) Haciz

Ödeme emrindeki süre geçtikten ve borçlu itiraz etmiş ise itirazı kaldırıldıktan sonra mal beyanını beklemezsizin alacaklı, haciz konmasını isteyebilir. Haciz istemek hakkı, ödeme emrinin

tebliği tarihinden itibaren bir yıl geçmekle düşer. Haciz talebi kanuni süresi içinde yapılmaz veya geri alındıktan sonra bu süre içinde yenilenmezse dosya işleminden kaldırılır (İİK m.78). İcra dairesi talepten sonra en geç üç gün içinde haczi yapar (İİK m.79).

Borçlunun kendi zilyetliğinde veya üçüncü kişide olan taşınır mallarıyla taşınmazlarından ve alacak ve haklarından, alacaklının ana para, faiz ve masraflar da dahil olmak üzere bütün alacaklarına yetecek miktarı haczedilir (İİK m.85/1). Bununla birlikte Kanun'da bazı malların ve hakların haczi uygun görülmemiş, bazılarının ise kısmen haczi uygun görülmüştür.

Örneğin ekonomik faaliyeti, sermayesinden çok bedenî çalışmasına dayanan borçlunun mesleğini sürdürebilmesi için gerekli olan her türlü eşya; para, kıymetli evrak, altın, gümüş, değerli taş, antika veya süs eşyası gibi değerli şeyler hariç olmak üzere, borçlu ve aynı çatı altında yaşayan aile bireyleri için gerekli eşya; borçlu çiftçi ise kendisinin ve ailesinin geçimi için zorunlu olan arazi ve çift hayvanları ve nakil vasıtaları ve diğer eklenti ve ziraat aletleri; borçlunun halin münasip evi haczedilemez (İİK m.82).

Maaşlar, ödenek ve her çeşit ücretler, intifa hakları ve hasılatı, ilama dayanmayan nafakalar, emekli maaşları, sigortalar veya emekli sandıkları tarafından tahsis edilen gelirler, borçlu ve ailesinin geçinmeleri için icra memurunca takdir edilen miktar indirildikten sonra haczedilebilir. Ancak haczedilecek miktar bunların dörtte birinden az olamaz. Birden fazla haciz var ise sıraya konur. Sırada önde olan haczin kesintisi bitmedikçe sonraki haciz için kesintiye geçilemez (İİK m.83).

Borçlu ya da borçlu ile birlikte malı elinde bulunduran kişiler, taşınır mal üzerinde üçüncü bir kişinin mülkiyet veya rehin hakkı gibi sınırlı bir ayni hakkının bulunması halinde bu durumu haciz yapan memura beyan etmek ve beyanının haciz tutanağına geçirilmesini talep etmek zorundadır. Bu tür mallar ile üçüncü kişi tarafından ihtiyaten haciz veya istihkak iddia edilmiş olan malların haczi en sona bırakılır (İİK m.85).

Haczedilen paraları, banknotları, hamiline yazılı senetleri, poliçeleri ve diğer ciro edilebilir senetler ile altın, gümüş ve diğer değerli şeyleri icra dairesi muhafaza eder. Diğer taşınır mallar, masrafı peşinen alacaklıdan alınarak muhafaza altına alınır. Alacaklı muvafakat ederse istenildiği zaman verilmek şartıyla, geçici olarak borçlunun zilyetliğinde veya üçüncü kişinin gözetiminde bırakılabilir (İİK m.88).

Borçlunun üçüncü kişi elindeki taşınır bir malı haczedilirse icra memuru; borçlu olan gerçek veya tüzel kişiye bundan böyle borcunu ancak icra dairesine ödeyebileceğini ve takip borçlusuna yapılan ödemenin geçerli olmadığını veya malı elinde bulunduran üçüncü kişiye bundan böyle taşınır malı ancak icra dairesine teslim edebileceğini, malı takip borçlusuna vermeme-sini, aksi takdirde malın bedelini icra dairesine ödemek zorunda kalacağını bildirir (İİK m.89).

Borçlu, elinde bulunan bir malı başkasının mülkü veya rehni olarak gösterdiği yahut üçüncü bir şahıs tarafından o mal üzerinde mülkiyet veya rehin hakkı iddia edildiği takdirde, icra dairesi bunu haciz ve icra tutanaklarına geçirir ve durumu iki tarafa bildirir. İcra dairesi aynı zamanda istihkak iddiasına karşı itirazları olup olmadığını bildirmek üzere alacaklı ve borçluya üç günlük süre verir. İtiraz etmemeleri halinde istihkak iddiasını kabul etmiş sayılırlar (İİK m.96).

İstihkak iddiasına karşı alacaklı veya borçlu tarafından itiraz edilirse icra memuru dosyayı hemen icra mahkemesine gönderir. İcra mahkemesi, yapacağı inceleme neticesinde varacağı kanaate göre takibin devamına veya ertelenmesine karar verir (İİK m.97).

Taşınmazın haczi ile tasarruf hakkı Medeni Kanun'un 920. maddesi anlamında tahdide uğrar. Sicile kaydedilmek üzere haciz durumu, ne miktar tutar için yapıldığı, icra dairesi tarafından tapu siciline bildirilir (İİK m.91).

Haciz için bir tutanak tutulur. Tutanakta haczedilen mallar ve takdir edilen değerleri, varsa üçüncü kişilerin iddiaları yazılır ve haczi yerine getiren memur tarafından imzalanır. Haczi talep edilen mal taşınmaz ise tutulacak tutanakta taşınmazın cinsi, mahiyeti, sınırları ve gerekli vasıfları yer alır. Haczedilebilen mallar yetecek miktarda olmazsa veya hiç bulunmazsa bu durum tutanağa kaydedilir (İİK m.102). Haczedilebilen mal bulunmazsa haciz tutanağı aciz vesikası hükmünde olur (İİK m.105).

g) Hacze iştirak

İcra ve İflas Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca ilk haciz üzerine satılan malın tutarı vezneye girinceye kadar aynı derecede hacze iştirak edilebilir. Hacze iştirak edebilecek alacaklılar, ilk haciz ilamsız takibe dayanıyorsa takip talebinden, ilama dayanıyorsa dava açılmasından;

- önce yapılmış bir takip üzerine alınan aciz vesikasına,
- önce açılmış bir dava üzerine alınan ilama,
- önceki tarihli resmî veya tarih ve imzası onaylı bir senede,
- önceki tarihli resmî dairelerin veya yetkili makamların yetkileri dahilinde ve usulüne göre verdikleri makbuz veya belgeye sahip olanlardır.

Bu şekilde iştirak halinde icra dairesi müracaat üzerine aynı derecedeki alacaklıların bütün alacaklarına yetecek oranda ilave hacizler yapar. Bunların haricindeki alacaklılar ancak, önceki dereceden artacak bedeller için hacze iştirak edebilirler (İİK m.100).

Borçlunun eşi ve çocukları ve vasi veya kayyımı olduğu kişiler evlenme, velayet veya vesayetten doğan alacaklar için önce bir takip işlemi yapmaya gerek olmaksızın ilk haciz üzerine satılan malın tutarı vezneye girinceye kadar aynı derecede hacze iştirak edebilirler. Bu hak ancak haciz, vesayetin veya velayetin veya evliliğin devamı esnasında veya bitmesini takip eden yıl içinde yapıldığı takdirde kullanılabilir (İİK m.101/1).

İcra dairesi iştirak taleplerini borçlu ve alacaklılara bildirir. Onlara, itiraz etmeleri için yedi günlük bir süre verir. İtiraz halinde iştirak talebinde bulunan kimsenin hacze iştiraki geçici olarak kabul edilir ve yedi gün içinde dava açması gerektiği bildirilir. Bu süre içinde dava açmazsa iştirak hakkı düşer (İİK m.101/2).

ğ) Paraya çevirme

Alacaklı veya borçlu, hacizden itibaren bir yıl içinde haczedilen malın satışını isteyebilir. Bir yıllık süre içinde satışı istenip de artırma sonucu satışı gerçekleştirilemeyen hacizli mal hakkındaki satış isteme süresi, satış isteyen alacaklı bakımından bir yıl daha uzar (İİK m.106). Bir malın satılması kanuni süre içinde istenmez veya talep geri alınıp da kanuni süre içinde yenilenmezse o mal üzerindeki haciz kalkar (İİK m.110).

Borçlu alacaklının satış talebinden önce borcunu düzenli taksitlerle ödemeyi taahhüt eder ve birinci taksiti de derhal öderse icra işlemi durur. Ancak borçlunun yeter miktarda malının haczedilmiş olması, her taksitin borcun dörtte birinden az olmaması, aydan aya ödenmesi ve sürenin üç aydan fazla olmaması şarttır. Taksitlerden biri zamanında ödenmezse icra işlemi ve süreler kaldığı yerden devam eder (İİK m.111).

Haczedilen malın satışı, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemine entegre elektronik satış portalında açık artırma suretiyle yapılır. Açık artırmada teklif verme süresi yedi gündür. Açık artırma, ilanda belirtilen gün ve saat aralığında ve teklif verme yoluyla yapılır. Açık artırmada en yüksek teklifi veren, artırma süresi içinde kendisinden yüksek bir teklif verilmedikçe teklifini çekemez ve teminatını alamaz (İİK m.111/b).

Taşınır mallar satış talebinden sonra en geç iki ay içinde satılır (İİK m.112). Alacaklı talep etmeden borçlunun talebiyle de satış yapılabilir. İcra memuru da değeri süratle düşen veya muhafazası masraflı olan malların satılmasına her zaman karar verebilir (İİK m.113). Satış açık artırma ile yapılır. Birinci ve ikinci artırmanın yapılacağı gün ve saat aralığı, artırmaya başlangıç tarihinden en az on beş gün önce ilan edilir. İkinci artırmanın başlangıç tarihi, birinci artırmanın bitimi tarihinden itibaren bir ayı geçmeyecek şekilde belirlenir (İİK m.114).

Birinci ve ikinci ihale, icra müdürü tarafından, ilanda belirlenen gün ve saatte, haczedilen malın muhammen değerinin (piyasa değerinin) yüzde ellisi üzerinden başlatılır. Şartların yerine gelmesi hâlinde mal, en yüksek teklif verene ihale edilir. Ancak, artırma bedelinin haczedilen malın muhammen değerinin yüzde ellisi ile o malla güvence altına alınan ve satış isteyen alacaklına rüçhanı olan alacakların toplamından hangisi fazla ise bu miktarı ve ayrıca bu miktara ilave olarak paraya çevirme ve paylaşırma masraflarını da geçmesi şarttır. Asgari ihale bedelinin teklif edilmediği veya en yüksek teklif verenin ihale bedelini yatırmadığı hâllerde ikinci artırma, birinci artırmadaki şartlar çerçevesinde daha önce ilan edilen tarihte başlar. Artırmada alıcı çıkmazsa veya belirtilen şartlar gerçekleşmezse alacaklı, önceki satış talebinden kalan satış isteme süresi içinde satış günü verilmesini talep edebilir (İİK m.115).

İhale alıcısı, artırma sonuç tutanağının ilanından itibaren yedi gün içinde satış bedelini nakden ödemek zorundadır (İİK m.118).

Taşınır, aşağıdaki hallerde pazarlık suretiyle satılabilir (İİK m.119).

- Bütün ilgililer isterse
- Borsa veya piyasada fiyatı bulunan kıymetli evrak veya diğer mallar için o günün piyasasında kararlaştırılmış fiyat teklif edilirse
- Artırmada maden değerini bulmamış olan altın ve gümüş eşyaya bu değer verilirse
- Değeri süratle düşen veya muhafazası masraflı olan malların satılması söz konusuysa
- Hacizli malın tahmin edilen değeri, içinde bulunulan yıl için yeniden değerlendirme oranıyla belirlenenmiş miktarı geçmezse

Taşınmazlar satış talebinden sonra üç ay içinde icra dairesi tarafından açık artırma ile satılır (İİK m.123). İcra dairesi tarafından taşınmaz kendisine ihale edilen alıcı o taşınmazın mülkiyetini kazanmış olur (İİK m.134). Taşınmaz alıcıya ihale edilip bedeli alındıktan sonra alıcı adına tescil edilmesi için tapuya müzekkere yazılır (İİK m.135).

h) Paranın paylaşılması

Hacizli mallar tamamen satıldığında bedelleri ilgililere paylarına göre paylaşılır. Haciz, paraya çevirme ve paylaşırma gibi bütün alacaklıları ilgilendiren masraflar önce satış tutarından alınır ve artan para takip masrafları ve işlemiş faizler dahil edilerek alacaklıları oranında paylaşılır (İİK m.138).

ı) İcra dairesinin tamamlama hacizleri

Satış tutarı bütün alacaklıları ödemeye yetmezse icra memuru kendiliğinden yeni hacizler yaparak haczi tamamlar. Yeniden haczedilen mallar ayrıca satış talebine gerek kalmaksızın ve mümkün olduğu kadar çabuk satılır (İİK m.139).

i) Sıra cetveli

Satış tutarı bütün alacaklıların alacağını tamamen ödemeye yetmezse icra dairesi alacaklıların bir sıra cetvelini yapar. Alacaklılar, Kanun'un 206. maddesi gereğince iflas halinde hangi sıraya girmeleri gerekiyorsa o sıraya kabul edilirler. Bununla birlikte ilk üç sıraya kayıt için gerekli olan tarih haciz talebi tarihidir (İİK m.140). Sıra cetvelinin birer sureti icra dairesi tarafından ilgililere tebliğ edilir (İİK m.141). Cetvel suretinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde her alacaklı takibin icra edildiği yer mahkemesinde dava açmak suretiyle cetvel içeriğine itiraz edebilir (İİK m.142). Sıra cetvelinin düzenlenmesi üzerine tebligatı alan ve sıra cetvelinde hak sahibi görünen her alacaklı, bir bankanın kesin ve süresiz teminat mektubunu dosyaya ibraz ederek payına düşen tutarı tahsil edebilir (İİK m.142/a).

j) Borç ödemedен aciz vesikası

Alacaklı alacağının tamamını alamamış ve aciz vesikası düzenlenmesi için gerekli şartlar yerine gelmişse icra dairesi kalan miktar için hemen bir aciz vesikası düzenleyip alacaklıya ve bir suretini de borçluya verir. Alacaklı aciz vesikasını aldığı tarihten sonraki bir yıl içinde takibe teşebbüs ederse yeniden ödeme emri tebliğine gerek olmaz. Bu borç, borçluya karşı, aciz vesikasının düzenlenmesinden itibaren yirmi yıl geçmesiyle zamanaşımına uğrar (İİK m.143).

1.4.1.2. Kambiyo Senetlerine Özgü Haciz Yolu

Alacağı çek, poliçe veya emre muharrer senede müstenit olan (dayanan) alacaklı, alacağı rehine temin edilmiş olsa bile, kambiyo senetlerine özgü haciz yolu ile takipte bulunabilir (İİK m. 167).

İcra memuru senedin kambiyo senedi olduğunu ve vadesinin geldiğini görürse borçluya senet sureti ile birlikte hemen bir ödeme emri gönderir. Bu ödeme emrine şunlar yazılır (İİK m. 168).

- Borcun ve takip masraflarının on gün içinde ödeme emrinde yazılı olan icra dairesine ait banka hesabına ödenmesi ihtarı
- Takibin dayanağı olan senet kambiyo senedi vasfına sahip değilse, beş gün içinde icra mahkemesine şikâyet etmesi gerektiği
- Takibin dayanağı kambiyo senedindeki imza kendisine ait olmadığı iddiasında ise bunu beş gün içinde açıkça bir dilekçe ile icra mahkemesine bildirmesi; aksi takdirde kambiyo senedindeki imzanın kendisine ait (sadır) sayılacağı ihtarı
- Borçlu olmadığı veya borcun itfa edildiği veya ek süre verildiği veya alacağın zamanaşımına uğradığı veya yetki itirazını sebepleri ile birlikte beş gün içinde icra mahkemesine bir dilekçe ile bildirerek icra mahkemesinden itirazın kabulüne dair bir karar getirmediği takdirde cebri icraya devam edileceği ihtarı
- İtiraz edilmediği ve borç ödenmediği takdirde on gün içinde 74'üncü maddeye, itiraz edilip de reddedildiği takdirde ise üç gün içinde 75'inci maddeye göre mal beyanında bulunması ve bulunmazsa hapisle tazyik edileceği, gerçeğe aykırı beyanda bulunursa ayrıca hapisle cezalandırılacağı ihtarı

Borçlu, kendisine tebliğ edilen ödeme üzerine borca itirazda bulunabilir, kambiyo senedindeki imzanın kendisine ait olmadığı itirazında bulunabilir ve takibin dayanağı olan senedin kambiyo senedi vasfına sahip olmadığı şikayetinde bulunabilir.

a) Borca itiraz

Borçlu, borca karşı yapacağı itirazını bir dilekçe ile icra mahkemesine bildirir. Bu itiraz satıştan başka icra takip işlemlerini durdurmaz (İİK m.169).

İcra mahkemesi hâkimi, itiraz sebeplerinin incelenmesi için iki tarafı en geç otuz gün içinde duruşmaya çağırır. Hâkim, duruşma sonucunda borcun olmadığı veya sona erdiği veya

ertelendiğinin resmî veya imzası ikrar edilmiş bir belge ile ispatı hâlinde itirazı kabul eder. Hâkim, borçlunun itiraz dilekçesine ekli olarak sunduğu belgelerden borcun sona erdiği veya ertelendiği veya senedin metninden zamanaşımına uğradığı veya borçlunun borçlu olmadığı ya da icra dairesinin yetkili olmadığı kanaatine varırsa itirazın esası hakkındaki kararına kadar icra takibinin geçici olarak durdurulmasına karar verebilir. Borçlunun itirazının icra mahkemesince esasa ilişkin nedenlerle kabulü hâlinde takip durur (İİK m.169/a).

b) İmzaya itiraz

Borçlu, kambiyo senedindeki imzanın kendisine ait olmadığı yolundaki itirazını bir dilekçe ile icra mahkemesine bildirebilir. Bu itiraz satıştan başka icra takip işlemlerini durdurmaz. İcra mahkemesi duruşmadan önce yapacağı incelemede, borçlunun itiraz dilekçesi kapsamından veya eklediği belgelerden edindiği kanaate göre itirazı ciddi görmesi halinde alacaklıya tebliğ gerek görmeden itirazla ilgili kararına kadar icra takibinin geçici olarak durdurulmasına evrak üzerinde karar verebilir. İcra mahkemesi, yapacağı inceleme sonunda, inkâr edilen imzanın borçluya ait olmadığına kanaat getirirse itirazın kabulüne karar verir. İtirazın kabulü kararı ile takip durur (İİK m.170).

c) Borçlunun kambiyo hukuku bakımından şikâyeti

Borçlu, takibin dayanağı olan senedin kambiyo senedi vasfına sahip olmadığını, dolayısıyla alacaklının kambiyo senetlerine özgü takip hakkı olmadığını şikâyet yolu ile ileri sürebilir. İcra mahkemesi süresinde yapılan şikâyet veya itiraz dolayısıyla, takibin dayanağı olan kambiyo senedinin bu vasfa sahip olmadığı veya alacaklının kambiyo hukukuna göre takip hakkına sahip bulunmadığı hususlarını re'sen dikkate alarak yapılan takibi iptal edebilir (İİK m.170/a).

1.4.1.3. Kiralanan Taşınmazların İlamsız İcra Yoluyla Tahliyesi

Kiraya verilmiş bir taşınmazın tahliyesi için kural olarak sulh hukuk mahkemesinde bir tahliye davası açılması ve bu davanın kazanılması halinde mahkemeden alınacak tahliye ilamının icraya konması gerekir. Ancak kira bedelinin ödenmemesi ve kira süresinin bitmesi hallerinde tahliye davası açmadan, doğrudan icra dairesine başvurarak kiralanan taşınmazın tahliyesi istenebilir (KURU, 2018, 268).

a) Kira bedelinin ödenmemesi sebebiyle tahliye

Alacaklı kira bedelinin ödenmesini ve taşınmazın tahliyesini talep ederse ödeme emri, Borçlar Kanunu'nun 260 ve 288'inci maddelerinde yazılı ihtar ve kanuni süre geçtikten sonra icra mahkemesinden borçlunun kiralanan şeyden çıkarılması istenebileceği tebliğini içerir. Bu tebliğ üzerine borçlu itiraz etmez, ihtar süresi içinde kira borcunu da ödemezse ihtar süresinin bitim tarihini takip eden altı ay içinde alacaklının talebi üzerine icra mahkemesince tahliyeye karar verilir (İİK m.269/a).

Borçlu itiraz etmek isterse yedi gün içinde itiraz sebeplerini icra dairesine bildirmek zorundadır. Borçlu itirazında, kira sözleşmesini ve kira sözleşmesi yazılı olarak yapılmışsa sözleşmedeki

imzayı açık ve kesin olarak reddetmezse sözleşmeyi kabul etmiş sayılır. İtiraz, takibi durdurur. İtirazın tebliği tarihinden itibaren altı ay içinde itirazın kaldırılmasını istemeyen alacaklı, bir daha aynı alacaktan dolayı ilamsız icra yoluyla takip yapamaz (İİK m.269).

Borçlu itirazında, kira sözleşmesini ve kira sözleşmesi yazılı olarak yapılmışsa sözleşmedeki imzayı reddettiği takdirde alacaklı; noter tarafından re'sen düzenlenmiş veya imzası onaylanmış bir sözleşmeye dayanıyorsa icra mahkemesinden itirazın kaldırılmasını ve ihtar süresi içinde paranın ödenmemesi sebebiyle kiralananın tahliyesini isteyebilir (İİK m.269/b).

Borçlu sözleşmeyi reddetmeyip kiranın ödendiğini veya diğer bir sebeple istenemeyeceğini bildirerek itiraz etmiş veya takas istemişse itiraz sebeplerini ve isteğini noter tarafından re'sen düzenlenmiş veya imzası onaylanmış veya alacaklı tarafından ikrar edilmiş bir belge ya da resmi dairelerin veya yetkili makamların verdikleri bir makbuz veya belge ile ispat etmek zorundadır (İİK m.269/c).

b) Kira süresinin bitmesi sebebiyle tahliye

Sözleşme ile kiralanan bir taşınmazın süresi bittikten sonraki bir ay içinde sözleşmenin icra dairesine ibrazı ile tahliyesi istenebilir. Bunun üzerine icra memuru bir tahliye emri tebliği suretiyle taşınmazın on beş gün içinde tahliye ve teslimini emreder. Tahliye emrinde kiracının, kiranın yenilendiğine veya uzatıldığına dair bir itirazı varsa yedi gün içinde daireye müracaatla beyan etmez ve itirazda bulunmaz veya kendiliğinden tahliye etmezse zorla çıkarılacağı yazılır (İİK m. 272).

Süresi içinde itiraz edilmez veya itiraz kaldırılırsa kiralanan taşınmaz sürenin bitiminde zorla tahliye ve kiralayana teslim edilir (İİK m.273).

İtiraz etmek isteyen kiracı itirazını tahliye emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde dilekçe ile veya sözlü olarak icra dairesine bildirir. Yapılan itiraz tahliye takibini durdurur (İİK m.274).

İtiraz gerçekleştiğinde kiralayan icra mahkemesinden itirazın kaldırılmasını isteyebilir. Tahliye talebi noterlikçe res'en düzenlenmiş veya tarih ve imzası onaylanmış ya da ikrar edilmiş bir sözleşmeye dayalı ise kiracı kiranın yenilendiğine veya uzatıldığına dair aynı güçte ve nitelikte bir belge gösteremezse itiraz kaldırılır. Aksi takdirde itirazın kaldırılması talebi reddedilir (İİK m.275).

İlamsız icra çeşitlerini takip talebi, ödeme emri, itiraz ve itirazın hükümden düşürülmesi bakımından karşılaştıran bir tablo hazırlayınız.

1.4.2. İlamlı İcra

İlamların icrası her icra dairesinden talep edilebilir (İİK m.34). Takip, ilamın icra dairesine verilmesiyle başlar (İİK m.35). İcra emrinde yazılı süre geçtiği halde borcunu ödemeyenlerin malları haczedilir (İİK m.37).

Mahkeme huzurunda yapılan sulhler, kabuller ve para borcu ikrarını içeren re'sen düzenlenmiş noter senetleri, istinaf ve temyiz kefaletnameleri ile icra dairesindeki kefaletler, ilamların icrası hakkındaki hükümlere tabidir (İİK m.38).

1.4.2.1. Para ve Teminattan Başka Borçlar Hakkında İlamların İcrası

a) Taşınır teslimi

Bir taşınırın teslimine ilişkin ilam icra dairesine verilince icra memuru bir icra emri tebliği suretiyle borçluya yedi gün içinde o şeyin teslimini emreder. Borçlu, bu emri hiç yerine getirmez veya eksik bırakır ve hükmedilen taşınır veya misli (benzeri) zilyetliğinde bulunursa elinden zorla alınıp alacaklıya verilir. Zilyetliğinde bulunmazsa ilamda yazılı değeri alınır. Vermezse ayrıca icra emri tebliğine gerek kalmaksızın haciz yoluyla tahsil edilir (İİK m.24).

b) Taşınmaz tahliye ve teslimi

Bir taşınmazın tahliye ve teslimine ilişkin ilam, icra dairesine verilince icra müdürü bir icra emri tebliği suretiyle borçluya yedi gün içinde hükmedilen şeyin teslimini emreder. Borçlu bu emri yerine getirmese ilamın hükmü zorla icra edilir. Alacaklıya teslim edilen taşınmaza haklı bir sebep olmaksızın tekrar giren borçlu ayrıca hükme gerek kalmadan zorla çıkarılır (İİK m.26).

c) Bir işin yapılmasına veya yapılmamasına dair olan ilamlar

Bir işin yapılmasına ilişkin ilam icra dairesine verilince icra memuru bir icra emri tebliği suretiyle borçluya ilamda gösterilen süre içinde ve eğer süre belirlenmemişse işin niteliğine göre başlama ve bitirme zamanlarını belirleyerek işi yapmayı emreder. Borçlu belirli sürede işe başlamaz veya bitirmez ve iş diğer bir kimse tarafından yapılabilecek şeylerden ise ve alacaklı da isterse yapılması için gereken masraf icra memuru tarafından bilirkişiye takdir ettirilir. Bu masrafın ilerde hükme gerek kalmaksızın borçludan tahsil edilip kendisine verilmek üzere ifasına alacaklı muvafakat ederse alınıp hükmedilen iş yaptırılır. Muvafakat etmezse ayrıca hükme gerek kalmadan borçlunun yeter miktarda malı haciz ile paraya çevrilerek o iş yaptırılır. İlam, bir işin yapılmamasına ilişkin ise icra dairesi tarafından ilamın hükmü borçluya aynı süreli bir emirle tebliğ edilir. Bu emirde ilam hükmüne aykırılığın 343. maddedeki cezayı gerektirdiği yazılır (İİK m.30).

1.4.2.2. Para ve Teminat Verilmesi Hakkındaki İlamların İcrası

Para borcuna veya teminat verilmesine ilişkin ilam icra dairesine verilince icra memuru borçluya bir icra emri tebliğ eder. Bu emirde hükmedilen şeyin cinsi ve miktarı gösterilir ve en geç

yedi gün içinde ödenmesi ve bu süre içinde borç ödenmez veya hükmedilen teminat verilmezse icra mahkemesinden veya istinaf veya temyiz ya da yargılamanın iadesi yolu ile ait olduğu mahkemeden icranın geri bırakılmasına dair bir karar getirilmedikçe cebri icra yapılacağı ve bu süre içinde 74'üncü madde gereğince mal beyanında bulunması ve bulunmazsa hapis ile tazyik edileceği, gerçeğe aykırı beyanda bulunursa hapis ile cezalandırılacağı ihtar edilir (İİK m.32).

1.4.2.3. İcranın Geri Bırakılması

İcra emrinin tebliği üzerine borçlu yedi gün içinde dilekçe ile icra mahkemesine başvurarak borcun zamanaşımına uğradığı veya ertelendiği veya sona erdiği itirazında bulunabilir. Sona erme veya ertelenme iddiası yetkili mercilerce re'sen düzenlenmiş veya usulüne göre onaylanmış ya da icra dairesinde veya icra mahkemesinde veya mahkeme önünde ikrar edilmiş senetle belgelendiği takdirde icra geri bırakılır (İİK m.33).

1.4.3. Rehnin Paraya Çevrilmesi Yoluyla Takip

1.4.3.1. Taşınır Rehnin Paraya Çevrilmesi

Alacağı taşınır rehni ile sağlanmış alacaklının takip talebi üzerine, icra dairesi borçlu ile rehin maliki üçüncü kişiye birer ödeme emri gönderir. Bu ödeme emrinde ödeme süresinin on beş gün olduğu, yedi gün içinde itiraz edilmez ve on beş gün içinde borç ödenmezse rehnin satılacağı bildirilir (İİK m.146).

Ödeme emrine itiraz genel haciz yoluyla takip konusunda açıklandığı gibidir. Ancak rehin hakkına açıkça itiraz edilmemişse alacaklının rehin hakkı takip safhası içinde artık tartışma konusu olamaz. Yalnız rehin hakkına itiraz edildiği takdirde, alacaklı, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takipten vazgeçerek takibin haciz yolu ile devamını isteyebilir. Bu durumda borçluya mal beyanında bulunması için yedi gün süre verilir (İİK m.147).

1.4.3.2. İpoteğin Paraya Çevrilmesi

Taşınmaz ipotek alacaklısı, yetkili veya taşınmazın bulunduğu yer icra dairesine elindeki ipotek belgesinin akit tablosunun tapu idaresince verilmiş resmî bir örneğini ibrazla alacağın miktarını bildirir ve takip talebinde bulunur (İİK m.148).

İcra memuru, ibraz edilen akit tablosunun kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını içerdiğini ve alacağın muaccel olduğunu anlarsa borçluya ve taşınmaz üçüncü kişi tarafından rehnedilmiş veya taşınmazın mülkiyeti üçüncü kişiye geçmişse ayrıca bunlara birer icra emri gönderir. Bu icra emrinde borcun otuz gün içinde ödenmesi ve bu süre içinde borç ödenmez ve icra mahkemesinden icranın geri bırakılmasına dair bir karar getirilmezse alacaklının taşınmazın satışını isteyebileceği bildirilir (İİK m.149).

Şayet ibraz edilen akit tablosu kayıtsız şartsız bir para borcu ikrarını içermiyorsa muaccel alacaklar için icra memuru, borçluya ve varsa taşınmaz sahibi üçüncü kişiye birer ödeme gönderir.

Bu ödeme emrinde ödeme süresinin otuz gün olduğu, yedi gün içinde itiraz edilmez ve otuz gün içinde borç ödenmezse alacaklının taşınmazın satışını isteyebileceği bildirilir (İİK m.149/b).

Borçlu veya üçüncü kişi ödeme emrinin tebliğinden itibaren yedi gün içinde itirazda bulunabilirler. Ancak, rehin hakkı itiraz konusu yapılamaz (İİK m.150). İcra memuru, ipotegin paraya çevrilmesi hakkındaki takibin başladığını tapu idaresine bildirmek zorundadır. Tapu memuru, durumu taşınmazın siciline şerh verir (İİK m.150/c).

1.4.3.3. Rehnin Satışı ve Rehin Açığı Belgesi

İcra dairesi, takip talebi üzerine satış hazırlıklarına başlar. Bu amaçla tapudan kayıt örneklerini ve belediyeden imar durumunu getirir, takibin kesinleşmesini beklemeden değer takdirini yaptırır (İİK m.150/d).

Alacaklı, taşınır rehnin satışını ödeme veya icra emrinin tebliğinden itibaren altı ay içinde, taşınmaz rehnin satışını da aynı tarihten itibaren bir yıl içinde isteyebilir. Satış bu süreler içinde istenmez veya talep geri alınıp da bu süreler içinde yenilenmezse takip düşer (İİK m.150/e).

Alacaklının satış talebinden sonra takdir edilen ve kesinleşen değere göre rehnin alacağı karşılamayacağı anlaşılırsa alacaklının talebi üzerine kendisine açık kalan miktar için bir geçici (muvakkat) rehin açığı belgesi verilir. Alacaklı, bu belgeye dayanarak borçlunun diğer mallarının haczini icra memurundan talep edebilir ve diğer alacaklıların haczine iştirak edebilir (İİK m.150/f).

Rehin, satış isteyen alacağına derece itibarıyla rüçhanı olan diğer rehninli alacakların tutarından fazla bir bedelle alıcı çıkmamasından dolayı satılmazsa veya satılıp da tutarı takip olunan alacağa yetmezse alacaklıya bütün veya geri kalan alacağı için bir belge verilir. Alacaklı, bu yolla tahsil edemediği alacağı için haciz yoluna gidebilir. Rehin açığı belgesi, borç ikrarını içeren senet niteliğindedir (İİK m.152).

3. UYGULAMA

A, maliki bulunduğu taşınmazı B'ye kiralamıştır. Taraflar kira sözleşmesini sözlü olarak yapmışlardır. Kira süresinin bitmesi üzerine A, taşınmazını tahliye etmek istemektedir. A, hangi hukuki yola başvurabilir?

2. İFLAS YOLUYLA TAKİP

Konkordato kavramını duydunuz mu? Konkordato kavramına ilişkin bildiklerinizi sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.1. İFLAS HUKUKU KAVRAMI

İflas takibinde (küllî, toplu icrada) borçlunun karşısında bütün alacaklıları yer alır. Borçlunun bütün malvarlığı (haczedilebilen) cebri icranın konusu olup, satılarak elde edilen para ile bütün alacaklıların alacakları ödenir (KURU, 2018, 22). İflas yolu ile takip, ancak Ticaret Kanunu gereğince tacir sayılan veya tacirler hakkındaki hükümlere tabi bulunanlar ile özel kanunlarına göre tacir olmadıkları halde iflasa tabi buldukları bildirilen gerçek veya tüzel kişiler hakkında yapılır (İİK M.43).

Görsel 2.2: İflas hukuku

2.2. İFLAS TEŞKİLATI

İflas teşkilatı (organları), iflasın resmi organları ve iflasın özel organları olarak ikiye ayrılır. İflasın resmi organları icra dairesi, iflas dairesi, icra mahkemesi, asliye ticaret mahkemesi, Bölge Adliye Mahkemesi'nin ve Yargıtay'ın ilgili dairesi, Cumhuriyet Savcılığı ve adalet müfettişleridir. İflasın özel organları ise iflas bürosu, iflas idaresi ve birinci ve ikinci alacaklılar toplantısıdır (PEKCANITEZ, ATALAY, SUNGURTEKİN ÖZKAN ve ÖZEKES, 2021, 375).

2.3. İFLAS YOLUYLA TAKİP ÇEŞİTLERİ

İflas yoluyla takip, iflas yoluyla adi takip, kambiyo senetlerine dayalı iflas yoluyla takip ve doğrudan doğruya iflas olmak üzere üç şekilde yapılmaktadır (YILDIRIM ve DEREN YILDIRIM, 2021, 437).

2.3.1. İflas Yoluyla Adi Takip

İflas yoluyla takipte yetkili merci, borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yerdeki icra dairesidir (İİK m.154).

Borçlu iflas yoluyla takibe tabi kişilerden ise alacaklı isterse ödeme emrine yedi gün içinde borç ödenmediği takdirde alacaklının mahkemeye müracaatla iflas talebinde bulunabileceği ve borçlunun gerek borcu olmadığına ve gerek kendisinin iflasa tabi kimselerden bulunmadığına dair itirazı varsa bu süre içinde dilekçe ile icra dairesine bildirmesi gerektiği ve konkordato teklif edebileceği ilave edilir (İİK m.155).

Ödeme emrindeki süre içinde borçlu tarafından itiraz edilmemişse alacaklı bir dilekçe ile ticaret mahkemesinden iflas kararı isteyebilir. Borçlu ödeme emrine itiraz etmişse takip durur ve alacaklı bu itirazın kaldırılması ile beraber borçlunun iflasına karar verilmesini bir dilekçe ile ticaret mahkemesinden isteyebilir. İflas istemek hakkı ödeme emrinin tebliği tarihinden bir yıl sonra düşer (İİK m.156).

Alacaklının iflas takibi, kesinleştiğinde ilan edilir. İflas talebinin ilanından itibaren on beş gün içinde diğer alacaklılar davaya müdahale veya itiraz ederek, iflası gerektiren bir durum bulunmadığını ileri sürerek mahkemeden talebin reddini isteyebilirler. Mahkeme, icra dosyasını getirtir ve basit yargılama usulüne göre duruşma yaparak gerek iflas talebini gerek itiraz ve defileri genel hükümlere göre inceler ve sonuçlandırır. Ancak, borçlu takibe karşı usulüne göre itiraz etmemiş veya itiraz ve defileri geçerli görülmemişse mahkeme borçluya, yedi gün içinde faiz ve icra masrafları ile birlikte borcunu ifa etmesini veya aynı miktarda parayı mahkeme veznesine depo etmesini emreder. Borçlu bunu yerine getirmezse ilk oturumda iflasına karar verilir (İİK m.158).

Mahkemenin iflas hükmüyle iflas açılır ve bu hükümde açılma anı gösterilir (İİK m.165). İflas kararı, iflas dairesine bildirilir. İflas dairesi, kararı kendiliğinden ve derhal tapuya, ticaret sicil memurluğuna, gümrük ve posta idarelerine, Türkiye Bankalar Birliğine, mahalli ticaret odalarına, sanayi odalarına, taşınır kıymet borsalarına, Sermaye Piyasası Kuruluna ve diğer gerekli yerlere bildirir. Daire, ayrıca kararı, yurt düzeyinde dağıtım yapılan gazetelerden biri ile birlikte iflas edenin muamele merkezinin bulunduğu yerdeki bir gazetede ve Ticaret Sicili Gazetesinde ilan eder (İİK m.166).

2.3.2. Kambiyo Senetlerine Dayalı İflas Yoluyla Takip

İcra memuru, senedin kambiyo senedi olduğunu ve vadesinin geldiğini görürse borçluya senet sureti ile birlikte hemen bir ödeme emri gönderir. Ödeme emrine şu hususlar yazılır (İİK m.171).

- Borcun ve takip masraflarının beş gün içinde ödeme emrinde yazılı olan icra dairesine ait banka hesabına ödenmesi ihtarı

- Kambiyo senedine ve borca dair her türlü itiraz ve şikâyetlerini sebepleriyle birlikte diğer tarafa tebliğ edilecek nüshadan bir fazla dilekçe ile beş gün içinde icra dairesine bildirmesi ihtarı
- Beş gün içinde borç ödenmediği, itiraz ve şikâyet edilmediği takdirde, alacaklının ticaret mahkemesinden borçlunun iflasını talep edebileceği ihtarı

Ödeme emrine itiraz veya şikâyet etmek isteyen borçlu, ödeme emrinin tebliğinden itibaren beş gün içinde her türlü itiraz veya şikâyetini sebepleri ile birlikte icra dairesine bildirmek zorundadır (İİK m.172)

Borçlu beş gün içinde borcu ödemez, itiraz veya şikâyette de bulunmazsa alacaklı, ticaret mahkemesinden borçlunun iflasına karar verilmesini isteyebilir. İflas takibi kesinleştiğinde ilan edilir. İflas talebinin ilanından itibaren on beş gün içinde diğer alacaklılar davaya müdahale veya itiraz ederek iflası gerektiren bir durum bulunmadığını ileri sürerek mahkemeden talebin reddini isteyebilirler. Mahkeme, takip dosyasını getirir ve basit yargılama usulü ile yapacağı inceleme sonunda borcun ödenmediği, itiraz ve şikâyette de bulunulmadığını tespit ederse yedi gün içinde faiz ve icra masrafları ile birlikte borcun ifa edilmesini veya aynı miktarda para tutarının mahkeme veznesine depo edilmesini emreder. Bu emir yerine getirilmezse borçlunun iflasına karar verilir (İİK m.173).

Borçlu itiraz veya şikâyette bulunmuşsa alacaklı, borçlunun itiraz ve şikâyetinin kaldırılmasını ve iflasına karar verilmesini ticaret mahkemesinden isteyebilir (İİK m.174).

2.3.3. Doğrudan Doğruya İflas

2.3.3.1. Alacaklının Talebiyle

Aşağıdaki hallerde alacaklı önceden takibe gerek olmadan iflasa tabi borçlunun iflasını isteyebilir (İİK m.177).

- Borçlunun yerleşim yeri belli olmazsa
- Borçlu, taahhütlerinden kurtulmak amacıyla kaçır, alacaklıların haklarını ihlal eden hileli işlemlerde bulunur veya bunlara teşebbüs eder ya da haciz yoluyla yapılan takip sırasında mallarını saklarsa
- Borçlu ödemelerini tatil etmiş olursa (sürekli ertelerse)
- Konkordato onaylanmazsa
- İlama dayanan alacak icra emriyle istenildiği halde ödenmemişse

2.3.3.2. Borçlunun Müracaatıyla

İflasa tabi bir borçlu, aciz halinde bulunduğunu bildirerek yetkili mahkemeden iflasını isteyebilir (İİK m.178/1).

İflas talebi ilan edilir. Alacaklılar iflas talebinin ilanından itibaren on beş gün içinde davaya müdahale veya itiraz ederek, borçlunun iflas talebini, hakkındaki takipleri ertelemek ve borçlarını ödemeyi geciktirmek için yaptığını ileri sürerek mahkemeden talebin reddini isteyebilirler (İİK m.178/2).

İflasa tabi bir borçlu aleyhine alacaklılardan birinin haciz yolu ile takibi neticesinde yapılan haciz borçlunun malvarlığının yarısının elinden çıkmasına sebep olursa ve kalan malvarlığı muaccel ve vadesi bir yıl içinde muaccel olacak diğer borçlarını ödemeye yetmezse borçlu derhal aczini bildirerek iflasını istemek zorundadır (İİK m.178/3).

SIRA SİZDE

İflas yoluyla takip çeşitlerini takip talebi, ödeme emri, itiraz, itirazın hükümden düşürülmesi ve iflas kararı istenmesi bakımından karşılaştıran bir tablo hazırlayınız.

2.3.4. İflasın Hukuki Sonuçları

2.3.4.1. Borçlunun Malları Hakkında

İflasın, borçlunun malları hakkındaki hukuki sonuçları aşağıdaki şekilde ifade edilebilir.

- İflas açıldığı zaman müflisin haczedilebilen bütün malları nerede olursa olsun bir masa oluşturur ve alacakların ödenmesine tahsis edilir. İflasın kapanmasına kadar müflisin uhdesine (sorumluluğuna) geçen mallar masaya girer (İİK m.184).
- Üzerinde rehin bulunan mallar rehin sahibi alacaklının rüçhan hakkı saklı kalarak masaya girer ve iflas idaresi tarafından en yakın ve uygun zamanda paraya çevrilip muhafaza ve satış masrafları çıkarıldıktan sonra rehinli alacaklıya hakkı verilir. Ancak, rehin sahibi alacaklı, istediği takdirde iflâstan sonra da masaya karşı rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapabilir (İİK m.185).
- İhtiyaten haczedilmiş mallarla iflas açıldığı zaman haczedilmiş olup da paraya çevrilmemiş mallar masaya girer (İİK m.186).
- Borçlunun iflas açıldıktan sonra masaya ait mallar üzerinde her türlü tasarrufu alacaklılara karşı geçersizdir (İİK m.191).
- İflasın açılmasından sonra müflis hiçbir ödeme kabul edemez. Müflise ödemede bulunan kimse müflisin alacaklılarına karşı ancak masaya giren para veya kıymet oranında borcundan kurtulur. Bununla beraber iflasın ilanından önce müflise ödemede bulunan borçlu iflastan haberi yoksa borcundan kurtulur (İİK m.192).
- İflasın açılması, borçlu aleyhinde haciz yoluyla yapılan takiplerle teminat gösterilmesine ilişkin takipleri durdurur. İflas kararının kesinleşmesi ile bu takipler düşer (İİK m.193)
- Acele haller istisna olmak üzere müflisin davacı ve davalı olduğu hukuk davaları durur ve ancak alacaklıların ikinci toplantısından on gün sonra devam edilebilir (İİK m.194).

2.3.4.2. Alacaklıların Hakları Üzerine

İflasın, alacaklıların hakları üzerine hukuki sonuçları aşağıdaki şekilde ifade edilebilir.

- Borçlunun taşınmaz mallarının rehni suretiyle teminat altına alınmış olan alacaklar hariç olmak üzere, iflasın açılması müflisin borçlarını muaccel hale getirir. İflasın açıldığı güne kadar işlemiş faiz ile takip masrafları asıl alacağa eklenir. Müflisin vadesi gelmemiş faizsiz borçlarından yıllık kanuni faiz hesabıyla indirim yapılır (İİK m.195).
- İflasın açılması ile birlikte, iflas masasına giren alacaklarda faiz işlemeye devam eder. Rehinle temin edilmemiş alacaklarda ticari olmayan işlerdeki faiz oranı uygulanır (İİK m.196).
- Alacakları rehinli olan alacaklıların satış tutarı üzerinde rüçhan hakları vardır. Gümrük resmi ve akar vergisi gibi Devlet tekliflerinden muayyen eşya ve akardan alınması gereken resim ve vergi, rehinli alacaklardan sonra gelir. Teminatlı olup da rehinle karşılanmamış olan veya teminatsız olan alacaklar masa mallarının satış tutarından, aşağıdaki sıra ile verilme üzere kaydedilir (İİK m.206).
- Birinci sıra
 - o İşçilerin, iş ilişkisine dayanan ve iflâsın açılmasından önceki bir yıl içinde tahakkuk etmiş ihbar ve kıdem tazminatları dahil alacakları ile iflâs nedeniyle iş ilişkisinin sona ermesi üzerine hak etmiş oldukları ihbar ve kıdem tazminatları
 - o İşverenlerin, işçiler için yardım sandıkları veya başka yardım teşkilatı kurulması veya bunların yaşatılması amacıyla meydana gelmiş ve tüzel kişilik kazanmış bulunan tesislere veya derneklere olan borçları
 - o İflâsın açılmasından önceki son bir yıl içinde tahakkuk etmiş olan ve nakden ifası gereken aile hukukundan doğan her türlü nafaka alacakları
- İkinci sıra
 - o Velâyet ve vesayet nedeniyle malları borçlunun idaresine bırakılan kimselerin bu ilişki nedeniyle doğmuş olan tüm alacakları
- Üçüncü sıra
 - o Özel kanunlarında imtiyazlı olduğu belirtilen alacaklar
- Dördüncü sıra
 - o İmtiyazlı olmayan diğer bütün alacaklar

2.3.5. İflasın Tasfiyesi

2.3.5.1. Masanın Oluşumu

İflasın açılması kendisine tebliğ edilir edilmez iflas dairesi müflisin mallarının defterini tutmaya başlar ve muhafazaları için gerekli tedbirleri alır. İflas dairesi iflas kararının kendisine tebliğinden itibaren en geç iki ay içinde tasfiyenin adi veya basit şekilde yapılacağına karar vermek zorundadır (İİK m.208). Deftere geçirilen her malın değeri takdir edilir (İİK m.214).

Masaya ait hiçbir mal bulunmazsa iflas dairesi tasfiyenin tatiline (ertelenmesine) karar verir ve ilan eder. Bu ilanda alacaklılar tarafından otuz gün içinde iflasa ilişkin işlemlerin yapılmasına devam edilmesi istenilerek masrafı peşin verilmediği takdirde iflasın kapatılacağı yazılır (İİK m.217).

2.3.5.2. Alacaklıları Davet

a) Basit tasfiye

İflas dairesince defteri tutulan malların bedelinin tasfiye masraflarını koruyamayacağı anlaşılırsa basit tasfiye usulü uygulanır. Bu durumda iflas dairesi, alacaklıları yirmi günden az ve iki aydan çok olmamak üzere belirlenecek süre içinde alacaklarını ve iddialarını bildirmeye ilanla davet eder. Bu süre içinde alacaklılardan biri masrafları peşin vermek suretiyle tasfiyenin adi şekilde yapılmasını isteyebilir. Basit tasfiyede iflas dairesi alacaklıların menfaatlerine uygun şekilde malları paraya çevirir ve alacakları inceleyerek ve sıralarını belirleyerek bedellerini dağıtır (İİK m.218).

b) Adi tasfiye ve iflasın açılmasının ilanı

Tasfiye adi şekilde yapılacak ise iflas dairesi vereceği karar tarihinden itibaren en geç on gün içerisinde durumu ilan eder. İlanda

- Müflisin kimliği, yerleşim yeri ve iflasın açıldığı tarih,
- Alacaklılara ve istihkak iddiasında bulunanlara alacaklarını ve istihkaklarını ilandan bir ay içinde kaydettirmeleri ve delillerinin asıl veya onaylı suretlerini vermeleri,
- Müflisin borçlularının aynı süre içinde kendilerini ve borçlarını bildirmeleri,
- Müflisin mallarını her ne sıfatla olursa olsun ellerinde bulunduranların o mallar üzerindeki hakları saklı kalmak şartıyla bunları aynı süre içinde daire emrine vermeleri,
- İlandan nihayet on gün içinde toplanmak üzere alacaklıların ilk toplantıya gelmeleri ve müflis ile müşterek borçlu olanlar ve kefillerinin de toplantıda bulunma haklarının olduğu yazılır (İİK m.219).

2.3.5.3. İlk Alacaklılar Toplantısı ve İflas İdaresinin Seçilmesi

İlk alacaklılar toplantısına iflas müdürü veya yardımcılarında biri başkanlık eder. Müdür, alacaklı oldukları tercihen ellerinde noter veya ipotek senedi gibi resmi senetle yahut Kanun'un 68/b ve 150/ı maddelerinde belirtilen belgelerle sabit olan kişilerden bir veya iki alacaklı veya temsilcileriyle birlikte bir büro oluşturur. Toplantıda kararlar, alacak tutarı çoğunluğu ile alınır. Oyların geçerli olup olmayacağı hakkındaki uyuşmazlığı büro sonuca bağlar. Büronun işlemlerine karşı ilgililer toplantı tarihinden itibaren yedi gün içinde icra mahkemesine şikâyette bulunabilirler (İİK m.221).

Alacaklılar toplantısında, özellikle müflisin sanat veya ticaretinin devamı, fabrikaları, imalathaneleri ve üretime yönelik diğer yerleriyle mağazalarının, eşya depolarının, perakende satış

dükkânlarının faaliyetlerine devam edip etmemesi, sonuca bağlanmamış davalar ve pazarlıkla satışlar hakkında acele kararlar verilebilir (İİK m.224). Alacaklılar toplantısında verilen kararlara karşı her alacaklı yedi gün içinde icra mahkemesine şikâyette bulunabilir. (İİK m.225).

Toplanan alacaklıların yapacağı seçimde iflas idaresi için aday gösterilir. İcra mahkemesi, iflas idaresini oluşturacak üç kişiyi bu adaylar arasından seçer. Tasfiye, iflas dairesince, iflas idaresine havale edilir. İflas idaresi iflas dairesinin denetimi altındadır (İİK m.223).

Masanın kanuni temsilcisi iflas idaresidir. İdare masanın menfaatlerini gözetmek ve tasfiyeyi yapmakla yükümlüdür (İİK m.226). Üçüncü şahıslar tarafından istihkak iddiasında bulunan eşyanın kendilerine verilip verilmeyeceğini iflas idaresi kararlaştırır (İİK m.228). İflas idaresi, masanın vadesi gelmiş alacaklarını tahsil ve gerektiğinde takip veya dava eder. Değeri düşecek ya da muhafazası masraflı olacak şeyler geciktirilmeksizin satılır. Borsa veya piyasada fiyatı bulunan eşya derhal paraya çevrilebilir. Diğer mallar ancak ikinci alacaklılar toplantısından sonra satılır (İİK m.229).

Alacaklılar toplantısı mümkün olmazsa veya karar sayısı oluşmazsa durum tespit edilir. Bu durumda daire, ikinci alacaklılar toplantısına kadar masayı idare eder ve tasfiyeye başlar (İİK m.222).

2.3.5.4. Alacakların Tahkiki (Soruşturulması) ve Sıraların Belirlenmesi

İdare, alacak ve istihkak iddialarının kaydı için belirlenen süre bittikten sonra iddiaları soruşturur ve inceler. Müflisi bulundurmamak mümkünse her iddia hakkında ne diyeceğini sorar ve icabına göre kabul veya red kararı verir (İİK m.230).

Alacakların kaydı için belirlenen başvuru süresi geçtikten sonra ve iflâs idaresinin seçilmesinden itibaren en geç iki ay içinde iflâs idaresi tarafından alacaklıların sırasını gösteren bir cetvel yapılır ve iflâs dairesine verilir (İİK m.232).

Sıra cetvelinde kabul edilmeyen alacaklar red sebepleri ile birlikte gösterilir. Ancak, iflas idaresi ipotekle temin edilmiş alacakla ilgili olarak bunu doğuran sebep veya ipotek limiti miktarı bakımından red kararı vermeyip kabul etmediğini ikinci alacaklılar toplantısına bildirir (İİK m.233).

İflas idaresi sıra cetvelini iflas dairesine verir ve alacaklıları ilan yoluyla haberdar eder. İddialarının tamamı veya bir kısmı reddedilen yahut iddia ettikleri sıraya kabul edilmeyen alacaklılara doğrudan doğruya haber verilir (İİK m.234). Sıra cetveline itiraz edenler, cetvelin ilanından itibaren on beş gün içinde iflasa karar verilen yerdeki ticaret mahkemesine dava açmak zorundadırlar (İİK m.235).

2.3.5.5. Masanın Tasfiyesi

İflas idaresi, alacakların tespit işini yaptıktan sonra, alacakları tamamen veya kısmen idarece kabul edilen alacaklılar ile sıra cetveline kayıt davası açmış alacaklılardan katılmalarına karar verilmiş olanları ikinci toplantıya ilanla davet eder. İlan, en az yirmi gün önceden yapılır. Toplantıya iflas memuru veya yardımcısı başkanlık eder (İİK m.237).

Alacaklıların toplanması mümkün olmazsa veya karar sayısı oluşmazsa durum tespit edilir. Bu halde iflâs idaresi tasfiye kapanıncaya kadar işe devam eder (İİK m.239).

Masaya ait mallar iflas idaresi aracılığıyla açık artırma ya da alacaklılar karar verilerse pazarlık yoluyla satılır. Üzerlerinde rehin hakkı bulunan eşya ancak rehin sahibi alacaklıların da uygun görmesi halinde pazarlık yoluyla satılabilir (İİK m.241).

2.3.5.6. Paraların Paylaştırılması

Satılan malların bedeli tahsil edilip alacaklıların sıra cetveli kesinleşince iflas idaresi paraların pay cetvelini ve son hesabını yapar (İİK m.247).

İflâsın açılmasından ve tasfiyeden doğan masraflar önce çıkarılır. Rehinlerin bedelinden yalnız rehinin muhafaza ve paraya çevrilmesi masrafları çıkarılır (İİK m.248).

Pay cetveli ve son hesap iflas dairesine bırakılır ve orada on gün kalır. İflas idaresince bırakılma durumu ve payının miktarı her alacaklıya bildirilir (İİK m.249). Dağıtıma, bırakılma süresi bittikten sonra başlanır. Şikâyet olmuşsa dağıtım bu şikâyet üzerine verilecek kararın dağıtıma etkili olabileceği oranda ertelenebilir (İİK m.250).

İdare, paraları dağıtırken alacağının tamamını alamamış olan her alacaklıya ödenmemiş miktar için aciz vesikası verir. Vesikada müflisin alacağı kabul veya reddettiği yazılır. Kabul halinde vesika yazılı senet niteliğinde olur (İİK m.251).

2.3.5.7. İflâsın Kapanması

Paralar dağıtıldıktan sonra idare iflâsa hükmeden mahkemeye son bir rapor verir. Mahkeme iflâsın idaresinde hata ve eksiklik görürse icra mahkemesini bundan haberdar eder. Mahkeme, tasfiyenin bittiğini anladıktan sonra kapanma kararı verir. İflâs dairesi kapanmayı ilan eder (İİK m.254).

2.4. KONKORDATO

Konkordato, mahkeme denetiminde borçlunun alacaklıları ile anlaşması ve borçlarının sadece belirli bir oranını veya belirli vadelerle ödemekle borçlarından kurtulması yoludur (PEKCANITEZ, ATALAY, SUNGURTEKİN ÖZKAN ve ÖZEKES, 2021, 477).

2.4.1. Adi Konkordato

Borçlarını, vadesi geldiği hâlde ödeyemeyen veya vadesinde ödeyememe tehlikesi altında bulunan herhangi bir borçlu, vade verilmek veya indirim yapılmak suretiyle borçlarını ödeyebilmek veya olası bir iflâstan kurtulmak için konkordato talep edebilir. İflâs talebinde bulunabilecek her alacaklı, gerekçeli bir dilekçeyle, borçlu hakkında konkordato işlemlerinin başlatılmasını isteyebilir. Yetkili ve görevli mahkeme; iflâsa tabi olan borçlu için borçlunun muamele (işlem) merkezinin bulunduğu yerdeki, iflâsa tabi olmayan borçlu için yerleşim yerindeki asliye ticaret mahkemesidir (İİK m.285).

Konkordato talebi üzerine mahkeme, Kanun'un 286. maddesinde belirtilen belgelerin eksiksiz olarak konkordato talebine eklendiğini tespit ettiğinde derhâl geçici mühlet (vade) kararı verir ve borçlunun malvarlığının muhafazası için gerekli gördüğü bütün tedbirleri alır. Mahkeme, geçici mühlet kararıyla birlikte konkordatonun başarıya ulaşmasının mümkün olup olmadığının yakından incelenmesi amacıyla bir geçici konkordato komiseri görevlendirir. Geçici mühlet üç aydır (İİK m.287).

Geçici mühlet, kesin mühletin sonuçlarını doğurur. Mahkemece geçici mühlet kararı, ticaret sicili gazetesinde ve Basın İlan Kurumunun resmî ilân portalında ilân edilir ve derhâl gerekli yerlere bildirilir (İİK m.288).

Mahkeme, kesin mühlet hakkındaki kararını geçici mühlet içinde verir. Kesin mühlet hakkında bir karar verilebilmesi için, mahkeme borçluyu ve varsa konkordato talep eden alacaklıyı duruşmaya davet eder. Geçici komiser, duruşmadan önce yazılı raporunu sunar. Mahkeme yapacağı değerlendirmede, itiraz eden alacaklıların dilekçelerinde ileri sürdükleri itiraz sebeplerini de dikkate alır. Konkordatonun başarıya ulaşmasının mümkün olduğunun anlaşılması hâlinde borçluya bir yıllık kesin mühlet verilir (İİK m.289).

Konkordato talebi ile amaçlanan iyileşmenin, kesin mühletin sona ermesinden önce gerçekleştiğinin komiserin yazılı raporuyla mahkemeye bildirilmesi üzerine mahkemece resen, kesin mühletin kaldırılarak konkordato talebinin reddine karar verilir (İİK m.291).

Şayet iflâsa tabi borçlu bakımından, kesin mühletin verilmesinden sonra konkordatonun başarıya ulaşamayacağı anlaşılırsa komiserin yazılı raporu üzerine mahkeme kesin mühleti kaldırarak konkordato talebinin reddine ve borçlunun iflâsına resen karar verir (İİK m.292).

Mühlet içinde borçlu aleyhine hiçbir takip yapılamaz ve daha önce başlamış takipler durur, ihtiyatî tedbir ve ihtiyatî haciz kararları uygulanmaz, bir takip işlemi ile kesilebilen zamanaşımı ve hak düşüren süreler işlemez (İİK m.294).

Mühlet sırasında rehinle temin edilmiş alacaklar nedeniyle rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip başlatılabilir veya başlamış olan takiplere devam edilebilir ancak bu takip nedeniyle muhafaza tedbirleri alınamaz ve rehinli malın satışı gerçekleştirilemez (İİK m.295).

Borçlu, mahkemenin izni dışında mühlet kararından itibaren rehin tesis edemez, kefil olamaz ve ivazsız tasarruflarda bulunamaz; taşınmazını, işletmenin faaliyetinin devamı için önem arz eden taşınırını ve işletmenin devamlı tesisatını devredemez ve kısıtlayamaz. Aksi hâlde yapılan işlemler geçersizdir (İİK m.296).

Komiser, görevlendirilmesinin ardından borçlunun malvarlığının bir defterini yapar ve malların değerini takdir eder (İİK m.298). Alacaklılar, komiser tarafından yapılacak ilânla, ilân tarihinden itibaren on beş gün içinde alacaklarını bildirmeye davet edilir (İİK m.299). Komiser, borçluyu iddia edilen alacaklar hakkında açıklamada bulunmaya davet eder. Komiser, alacakların bulunup bulunmadığı hakkında borçlunun defterleri ve belgeleri üzerinde gerekli incelemelerde bulunarak bunların sonucunu vereceği raporda belirtir (İİK m.300).

Konkordato projesinin hazırlanması, alacakların bildirilmesi ve incelenmesi tamamlandıktan sonra komiser, yapacağı bir ilânla alacaklıları, konkordato projesini görüşmek üzere toplantıya davet eder (İİK m.301).

Toplantıda konkordato projesi, kaydedilmiş olan alacaklıların ve alacakların yarısını veya kaydedilmiş olan alacaklıların dörtte birini ve alacakların üçte ikisini aşan bir çoğunluk tarafından imza edilmiş ise kabul edilmiş sayılır. Oylamada sadece konkordato projesinden etkilenen alacaklılar oy kullanabilir. Komiser, konkordatoya ilişkin bütün belgeleri, konkordato projesinin kabul edilip edilmediğine ve onaylanmasının uygun olup olmadığına dair gerekçeli raporunu mahkemeye sunar (İİK m.302).

Mahkeme, kesin mühlet içinde kararını vermek zorundadır (İİK m.304). Mahkeme konkordato projesini yetersiz bulursa kendiliğinden veya talep üzerine gerekli gördüğü düzeltmenin yapılmasını isteyebilir (İİK m.305).

Tasdik (onay) kararı mahkemece ilân olunur ve ilgili yerlere bildirilir (İİK m.306). Konkordato, tasdik kararıyla bağlayıcı hâle gelir (İİK m.308/c). Konkordatonun taraflar için bağlayıcı hâle gelmesi, geçici mühlet kararından önce başlatılmış takiplerde konulan ve henüz paraya çevrilmemiş olan hacizleri hükümden düşürür (İİK m.308/ç).

Konkordato onaylanmazsa mahkeme konkordato talebinin reddine karar verir ve bu karar ilân edilerek ilgili yerlere bildirilir. Borçlunun iflâsa tabi kişilerden olması ve doğrudan doğruya iflâs sebeplerinden birinin bulunması hâlinde mahkeme, borçlunun iflâsına resen karar verir (İİK m.308).

2.4.2. İflâstan Sonra Konkordato

İflâsına hükmedilmiş olan bir borçlu konkordato talep ederse veya bu borçlunun alacaklılarından biri konkordato işlemlerinin başlatılmasını isterse iflâs idaresi, görüşüyle beraber ikinci alacaklılar toplantısında veya daha sonra görüşülmek üzere alacaklılara bu talebi bildirir.

Konkordato talebinin alacaklılar tarafından kabul edildiği toplantının yapıldığı tarihten, konkordatonun mahkemece onaylandığı tarihe kadar geçen sürede müflisin mallarının paraya çevrilmesi durur. Bu süre altı ayı geçemez. Konkordato hakkında verilen karar iflâs idaresine bildirilir. Konkordatonun tasdiki kararının kesinleşmesi üzerine iflâs idaresi iflâsa hükmeden mahkemeden iflâsın kaldırılmasını ister (İİK m.309).

2.4.3. Malvarlığının Terki Suretiyle Konkordato

Malvarlığının terki suretiyle konkordato ile alacaklılara, borçlunun malvarlığı üzerinde tasarruf etmek veya bu malların tamamını ya da bir kısmını üçüncü kişiye devretmek yetkisi verilir (İİK m.309/a).

Malvarlığının terki suretiyle konkordatonun onaylanmasına ilişkin kararın kesinleşmesinden itibaren borçlu malları üzerinde tasarruf edemez. Konkordato tasfiye memurları konkordato masasının muhafazası ve paraya çevrilmesi veya gerekmesi hâlinde malların devri için gerekli bütün işlemleri yerine getirir (İİK m.309/c).

Tasfiyeden elde edilen gelirin paylaşımına katılacak olan alacaklıları ve sıralarını belirlemek üzere konkordato tasfiye memurları, sadece ticarî defterlere ve yapılan alacak kayıtlarına dayanarak bir sıra cetveli hazırlar (İİK m.309/d).

Konkordato masasını oluşturan malvarlığı ayrı ayrı veya bir bütün hâlinde paraya çevrilir. Paraya çevirme, eğer bir alacak söz konusu ise bu alacağın tahsili veya talep hakkının satılması, diğer mallar için pazarlık veya açık artırma yoluyla gerçekleştirilir (İİK m.309/e).

Konkordato tasfiye memurları, geçici de olsa her dağıtımdan önce bir pay cetveli düzenler ve pay cetveli ile birlikte masrafları da içeren son hesabı iflâs dairesine verirler (İİK m.309/h). Tasfiye sona erince de bir nihaî rapor düzenleyerek tasdik makamı olan ticaret mahkemesine sunarlar (İİK m.309/j).

4. UYGULAMA

Uzun zamandır ticaret yapan tacir T işlerinin yolunda gitmemesi nedeniyle muaccel olan borçlarını tatil etmiştir (ertelemiştir). T'nin alacaklıları T hakkında iflas yoluyla takip başlatmışlardır. T, alacaklılarına olan borçlarını ödemek istemekte ancak mevcudu buna yetmemektedir. T, alacaklıları ile anlaşma konusunda hangi hukuki yola başvurabilir?

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A) Aşağıdaki cümlelerin başında boş bırakılan yerlere, cümlelerde verilen bilgiler doğru ise “D”, yanlış ise “Y” yazınız.

1. (.....) Bir hakkın yerine getirilmemesinden dolayı yedi gün içinde şikayette bulunulabilir.
2. (.....) İcra takibi ilamsız olarak yapılamaz.
3. (.....) Genel haciz yoluyla takipte ödeme emrine itiraz icra mahkemesine yapılır.
4. (.....) Borçlunun vasisi olduğu kişiler vesayetden doğan alacaklar için önce bir takip işlemi yapmaya gerek olmaksızın hacze iştirak edebilirler.
5. (.....) Taşınmaz mallar, bütün ilgililer isterse pazarlık suretiyle satılabilir.
6. (.....) Satış tutarı bütün alacakları ödemeye yetmezse icra memuru kendiliğinden yeni hacizler yaparak haczi tamamlar.
7. (.....) İlamların icrası her icra dairesinden talep edilebilir.
8. (.....) İflasın açılması, borçlu aleyhinde haciz yoluyla yapılan takipleri durdurur.
9. (.....) Masaya ait mallar iflas idaresi aracılığıyla ancak açık artırma yoluyla satılabilir.
10. (.....) Malvarlığının terki suretiyle konkordato ile alacaklılara, borçlunun malvarlığı üzerinde tasarruf etmek yetkisi verilir.

B) Aşağıdaki soruları okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

11. Haciz yoluyla yapılan takibe ilişkin ödeme emrinde borcun ve masrafların kaç gün içinde icra dairesine ait banka hesabına ödenmesi ihtarı yer alır?

- A) Üç
- B) Beş
- C) Yedi
- D) On
- E) On beş

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

12. Haciz yoluyla yapılan takipte ödeme emrine itiraz süresi ne kadardır?

- A) Beş gün
- B) Yedi gün
- C) Sekiz gün
- D) On gün
- E) On beş gün

13. Aşağıdakilerden hangisi haczedilemez?

- A) Borçlunun haline münasip evi
- B) Maaş
- C) Her çeşit ücret
- D) İntifa hakkı
- E) İlama dayanmayan nafaka

14. Alacaklı, hacizden itibaren hangi sürede haczedilen malın satışını isteyebilir?

- A) Bir ay
- B) Üç ay
- C) Altı ay
- D) Bir yıl
- E) İki yıl

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

15. Açık artırmada birinci ve ikinci ihale, haczedilen malın muhammen değerinin yüzde kaç üzerinden başlatılır?
- A) Yetmiş
 - B) Altmış
 - C) Elli
 - D) Kırk
 - E) Otuz
16. Takibin dayanağı olan senet kambiyo senedi vasfına sahip değilse borçlu kaç gün içinde hangi makama şikâyette bulunmalıdır?
- A) Beş gün içinde icra dairesine
 - B) Beş gün içinde icra mahkemesine
 - C) Yedi gün içinde icra dairesine
 - D) Yedi gün içinde icra mahkemesine
 - E) Yedi gün içinde asliye ticaret mahkemesine
17. Aşağıdakilerden hangisi iflasın resmi organlarından biri değildir?
- A) İcra dairesi
 - B) İcra mahkemesi
 - C) İflas dairesi
 - D) İflas idaresi
 - E) Asliye ticaret mahkemesi

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

18. İflas yolu ile takipte takip talebi aşağıdakilerden hangisine verilir?

- A) İcra dairesi
- B) İflas idaresi
- C) İflas bürosu
- D) İflas dairesi
- E) İcra mahkemesi

19. İflas kararı vermeye yetkili makam aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İcra mahkemesi
- B) İflas bürosu
- C) İflas idaresi
- D) İflas dairesi
- E) Asliye ticaret mahkemesi

20. Konkordato tasdik makamı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Konkordato komiseri
- B) İcra mahkemesi
- C) İflas idaresi
- D) İflas dairesi
- E) Asliye ticaret mahkemesi

KAYNAKÇA

- 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 18/10/1982 tarihli <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709.pdf> (Erişim tarihi: 03.08.2021).
- 6100 sayılı 12/1/2011 tarihli Hukuk Muhakemeleri Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6100.pdf> (Erişim tarihi: 03.08.2021).
- 2577 sayılı 6/1/1982 tarihli İdari Yargılama Usulü Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2577.pdf> (Erişim tarihi: 03.08.2021).
- 4721 sayılı 22/11/2001 tarihli Türk Medeni Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4721.pdf> (Erişim tarihi: 03.08.2021).
- 6102 sayılı 13/1/2011 tarihli Türk Ticareti Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6102.pdf> (Erişim tarihi: 03.08.2021).
- 2004 sayılı 9/6/1932 tarihli İcra ve İflas Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.2004.pdf> (Erişim tarihi: 03.08.2021).
- 3402 sayılı 21/6/1987 tarihli Kadastro Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3402.pdf> (Erişim tarihi: 03.08.2021).
- 5235 sayılı 26/9/2004 tarihli Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5235.pdf> (Erişim tarihi: 03.08.2021).
- Türk Dil Kurumu Sözlükleri (sozluk.gov.tr) <https://sozluk.gov.tr/>
- Millî Eğitim Bakanlığı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Anadolu Meslek ve Anadolu Teknik Programı Harita-Tapu-Kadastro Alanı Çerçeve Öğretim Programı (Medeni Usul ve İcra İflas Hukuku 11. Sınıf Ders Bilgi Formu).
- ALANGOYA H. Yavuz, YILDIRIM M. Kâmil ve DEREN YILDIRIM Nevhis, Medeni Usul Hukuku Esasları, Genişletilmiş, Gözden Geçirilmiş 7. Baskı, Beta, İstanbul, 2009.
- ARSLAN Ramazan, YILMAZ Ejder, TAŞPINAR AYVAZ Sema ve HANAĞASI Emel, Medeni Usul Hukuku Güncellenmiş 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.
- ATALI Murat ve ERMENEK İbrahim, Medenî Usul Hukuku Temel Hukuk Dizisi 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- BUDAK Ali Cem ve KARAASLAN Varol, Medeni Usul Hukuku 5. Bası, Filiz Kitabevi, 2021.
- GÖRGÜN L. Şanal, BÖRÜ Levent ve KODAKOĞLU Mehmet, Medeni Usul Hukuku 28.07.2020 Tarih ve 7251 Sayılı Kanunla Değiştirilmiş, Güncellenmiş 10. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.

KAYNAKÇA

KURU Baki, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı 2. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.

KURU Baki, İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019.

KURU Baki, ARSLAN Ramazan ve YILMAZ Ejder, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı 6100 Sayılı HMK'na Göre Yeniden Yazılmış 22. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2011.

MUŞUL, Timuçin, Medeni Usul Hukuku 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu Esas Alınarak Hazırlanmış 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2012.

PEKCANİTEZ Hakan, ATALAY Oğuz ve ÖZEKES Muhammet, Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı 9. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.

PEKCANİTEZ Hakan, ATALAY Oğuz, SUNGURTEKİN ÖZKAN Meral ve ÖZEKES Muhammet, İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı 8. Bası, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.

TANRIVER Süha, Medeni Usul Hukuku Cilt-I Temel Kavramlar ve İlk Derece Yargılaması Tümüyle Gözden Geçirilmiş, Yenilenmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara, 2018.

YILDIRIM M. Kâmil ve DEREN YILDIRIM, Nevhis, İcra ve İflas Hukuku Konkordato Hukukuna İlişkin 7101, 7155 ve 7327 Sayılı Kanun Değişikliklerini İçeren Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 8. Baskı, Beta, İstanbul, 2021.

Öğrenme materyalinin metin içindeki doğrudan ve dolaylı tüm alıntılarında ilgili eserlerin yayın tarihleri ve sayfa numaraları verilmek suretiyle (buna ilave olarak doğrudan alıntılarda tırnak işareti kullanmak ve yazı tipini değiştirmek suretiyle) metin içinde kaynak gösterilerek atıf yapılmıştır. Kaynakça TDK yazım kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

GÖRSEL KAYNAKÇASI

Karekod, materyalde kullanılan görsel kaynakça listesini gösterir.
<http://kitap.eba.gov.tr/karekod/Kaynak.php?KOD=1975>

CEVAP ANAHTARLARI

1. ÖĞRENME BİRİMİ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
D	D	D	Y	Y	Y	D	D	Y	Y

11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
A	D	C	B	E	D	A	B	C	E

2. ÖĞRENME BİRİMİ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Y	Y	Y	D	Y	D	D	D	Y	D

11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
C	B	A	D	C	B	D	A	E	E

NOT DEFTERİ

A series of 25 horizontal dotted lines for writing notes.